

Dagsorden

DAS Social

Mødet den 1. juni 2023, kl. 12.00

Virtuelt Teams-møde

Indholdsfortegnelse

Åben

1.	Temadrøftelse - Norddanmarks EU kontor	4
2.	Godkendelse af dagsorden	5
3.	Godkendelse af referat fra seneste møde	6
4.	Socialtilsyn Nord - årsrapport 2022	7
5.	Neurocenter Østerskoven	55
6.	Det forstærkede samarbejde - Årsrapporter 2022	75
7.	Psykiatrisamarbejdet	89
8.	Socialpolitisk Dialogforum	92
9.	Centrale udmeldinger vedr. tegnsprog og punktskrift	93
10.	Ekspertudvalgets delrapport	152
11.	Orienteringspunkter	153
12.	Eventuelt	154
13.	Næste møde	155

Dagsorden

Tid	Mødet den 1. juni 2023, kl. 12.00
Sted	Virtuelt Teams-møde
Afbud	
Til stede	Søren Aalund, Tue Von Pahlman, Arne Lund Kristensen, Helene Lund Therkelsen, Henrik Rene Christensen, Rikke Albrechtsen, Hanne Madsen, Anne Krøjer, Lotte Keller, Dorte Juul Hansen, Henrik Aarup-Kristensen, Carsten Sand Nielsen
Øvrige deltagere	Jens Christian Winther fra Norddanmarks EU kontor deltager under punkt 1., Thomas Grubach fra Norddanmarks EU kontor deltager under punkt 1., Line Hessellund fra Socialtilsyn Nord deltager under punkt, Tommy Andersen (Sekretariat for Nordjysk Socialaftale), Nanna Bang Hjørringgaard (Sekretariat for Nordjysk Socialaftale)
Øvrige oplysninger	

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 1.

Temadrøftelse - Norddanmarks EU kontor

2023-035213

Resume

Opfølgning på drøftelser med NordDanmarks EU kontor ift. muligheder for fonds støtte.

Sagsfremstilling:

Der blev den 23.-25. april 2023 afholdt studietur til Bruxelles for de kommunale (nordjyske) velfærdschefer. I den forbindelse var der blandt de deltagende chefer og direktører en indledende drøftelse – sammen med NordDanmarks EU-kontor - om de mange muligheder der er for fondsansøgninger i EU-systemet.

Det blev på turen aftalt, at de nordjyske kommuner og EU-kontoret skal holde en tættere dialog. Dette med henblik på, at de nordjyske kommuner opnår et bedre indblik i, hvordan EU-fonde kan understøtte nogle af de udfordringer vi har og står overfor i de nordjyske kommuner. Samtidig har EU-kontoret også brug for at få en mere konkret forståelse af de nordjyske kommuners behov og udfordringer - samt hvilke opgaver kommunerne løser på området.

På mødet i DAS-social deltager Direktør Jens Christian Winther og EU-konsulent Tomas Grubach. EU-kontoret indleder med et oplæg om kommunernes muligheder for EU-støtte med udgangspunkt i social- og sundhedsområdet, herunder kommer med eksempler på, hvilke projekter en kommune kan søge til. Derudover vil EU-kontoret anskueliggøre ansøgningsprocesserne og hvilke krav der er til denne for den enkelte kommune.

Medlemmerne bedes inden mødet overveje følgende:

- Hvilke temaer, ideer, indsatser, projekter kan I have en interesse i at søge fondsmidler til?
- Hvad afholder jer fra at søge EU-fondsmidler i dag?
- Hvad skal der til for at I vil søge fremadrettet?
- Hvilke erfaringer har man fra egen kommune ift. fondsansøgninger?
- Hvordan kommer vi videre?

Indstilling:

Det indstilles, at DAS Social

- Drøfter EU-kontorets oplæg,
- Drøfter, om der er tematikker, indsatser, eller projekter, hvor den enkelte kommune eller flere kommuner sammen kan have en interesse i at søge EU-midler til; herunder overvejer hvad der skal til, for at afsætte de fornødne ressourcer til ansøgningsprocessen.
- Aftaler det videre forløb for dialogen med EU-kontoret.

Bilag:

Der eftersendes notat fra EU-kontoret.

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 2.

Godkendelse af dagsorden

Indstilling:

Det indstilles, at DAS Social

- Godkender dagsordenen

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 3.

Godkendelse af referat fra seneste møde

Indstilling:

Det indstilles, at DAS Social

- Godkender referatet

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 4.

Socialtilsyn Nord - årsrapport 2022

2023-035213

Resumé

Socialtilsyn Nords årsrapport 2022 forlægges til drøftelse.

Line Hessellund, Tilsynschef - Socialtilsyn Nord, deltager under behandlingen af punktet.

Indstilling

Det indstilles, at DAS Social

- Drøfter Årsrapport 2022 fra Socialtilsyn Nord.

Bilag:

- Sagsbeskrivelse - Socialtilsyn Nords årsrapport
- Socialtilsyn Nord Årsrapport 2022

Baggrund

De fem socialtilsyn skal årligt udarbejde en årsrapport om socialtilsynets drift samt kvaliteten af tilbud og plejefamilier. Rapporten skal indeholde lovbestemte data om socialtilsynets produktion samt tilsynets generelle overvejelser om kvaliteten i de plejefamilier og tilbud, der føres tilsyn med. Socialtilsyn Nord fører tilsyn i de nordjyske kommuner, minus Hjørring Kommune, samt Silkeborg Kommune.

Følgende tilbud er omfattet af socialtilsynet og dermed inkluderet i årsrapporten:

- Plejefamilier
- Botilbud til borgere med handicap og/eller psykiske lidelser
- Døgntilbud til børn og unge
- Krisecentre
- Forsorgshjem
- Stofmisbrugsbehandlingstilbud
- Alkoholmisbrugsbehandlingstilbud
- Botilbudslignende boformer med hjælp og støtte efter lov om social service §§ 83-87, 97, 98.
- BPA-arbejdsgivervirksomheder

Drøftelse

Årsrapporten 2022 indeholder Socialtilsyn Nord's generelle overvejelser om den faglige og organisatoriske kvalitet hos tilbuddene og plejefamilierne i 2022.

Årsrapporten indeholder derudover et særligt afsnit om Socialtilsyn Nord's fokuspunkt: forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier. Fokuspunktet er valgt på baggrund af input fra DAS i marts 2021.

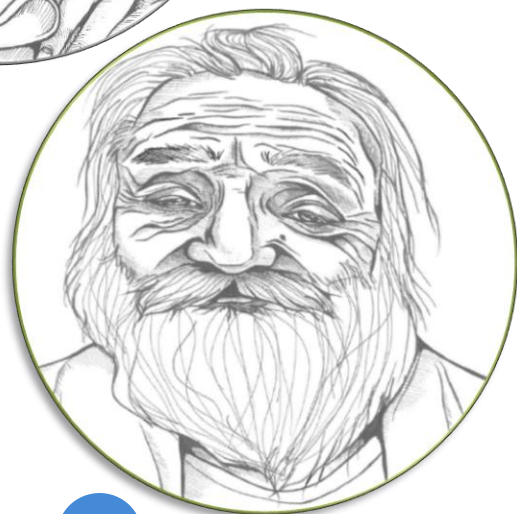
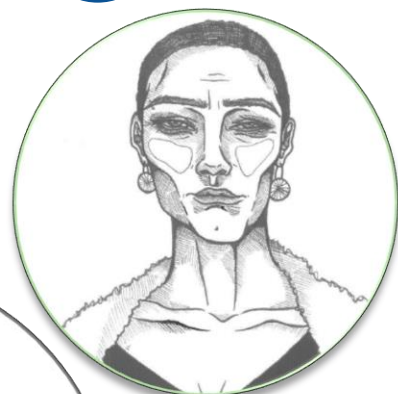
Socialtilsyn Nord's årsrapport er baseret på data om plejefamilierne og tilbuddenes drift, interne registreringer om bekymrende forhold, tilsynsrapporter, udviklingspunkter, og målrettede spørgeskemaer som tilsynskonsulenterne har udfyldt i forbindelse med driftsorienterede tilsyn.

Det fremgår af årsrapporten, at socialtilsynet vurderer, at kvaliteten generelt er god. Derudover kommer Socialtilsyn Nord med en række anbefalinger til fortsat udvikling i forhold til den generelle kvalitet og fokuspunktet Sociale medier, *jf. bilag 1*.

Årsrapporten forelægges DAS d. 1. juni 2023, hvorefter den forelægges KKR Nordjylland til godkendelse.

Årsrapport 2022

- Socialtilsyn Nord

Hjørring Kommune

1 INDLEDNING

De fem socialtilsyn skal hvert år udgive en årsrapport. Rapporten skal indeholde lovbestemte data om socialtilsynets produktion samt socialtilsynets generelle overvejelser om kvaliteten af de tilbud og plejefamilier, der føres tilsyn med¹. Derudover kan det enkelte socialtilsyn vælge at inkludere fokuspunkter i årsrapporten. Rapporten for Socialtilsyn Nord skal sendes til sekretariatet for Nordjysk Socialaftale og til Social- og Boligstyrelsen. Årsrapporten lægges også på socialtilsynets egen hjemmeside.

Af denne årsrapport fremgår, at Socialtilsyn Nord ud fra de 2.229 tilsynsbesøg, der er aflagt i 2022 vurderer, at kvaliteten hos tilbud og plejefamilier generelt er høj. I langt de fleste tilfælde, hvor der har været behov for at forbedre kvaliteten, har vi i dialog med plejefamilier og sociale tilbud, kunnet løfte kvaliteten uden behov for sanktioner. I 2022 har der, både internt og på tværs af de fem socialtilsyn, været et stort fokus på at styrke dialogen med både tilbud og plejefamilier. Rapporten indeholder også anbefalinger til, hvordan der kan arbejdes yderligere med at styrke kvaliteten hos tilbud og i plejefamilier inden for den generelle kvalitet og et udvalgt fokuspunkt, som i 2022 var *forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier*.

Anbefalingerne, som Socialtilsyn Nord kommer med, er generelle. Anbefalingerne er relevante for nogle sociale tilbud eller plejefamilier og ikke for andre. Det er derfor plejefamiliers og tilbuds eget valg, om de vil benytte sig af anbefalingerne. Det er Socialtilsyn Nord's håb, at anbefalingerne medvirker til at skabe refleksion over egen praksis hos det enkelte sociale tilbud eller den enkelte plejefamilie.

Lov om socialtilsyn blev ændret i 2022. Socialtilsynene har med lovændringen blandt andet fået et styrket mandat i forhold til det økonomiske tilsyn. Ændringerne i lov om socialtilsyn har også betydet, at de fem socialtilsyn har fået hver sin specialistfunktion. Socialtilsyn Nord har, som en konsekvens heraf, i 2022 overdraget tilsynet med en række tilbud til andre socialtilsyn – til gengæld har Socialtilsyn Nord modtaget tilsynet med alle BPA-arbejdsgivervirksomheder som specialistfunktion².

Vi håber, I vil læse med, og finder vores årsrapport 2022 interessant og brugbar. God læselyst.

¹ Jf. lov om socialtilsyn, LBK nr. 846 af 20/08/2019

² Jf. § 1, nr. 5 bekendtgørelsen om socialtilsyn som trådte i kraft den 1. juli 2022.

2 RESUME

Socialtilsyn Nord førte, ved udgangen af 2022, tilsyn med 889 plejefamilier og 260³ sociale tilbud, beliggende i 10 nordjyske kommuner og i Silkeborg Kommune. De i alt 1.149 tilbud og plejefamilier havde i 2022 i alt 8.793 pladser til børn, unge og voksne. Derudover førte Socialtilsyn Nord tilsyn med landets 20 BPA-arbejdsgivervirksomheder.

Den generelle kvalitet

Kvaliteten er i denne årsrapport beskrevet på baggrund af:

- 1) Bekymrende forhold, for eksempel varslede påbud, skærpede tilsyn og tilbagekaldte godkendelser
- 2) Udviklings- og opmærksomhedspunkter, som tilsynskonsulenterne udarbejder i forbindelse med tilsyn
- 3) 50 tilfældigt udvalgte tilsynsrapporter

Socialtilsyn Nord's vurdering af den generelle kvalitet har i 2022 særligt fokus på temaerne Kompetencer, Selvstændighed og relationer samt Sundhed og trivsel.

Det er Socialtilsyn Nord's vurdering, at den generelle kvalitet hos sociale tilbud og plejefamilier overordnet er høj. Analysen af den generelle kvalitet viser dog også nogle udviklingspotentialer, og på den baggrund kommer vi med en række anbefalinger til fortsat udvikling af den generelle kvalitet. Blandt andet anbefaler vi, at plejefamilierne er opsøgende på viden, som understøtter plejebørnenes særlige støttebehov og sikrer et konstruktivt samarbejde med anbringende myndighed. For sociale tilbud anbefaler vi, at de forebygger brug af magtanvendelser og har fokus på udarbejdelse af individuelle og konkrete mål.

Særlig fokus på forebyggelse af krænkelser på sociale medier

Socialtilsyn Nord har på tilsynsbesøg i 2022 haft særligt fokus på forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier. Vores analyse af datamaterialet fra tilsynsbesøgene har vist, at plejefamilier og sociale tilbud generelt har viden, og tilrettelægger en indsats, som forebygger krænkelser og overgreb på sociale medier. Dog er det et område i konstant udvikling, derfor anbefaler vi, at

³ Øjebliksbillede den 2. januar 2023. Socialtilsyn Nord overdrog 1/7 2022 16 sociale tilbud i forbindelse med de nye specialfunktioner.

både sociale tilbud og plejefamilier er særligt opmærksomme på kontinuerligt at opsøge ny viden om, hvordan de kan arbejde med forebyggelse og håndtering af krænkelser og overgreb på sociale medier.

Anmeldte og uanmeldte tilsynsbesøg

I 2022 var Socialtilsyn Nord på 2.229 tilsynsbesøg hos sociale tilbud og plejefamilier. De 1.536 besøg var anmeldt på forhånd, mens 504 besøg var uanmeldte. Plejefamilien eller tilbuddet blev ikke truffet på 189 af de uanmeldte besøg. De 2.229 tilsynsbesøg har resulteret i 1.615 tilsynsrapporter.

Nygodkendelser og sagsbehandlingstider

I 2022 blev 48 nye plejefamilier og 10 nye sociale tilbud godkendt første gang. Sagsbehandlingstiden for nygodkendelser var 17 uger på plejefamilieområdet og 11 uger på tilbudsområdet.

Sanktioner og ophør

Socialtilsyn Nord udstedte i 2022 i alt tre påbud til tilbud og plejefamilier fordelt på to sager: en sag på plejefamilieområdet og en sag på tilbudsområdet. En plejefamilie fik inddraget deres godkendelse. Tre sociale tilbud fik inddraget deres godkendelse.

Whistleblowerordningen

Alle, herunder beboere, pårørende, naboer og ansatte, kan anonymt kontakte socialtilsynets whistleblowerordning, hvis de er bekymrede over forholdene i et socialt tilbud eller en plejefamilie. Socialtilsyn Nord modtog og behandlede i alt 373 whistleblower-henvendelser i 2022.

Økonomi

Socialtilsyn Nord's økonomi finansieres af indtægter fra henholdsvis tilsynstakster, objektiv finansiering fra kommunerne og tilkøbsydelse. Budgettet for Socialtilsyn Nord var i 2022 på 33,817 mio. kr. Ved årets udgang konstateres et overskud på 0,502 mio. kr.

3 INDHOLD

1	Indledning.....	1
2	Resume.....	2
4	Om Socialtilsyn Nord.....	5
4.1	Tilsynsreformens og socialtilsynets formål	5
4.2	Kvalitetsmodellen som måleredskab	5
4.3	Tilsynsområde	7
4.4	Socialtilsynets øvrige opgaver	9
5	Generel kvalitet i sociale tilbud og plejefamilier	11
5.1	Produktion i 2022.....	12
5.2	Plejefamiliers generelle kvalitet.....	15
5.3	Sociale tilbuds generelle kvalitet	19
6	Fokuspunkt 2022.....	24
6.1	Sociale tilbud og plejefamiliers arbejde med forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier	25
6.2	Plejefamiliers forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier	26
6.3	Børne- og ungetilbuds forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier.....	27
6.4	Voksentilbuds forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier	29
6.5	Udviklingspotentiale i plejefamilier og sociale tilbud	29
7	Økonomi	32
7.1	Socialtilsyn Nords budget	32
7.2	Takstudviklingen fra 2019 - 2022	34
8	Bilag.....	36
8.1	Bilag 1: Portefølje	36
8.2	Bilag 2: Antal tilsyn og tilsynsbesøg	39
8.3	Bilag 3: Nygodkendelser	40
8.4	Bilag 4: Ophørte sociale tilbud og plejefamilier.....	41
8.5	Bilag 5: Whistleblowhenvendelser.....	42

4 OM SOCIALTILSYN NORD

4.1 Tilsynsreformens og socialtilsynets formål

Formålet med tilsynsreformen og etableringen af socialtilsynene var at løfte og understøtte kvaliteten hos sociale tilbud og plejefamilier. Socialtilsynene skal sikre, at børn, borgere og brugere af de sociale tilbud og plejefamilier får en indsats, som stemmer overens med formålet i lov om social service. Det skal ske ved en systematisk, ensartet, uvildig og faglig kompetent varetagelse af tilsynsopgaven – både i forhold til nygodkendelser og driftsorienterede tilsyn.

Socialtilsynet har dermed ansvaret for, at sociale tilbud og plejefamilier har den nødvendige kvalitet til at tage imod de børn, unge og voksne, som de er godkendt til, og - på tilbudsområdet - at der også er den rette sammenhæng mellem tilbuddets pris og kvalitet.

Socialtilsyn Nords mission, vision og værdier

Mission: Socialtilsyn Nord løfter kvaliteten i plejefamilier og sociale tilbud.

Vision: Det, der driver os i vores arbejde, er, at vi skal have: De bedste sociale tilbud og plejefamilier til vores udsatte børn, unge og voksne

Værdier: Vi arbejder ud fra værdierne dialog, faglighed og troværdighed

4.2 Kvalitetsmodellen som måleredskab

Når socialtilsynet vurderer kvaliteten i plejefamilier og sociale tilbud sker det med afsæt i den lovbestemte kvalitetsmodel. Kvalitetsmodellen er udarbejdet med henblik på at skabe fokus på resultater og effekt af den sociale indsats i plejefamilier eller sociale tilbud. Socialtilsynet skal altså vurdere i hvor høj grad, plejefamilierne og tilbuddene formår at skabe resultater for borgerne og bidrage til borgernes trivsel. Kvalitetsmodellen er for både sociale tilbud og plejefamilier inddelt i syv temaer jf. figur 2. Udover de syv temaer i kvalitetsmodellen, skal socialtilsynet også føre tilsyn med sociale tilbuds og plejefamiliers økonomi.

Figur 1: Socialtilsynets kvalitetsmodel

Under alle temaer i kvalitetsmodellen har socialtilsynet mulighed for at tilføje opmærksomhedspunkter og/eller udviklingspunkter. Opmærksomhedspunkter gives, hvis der er forhold, som plejefamilien eller det sociale tilbud bør rette op på. Udviklingspunkter er udtryk for forbedringspotentiale og gives, hvis der er forhold, som et socialt tilbud eller plejefamilie med fordel kan have fokus på.

4.3 Tilsynsområde

Socialtilsynet er organiseret i fem socialtilsyn (Nord, Midt, Syd, Øst og Hovedstaden). Socialtilsyn Nord er forankret i Hjørring Kommune og fører tilsyn med de sociale tilbud og plejefamilier, som er beliggende i 10 nordjyske kommuner samt Silkeborg Kommune. Socialtilsyn Øst fører tilsyn med sociale tilbud og plejefamilier i Hjørring Kommune. Det skyldes, at et socialtilsyn ikke må føre tilsyn med sociale tilbud og plejefamilier i egen kommune.

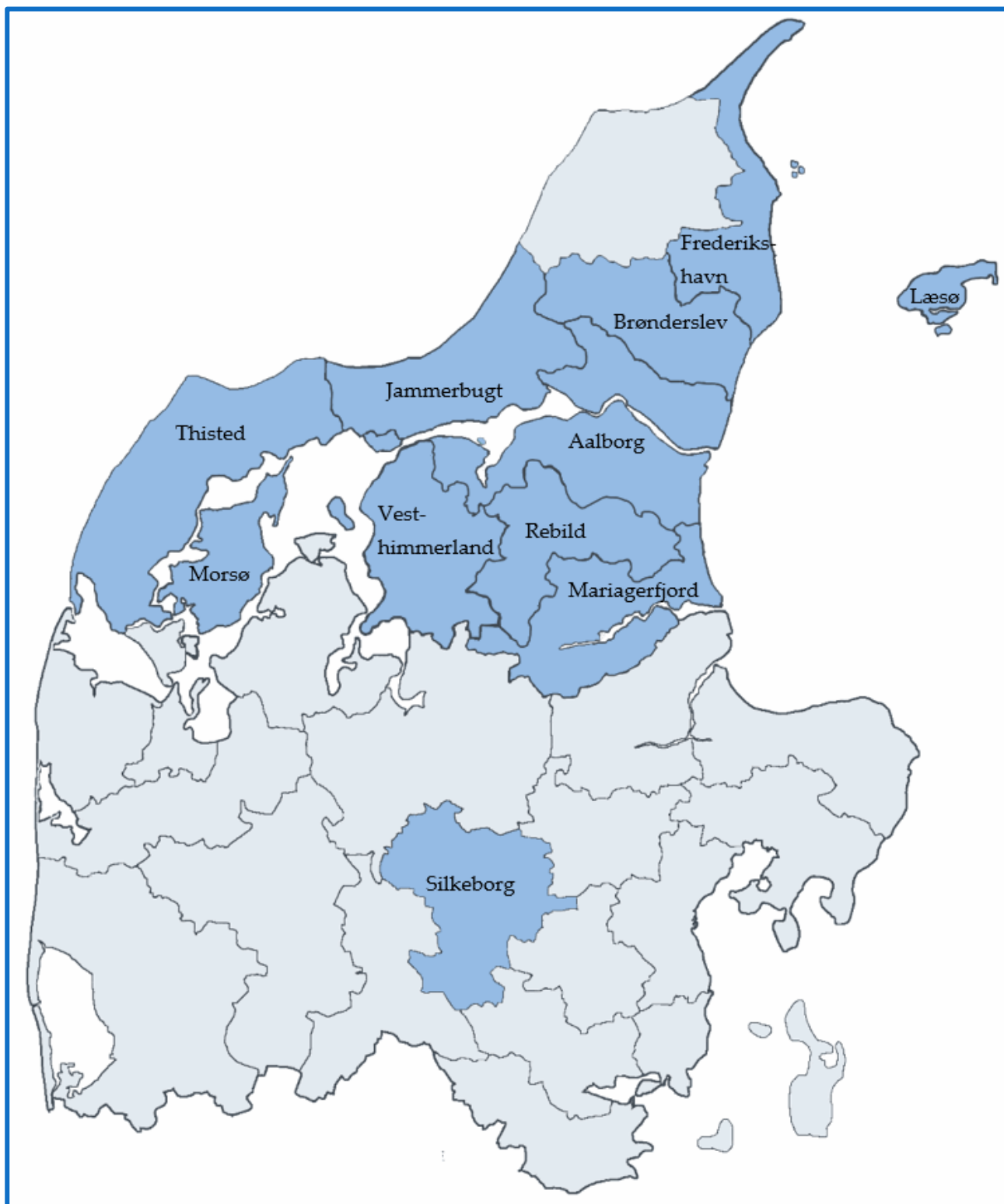
Følgende indgår i Socialtilsyn Nord's tilsynskompetence⁴:

- Plejefamilier § 66, stk. 1, nr. 1-3
- Botilbud til borgere med handicap og/eller psykiske lidelser §§ 107 og 108
- Døgntilbud til børn og unge § 66, stk. 1, nr. 6-7
- Krisecentre § 109
- Forsorgshjem § 110
- Stofmisbrugsbehandlingstilbud §§ 101 og 101 a
- Alkoholmisbrugsbehandlingstilbud § 141 (sundhedsloven)
- Botilbudslignende boformer § 4, stk. 1, nr. 3 (lov om socialtilsyn)
- BPA-arbejdsgivervirksomheder § 18 a (lov om socialtilsyn)

Socialtilsynet har det driftsorienterede tilsyn, som handler om tilbuddets eller plejefamiliens generelle kvalitet, men fører ikke tilsyn med den enkelte borger. Tilsynet med den enkelte borger og dennes situation (det personrettede tilsyn) varetages af visiterende/anbringende kommune.

⁴ Pr. 1. juli 2022 trådte ændringer i lov om socialtilsyn vedr. specialistfunktioner i kraft. Socialtilsyn Øst fører tilsyn med alle sikrede institutioner, Socialtilsyn Syd skibsprojekter og efterskoler, Socialtilsyn Midt og Socialtilsyn Hovedstaden koncerter og koncernlignende konstruktioner og Socialtilsyn Nord BPA-arbejdsgivervirksomheder.

Figur 2 - Socialtilsyn Nord's kommunale tilsynsområder

4.4 Socialtilsynets øvrige opgaver

Foruden at føre tilsyn, og indgå i dialog med sociale tilbud og plejefamilier om deres kvalitet, indgår socialtilsynet i en række aktiviteter med henblik på at bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten hos sociale tilbud og plejefamilier.

Samarbejds møder og oplæg

Socialtilsyn Nord har i 2022 holdt samarbejds møder med kommuner og regioner, samt andre myndigheder og interessenter. Derudover har Socialtilsyn Nord også holdt oplæg om lov om voksenansvar i en nordjysk kommune og om BPA-tilsynet for en interesseorganisation.

Aktindsigter

Socialtilsyn Nord har i 2022 besvaret 94 aktindsigter. Størstedelen af aktindsigterne blev givet til kommuner og andre myndigheder, som har søgt om aktindsigt 27 gange. Pressen har sendt 25 ansøgninger og part eller partsrepræsentanter har sendt 19 ansøgninger om aktindsigt.

Tilkøbsydelse

Socialtilsynet har mulighed for at udbyde tilkøbsydelse, der relaterer sig til tilsynets tilsynsfaglige eller socialfaglige viden. I 2022 udbød Socialtilsyn Nord blandt andet to grundkursuser for netværksplejefamilier.

Undersøgelse af socialtilsynets dialog med sociale tilbud og plejefamilier

Social- og Boligstyrelsen har udarbejdet en faglig vejledning, som skal styrke de fem socialtilsyns dialog med sociale tilbud og plejefamilier⁵.

⁵ Social- og Boligstyrelsen (2021): Faglig vejledning til socialtilsynenes dialogforpligtelse. Find vejledningen [her](#).

I 2022 gennemførte Socialtilsyn Nord derfor en intern undersøgelse om dialogen med sociale tilbud og plejefamilier. Alle sociale tilbud og plejefamilier som havde et tilsynsbesøg i maj eller juni fik tilsendt et spørgeskema, som handlede om deres oplevelse af dialogen med Socialtilsyn Nord⁶.

Undersøgelsen viste, at de adspurgte sociale tilbud og plejefamilier generelt oplevede, at de havde en god dialog med Socialtilsyn Nord. Plejefamilierne og tilbuddene oplevede blandt andet, at formålet med tilsynsbesøg blev gjort tydeligt, at de fik mulighed for at byde ind med egne perspektiver på samtalen samt at tilsynskonsulenterne var nysgerrige på praksis og lyttede til plejefamiliens og tilbuddets perspektiver.

Ankeafgørelser

Socialtilsyn Nord har i 2022 fået fire ankeafgørelser behandlet i Ankestyrelsen. To afgørelser vedrørte plejefamilier, og to vedrørte sociale tilbud. De fire afgørelser blev stadfæstet af Ankestyrelsen.

Afgørelserne omhandlede:

- To omhandlede ændringer af godkendelsen som socialt tilbud.
- En omhandlede afslag på nygodkendelse som plejefamilie.
- En omhandlede inddragelse af godkendelse som plejefamilie.

⁶ Der er udsendt i alt 265 spørgeskemaer, heraf har 112 svaret (Svarprocent 42 %). Der skal derfor tages forbehold for, at der er tale om et lille datasæt, hvor resultaterne ikke kan generaliseres.

5 GENEREL KVALITET I SOCIALE TILBUD OG PLEJEFAMILIER

Det følgende afsnit handler om Socialtilsyn Nord's overvejelser, om den generelle kvalitet i sociale tilbud og plejefamilier.

Socialtilsyn Nord oplever ikke stor variation i vurderingen af den generelle kvalitet, da socialtilsynet, ved bekymrende forhold eller ved kvalitetsmangler, altid vil søge at understøtte plejefamiliernes eller tilbuddenes kvalitetsløft, eller i sidste ende reagere via sanktioner⁷. Forud for sanktioner er der en løbende dialogproces, hvor plejefamilien eller det sociale tilbud får mulighed for at rette op på kvalitetsmanglerne. Allerede i dialogprocessen retter de fleste sociale tilbud og plejefamilier op på de forhold, som socialtilsynet er bekymret for, og det betyder, at Socialtilsyn Nord sjældent når til det punkt, der handler om at udstede sanktioner. Det betyder også, at de få sanktioner der gives, ikke kan tages som et udtryk for, at Socialtilsyn Nord kun har oplevet bekymrende forhold i få sager.

Socialtilsyn Nord har både i 2021 og 2022 haft særligt fokus på dialogforpligtelsen, og i den forbindelse ændret interne arbejdsgange, så dialog med sociale tilbud og plejefamilier i højere grad sker mundtligt på dialogmøder, frem for skriftligt i redegørelsesprocesser⁸. Socialtilsyn Nord vurderer generelt, at dette øgede fokus på dialog bidrager til at højne kvaliteten i sociale tilbud og plejefamilier.

Socialtilsyn Nord har i 2022 valgt at sætte særligt fokus på den generelle kvalitet i udvalgte temaer:

- Kompetencer på plejefamilieområdet
- Selvstændighed og relationer samt Sundhed og trivsel på tilbudsområdet.

Afsnittet indledes med en kort beskrivelse af Socialtilsyn Nord's portefølje og produktion i 2022. Alt data er udfoldet i bilag 1 – 5.

Præsentationen af den generelle kvalitet i Socialtilsyn Nord har taget afsæt i følgende data:

- Produktionsdata fra 2022
- Varslede sanktioner og sanktioner
- 50 tilfældigt udvalgte tilsynsrapporter
- Udviklingspunkter udarbejdet af Socialtilsyn Nord i 2022

⁷ Socialtilsynets sanktionsmuligheder omfatter påbud, skærpet tilsyn og ophør af godkendelse.

⁸ Jf. § 7, stk. 1, i lov om socialtilsyn og § 11, stk. 1 i bekendtgørelse om socialtilsyn.

5.1 Produktion i 2022

Socialtilsyn Nord førte ved udgangen af 2022 tilsyn med 889 plejefamilier og 260 sociale tilbud, samt 20 BPA-arbejdsgivervirksomheder. Socialtilsyn Nord's portefølje er faldet med 44 plejefamilier og 16⁹ sociale tilbud fra 2021. Faldet i antal af sociale tilbud og plejefamilier forventes at have betydning for blandt andet antallet af whistleblower-henvendelser, sanktionsager mv.

Plejefamilierne og de sociale tilbud havde i alt 8.793 pladser til børn, unge og voksne. Størstedelen af pladserne var på voksentilbud, som havde 6.153 pladser, børne- og ungetilbud havde 841 pladser og plejefamilier 1.799 pladser. Der er sket en mindre stigning på 19 pladser fra 2021 til 2022, i form af et øget antal pladser på tilbudsområdet (bilag 1).

Tilsyn og tilsynsbesøg

Socialtilsyn Nord har i 2022 gennemført 1.615 tilsyn i plejefamilier og sociale tilbud, 85 tilsyn var i forbindelse med nygodkendelser. Et tilsyn afsluttes med en tilsynsrapport. Der aflægges ofte flere tilsynsbesøg i samme tilsyn og dermed også i samme tilsynsrapport.

Socialtilsynet var i 2022 på 2.229 tilsynsbesøg. Størstedelen var anmeldte tilsynsbesøg (bilag 2).

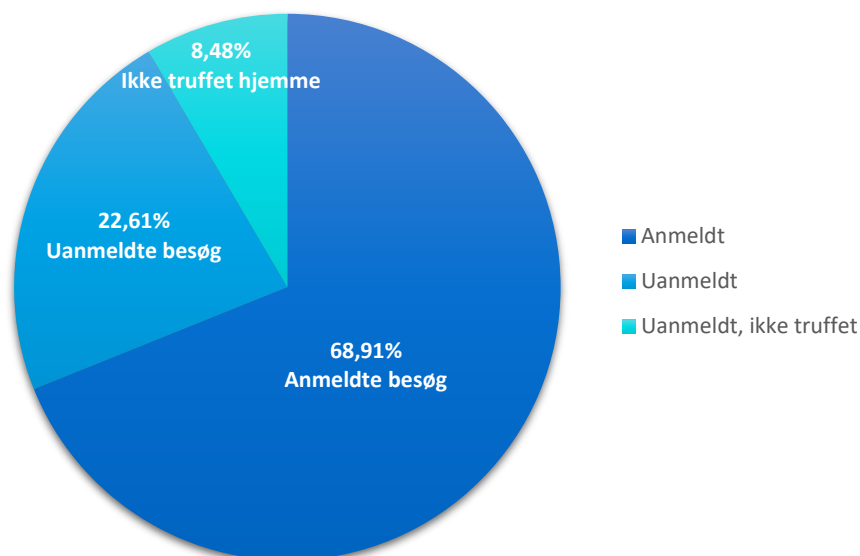
- **Plejefamilier:** 1.372 driftsorienterede tilsynsbesøg og 110 tilsynsbesøg i forbindelse med nygodkendelser
- **Sociale tilbud:** 734 driftsorienterede tilsynsbesøg og 12 tilsynsbesøg i forbindelse med nygodkendelser

Antallet af tilsynsbesøg er faldet med 166 tilsynsbesøg i 2022 sammenlignet med 2021. Faldet skyldes primært, at der i 2021 var flere uanmeldte besøg, hvor der ikke blev truffet nogen hjemme. For anmeldte og uanmeldte besøg er der et fald på 11 tilsynsbesøg. Fordelingen af anmeldte og uanmeldte tilsynsbesøg ses i figur 3.

Hvorvidt et besøg sker anmeldt eller uanmeldt, beror på en konkret risikovurdering og afhænger blandt andet af, hvad der skal undersøges i det enkelte sociale tilbud eller den enkelte plejefamilie.

⁹ Socialtilsyn Nord overdrog pr. 1 juli 2022 16 sociale tilbud, til andre socialtilsyn, i forbindelse med tiltrædelse af specialfunktionerne.

Figur 3: fordeling af tilsynsbesøg i 2022

Magtanvendelser

Alle magtanvendelser skal registreres og indsendes til socialtilsynet. Magtindberetningerne anvendes i socialtilsynets vurdering af kvaliteten i sociale tilbud og specialiserede plejefamilier. Socialtilsyn Nord har i 2022 modtaget og registeret i alt:

- **7** magtanvendelsesindberetninger på plejefamilieområdet¹⁰
- **795** magtanvendelsesindberetninger på børne- og ungeområdet
- **1.856** magtanvendelsesindberetninger på voksenområdet¹¹

Størstedelen af magtanvendelserne på voksenområdet i 2022 handler om fastholdelse (jf. § 124), anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi (jf. §128 b) og brug af stofselv (jf. § 128). På børne- og ungeområdet handler størstedelen af magtanvendelserne om fysisk magtanvendelse, hvor barnet eller den unge fastholdes eller førers, fordi barnet eller den unge var til fare for sig selv eller andre (§ 9, stk. 2).

Socialtilsyn Nord kan konstatere, at der er sket en markant stigning i indberetningen af magtanvendelser på voksenområdet i 2022 sammenlignet med 2021. I 2021 registrerede Socialtilsyn Nord

¹⁰ Magtanvendelser, som omhandler anbragte børn og unge, hører under lov om voksenansvar og er gældende for børn og unge, som er anbragt på et opholdssted eller en døgninstitution. § 8 i lov om voksenansvar gælder specialiserede plejefamilier, der er ansat til at varetage en specialiseret opgave.

¹¹ Bestemmelserne om magtanvendelse for voksne gælder for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktions-evne, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter §§ 83-87, behandling efter §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter §§ 103 og 104, og som ikke samtykker til en foranstaltning.

1.232 magtanvendelser på voksenområdet imod 1.856 registrerede magtanvendelser i 2022. Denne stigning ses især i forhold til anvendelse af tryghedsskabende teknologi og anvendelse af stofselser.

Stigningen, i antallet af magtindretninger på voksenområdet, kan formentlig forklares med, at de reviderede regler for brug af magtanvendelse trådte i kraft pr. 1 januar 2020. De reviderede regler medførte blandt andet et større krav til indberetning af magtanvendelser og effekten heraf kan ses i antallet af indberetninger for 2022¹².

På børneområdet er der også sket en stigning fra 491 magtanvendelser i 2021 til 781 magtanvendelser i 2022. På børneområdet er den største stigning sket i forhold til brug af fastholdelse. Der er sket et mindre fald i antallet af magtindberetninger på plejefamilieområdet fra 11 indberetninger i 2021 til 7 indberetninger i 2022.

Socialtilsyn Nord har de seneste år haft særligt fokus på korrekt indberetning af magtanvendelser som følge af de reviderede regler i 2020. Dette kan også have haft en betydning for stigningen af magtindberetninger både på børne- og på voksenområdet.

Whistleblow-henvendelser

Alle kan anonymt henvende sig skriftligt eller telefonisk til socialtilsynet, via whistleblowerordningen, hvis de er bekymrede for forhold i et socialt tilbud eller i en plejefamilie. Formålet med ordningen er at understøtte, at oplysninger om bekymrende forhold når frem til socialtilsynet, så socialtilsynet kan arbejde for den bedst mulige kvalitet i sociale tilbud og plejefamilier. I 2022 har Socialtilsyn Nord i alt modtaget:

- **373** whistleblower henvendelser

Det er et fald på 56 henvendelser sammenlignet med 2021. Faldet skyldes primært færre henvendelser på tilbudsområdet, forventeligt grundet faldet i antal sociale tilbud (bilag 6).

Nygodkendelser

I 2022 godkendte Socialtilsyn Nord 48 plejefamilier og 10 sociale tilbud. Tre plejefamilier og tre sociale tilbud blev godkendt med vilkår:

- Vilkårene til plejefamilierne og ét vilkår til tilbud er efterfølgende opfyldt

¹² Social- og Boligstyrelsens information om reviderede regler om magt kan findes [her](#).

- Ét vilkår til tilbud er fortsat er aktivt
- Ét tilbud med udstedt vilkår er overgået til andet socialtilsyn.

Ingen sociale tilbud fik i 2022 afslag på deres ansøgning om godkendelse, mens syv plejefamilier fik afslag. Desuden valgte 21 plejefamilier at trække deres ansøgning om godkendelse tilbage (bilag 3).

Nygodkendelse af plejefamilier og sociale tilbud er en omfattende proces, hvor plejefamilien og tilbuddets forudsætninger for at kunne levere den nødvendige kvalitet undersøges med baggrund i kvalitetsmodellens syv temaer og tilbuddets eller plejefamiliens økonomi (figur 2). Sagsbehandlingstiden for nygodkendelser af plejefamilier er faldet i 2022, sammenlignet med 2021. I 2021 var gennemsnitstiden for nygodkendelse 21 uger; i 2022 er gennemsnitstiden faldet til 17 uger. På tilbudsområdet er sagsbehandlingstiden uændret fra 2021 til 2022 og er 11 uger i gennemsnit.

5.2 Plejefamiliers generelle kvalitet

Socialtilsyn Nord vil i dette afsnit beskrive den generelle kvalitet i 2022 hos plejefamilier, og komme med nogle generelle anbefalinger til fortsat udvikling.

Antallet af sanktioner på plejefamilieområdet har været stabilt siden 2020, hvor der i alle årene har været få sanktionssager. Tabel 1 viser antal sanktioner på plejefamilieområdet fra 2020 – 2022.

Tabel 1: Sanktioner på plejefamilieområdet

	2022	2021	2020
Varslet påbud	2 ¹³	3	4
Påbud	1	2	0
Varslet skærpet tilsyn	0	0	0
Skærpet tilsyn	0	0	0
Varslet nedsættelse	0	0	2
Varslet ophør	2	5	0
Ophør	1	4	0

¹³ De to varslede påbud i 2022 er varslet til to plejefamilier. Der kan i den samme sag varsles flere forskellige påbud.

Socialtilsyn Nord varslede eller udstedte i 2022 seks sanktioner til plejefamilier. Alle sanktioner knytter sig til et eller flere temaer i kvalitetsmodellen. Fordelingen fremgår af tabel 2.

Tabel 2: Baggrund for bekymrende forhold i plejefamilier i 2022 fordelt på temaer i kvalitetsmodellen

Tema	Varslet påbud	påbud	Varslet ophør	Ophør	I alt
Uddannelse og beskæftigelse	-	-	-	-	0
Selvstændighed og relationer	-	-	-	-	0
Målgruppe, metoder og resultater	-	-	-	-	0
Sundhed og trivsel	-	-	-	-	0
Familiestruktur og familiedynamik	-	-	1	1	2
Kompetencer	2	-	1	-	3
Fysiske Rammer	-	1	-	-	1
Økonomi	-	-	-	-	0

**Der kan ligge flere forskellige temaer til grund for det samme påbud. I tabellen tæller påbuddet med i det tema, som påbuddet primært omhandler. Derudover ligger der i sager om ophør ofte flere forskellige temaer til grund for ophør. Ved ophør er alle de relevante temaer medtalt.*

Sanktionssagerne på plejefamilieområdet har både 2021 i 2022 primært handlet om temaet Kompetencer efterfulgt af Familiestruktur og familiedynamik. Størstedelen af udviklingspunkter til plejefamilier i 2022 handlede også om temaet Kompetencer¹⁴.

Socialtilsyn Nord kan på baggrund af antallet af sanktioner, og de 1.482 tilsynsbesøg i plejefamilier, konkludere, at der generelt er en høj kvalitet hos plejefamilierne ud fra samtlige af kvalitetsmodellens temaer¹⁵. Dog er det alligevel muligt at udpege nogle udviklingspotentialer med afsæt i kvalitetsmodellens tema Kompetencer.

¹⁴ 32,99% af Socialtilsyn Nord's udviklingspunkter på plejefamilieområdet i 2022 omhandlede temaet Kompetencer. Dernæst kom temaet Sundhed og trivsel med 27,41% af udviklingspunkterne. Der er i alt givet 197 udviklingspunkter til plejefamilier i 2022.

¹⁵ Kvalitetsmodellen for plejefamilier kan findes [her](#).

Udviklingspotentialer vedrørende *Kompetencer*

Med afsæt i udviklingspunkterne og sanktionssagerne har Socialtilsyn Nord valgt at pege på særligt tre udviklingspotentialer:

1. Sikre et konstruktivt samarbejde og dialog med anbringende myndighed

Socialtilsyn Nord kan konkludere, at flere plejefamilier med fordel kan sætte fokus på at udvikle samarbejdet med anbringende myndighed. For at sikre en succesfuld anbringelse er det væsentligt, at der er et godt samarbejde mellem de professionelle, som er involveret i barnets liv, herunder anbringende myndighed. Det forventes derfor, at plejeforældre bidrager aktivt og konstruktivt til samarbejdet omkring plejebarnet.

2. Opsøg viden som tilgodeser plejebarnets særlige støtte behov

Socialtilsyn Nord kan konstatere, at der i 2022 er givet en række udviklingspunkter, som handler om, at plejefamilierne med fordel kan være opsøgende på at udvikle deres kompetencer blandt andet via supervision, temadage eller andre relevante kurser. Manglende udvikling af kompetencer blandt plejefamilier gjorde sig også gældende for tilsynsåret 2021. For at kunne tilgodese et plejebarns særlige behov er det væsentligt, at man som plejefamilie kontinuerligt er opsøgende på viden om plejebarnets udfordringer og behov. Plejefamilier skal sikre, at de har de rette kompetencer til at understøtte plejebarnets udvikling.

3. Fokus på at se bag om barnets adfærd

Plejefamilier kan med fordel sætte fokus på at forstå de bagvedliggende årsager til et plejebarns ageren. Stærke mentaliseringsressourcer styrker muligheden for at kunne drage omsorg for plejebarnets særlige behov og udvikling, samt at kunne understøtte plejebarnet følelsesmæssigt.

Fakta

Evnen til mentalisering er en forudsætning for at have vedvarende meningsfulde relationer og en stabil selvfølelse. Ved at mentalisere ser man den andens perspektiv samtidigt med, at man holder fast i sig selv. Gennem mentalisering lærer man egne følelser og tanker at kende og forstå, at de er baggrunden for ens adfærd. Mentalisering handler om at kunne se sig selv udefra og plejebarnet indefra¹⁶.

¹⁶ [Center for mentalisering.](#)

Socialtilsyn Nord anbefaler, at plejefamilier:

- Arbejder på at sikre et konstruktivt samarbejde og god dialog med anbringende myndighed for at skabe tryghed og stabilitet omkring plejebarnet
- Er opsøgende på udvikling af kompetencer som understøtter plejebørnenes særlige støttebehov. For eksempel ved modtage supervision eller opkvalificerende kurser

Det er vigtigt at understrege, at udviklingspotentialerne ikke er et udtryk for generel lav kvalitet i temaet Kompetencer, men alene er forslag til eventuelle udviklingspotentialer. Generelt har plejefamilierne et godt samarbejde med anbringende myndighed, deltager i supervision og kurser og har øje for at forstå barnets særlige støttebehov. Socialtilsynet kan, med afsæt i tilsynsrapporter, desuden pege på to områder, hvor plejefamilier gør det særligt godt i forhold til temaet Kompetencer:

Plejefamilierne er særligt gode til

1. Betragter plejebørnene som en del af familien

Socialtilsyn Nord kan konkludere, at plejefamilierne er gode til at etablere og fastholde tilknytning til plejebørnene. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at flere plejefamilier har kontakt til tidligere plejebørn, og betragter plejebørnene som en del af familien på lige fod med biologiske børn.

Fakta

Tilhørsforhold, og det at føle sig hjemme, er et væsentligt aspekt i en anbringelse. En undersøgelse fra 2015 viser, at en stor del af de børn, der er anbragt i plejefamilier, føler sig hjemme: Cirka 85 % af de adspurgte plejebørn føler sig meget hjemme i plejefamilien, mens det kun er cirka 40 % af børn/unge i institutionsanbringelse som føler sig meget hjemme¹⁷.

¹⁷ Social- og Boligstyrelsen (2019): Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje. Find udgivelsen [her](#).

2. Har opmærksomhed på egne kompetencer, og ønsker at udvikle sig

Socialtilsyn Nord møder mange kompetente plejefamilier, og oplever, at plejefamilierne er nysgerrige og har lyst til at opkvalificere sig; blandt andet ved at deltage på relevante kurser. Plejeforældrene har ofte relevante kompetencer fra for eksempel pædagogiske uddannelser, mange års erfaring og indgår i relevant dialog med supervisor og ønsker at tilegne sig - og gøre brug af - både ny og eksisterende viden i arbejdet med plejebørnene.

5.3 Sociale tilbuds generelle kvalitet

Socialtilsyn Nord beskriver i dette afsnit den generelle kvalitet i sociale tilbud i 2022 og kommer desuden med nogle generelle anbefalinger til forsat udvikling.

Antallet af sanktioner på tilbudsområdet er faldet i 2022 sammenlignet med både 2020 og 2021. Det største fald ses fra 2021 til 2022, og skyldes primært, at der er varslet og udstedt færre påbud – 2022 og 2020 ligger på nogenlunde samme niveau. Tabel 3 viser antal sanktioner på tilbudsområdet.

Tabel 3: Sanktioner på tilbudsområdet¹⁸

	2022	2021	2020
Varslet påbud	22	72	31
Påbud	2	15	0
Varslet skærpet tilsyn	4	3	2
Skærpet tilsyn	1	2	0
Varslet ophør	2	2	2
Ophør	3 ¹⁹	0	1

Socialtilsyn Nord varslede eller udstedte i 2022 34 sanktioner på tilbudsområdet. Alle sanktioner knytter sig til et eller flere temaer i kvalitetsmodellen, fordelingen fremgår af tabel 4. I sager hvor der varsles eller træffes afgørelse om ophør af et socialt tilbuds godkendelse, handler det ofte om

¹⁸ De 22 varslede påbud fordeler sig på ni forskellige sager; de to påbud er udstedt til det samme sociale tilbud. Alle skærpede tilsyn er varslet eller udstedt med påbud.

¹⁹ Ved et tilbud er varsling af ophør sket i 2021.

kvalitetsmangler i flere af kvalitetsmodellens temaer. Derfor er antallet af temaer i tabel 4 større end antallet af sanktioner i tabel 3.

Tabel 4: Baggrund for bekymrende forhold i sociale tilbud i 2022 fordelt på temaerne i kvalitetsmodellen

Tema	Varslet påbud	påbud	Varslet ophør	Ophør	I alt
Uddannelse og beskæftigelse	-	-	-	1	1
Selvstændighed og relationer	-	-	-	-	0
Målgruppe, metoder og resultater	3	-	-	1	4
Sundhed og trivsel	9	1	-	1	11
Organisation og ledelse	7	-	1	2	10
Kompetencer	1	-	1	2	4
Fysiske Rammer	1	-	-	-	1
Økonomi	1	1	1	2	5

**Der kan ligge flere forskellige temaer til grund for det samme påbud. I tabellen tæller påbuddet i det tema, som påbuddet primært omhandler. Derudover ligger der, i sager om ophør, ofte flere forskellige temaer til grund for ophør. Ved ophør er alle de relevante temaer medtalt.*

De fleste af sanktionssagerne på tilbudsområdet har både i 2020, 2021 og 2022 omhandlet temaet Sundhed og trivsel efterfulgt af Organisation og ledelse. Sagerne med afsæt i temaet Sundhed og trivsel handler i langt de fleste tilfælde om tilbuddenes kendskab til magtreglerne. Sagerne om Organisation og ledelse handler i de fleste tilfælde om, at tilbuddene skal ledes fagligt kompetent. Flere sociale tilbud har fået varslet påbud med afsæt i begge temaer.

Størstedelen af Socialtilsyn Nord's udviklingspunkter på tilbudsområdet handlede i 2022 om temaet Sundhed og trivsel, efterfulgt af Selvstændighed og relationer²⁰. Udviklingspunkterne handler i mange tilfælde om forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier eller sociale medier generelt, som Socialtilsyn Nord har haft som fokuspunkt i 2022 og 2021 (Se afsnittet: Fokuspunkt 2022).

Der er flere sanktionssager på tilbudsområdet end på plejefamilieområdet, men der er alligevel tale om få sager i forhold til Socialtilsyn Nord's samlede tilsynsportefølge. Socialtilsyn Nord kan derfor, på

²⁰ 30,12 % af udviklingspunkterne på tilbudsområdet omhandlede temaet Sundhed og trivsel og 20,48 % omhandlede Selvstændighed og relationer: I alt 166 udviklingspunkter. Socialtilsyn Nord's fokuspunkt er belyst under temaet Sundhed og trivsel, det er derfor forventeligt, at der er en del udviklingspunkter på dette tema.

baggrund af sanktionssagerne og de 746 tilsynsbesøg på sociale tilbud, konkludere, at der generelt er høj kvalitet i de sociale tilbud, men at der, særligt inden for temaet Sundhed og trivsel, kan peges på udviklingspotentialer²¹. Derudover har Socialtilsyn Nord på baggrund af udviklingspunkter også valgt at pege på et udviklingspotentiale indenfor temaet Selvstændighed og relationer.

Udviklingspotentialer vedrørende *Sundhed og trivsel og Selvstændighed og relationer*

Med afsæt i udviklingspunkterne og sanktionssagerne i 2022 har Socialtilsyn Nord valgt at pege på særligt to udviklingspotentialer:

1. Forebyggelse og korrekt brug af magtanvendelser

Socialtilsynet kan konstatere, at en stor del af sanktionssagerne, udviklingspunkter og opmærksomhedspunkter på tilbudsområdet omhandler magtanvendelser. Dette i form af manglende viden om brugen af magtanvendelser, manglende retningslinjer for forebyggelse eller fejl i registrering af magtanvendelser. For at sikre borgernes værdighed, integritet og ret til selvbestemmelse, er det vigtigt, at sociale tilbud i den pædagogiske indsats har fokus på at forebygge magtanvendelser.

Fakta

Magtanvendelse er den sidste udvej. Magtanvendelse er kun en mulighed, hvis det viser sig umuligt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats og andre mindre indgribende indsatser. Understøttelse af den enkeltes muligheder og beskyttelse af den personlige frihed er dermed altid udgangspunktet og fundamentet for indsatsen²².

2. Fokus på opstilling af individuelle konkrete og målbare mål

Socialtilsyn Nord kan konstatere, at der i 2022 er givet en række udviklingspunkter, som handler om, at tilbuddene med fordel kan understøtte, at der opstilles konkrete og klare målbare mål for alle borgeres udvikling af selvstændighed og kompetencer. Dertil er der givet udviklingspunkter, som handler om, at de sociale tilbud med fordel kan sætte fokus på systematisk opfølgning på mål og delmål. Socialtilsyn Nord kunne også i 2021 konstatere denne udfordring. Det kan indikere, at arbejdet med individuelle konkrete og målbare mål, samt

²¹ Kvalitetsmodellen for tilbud kan findes [her](#).

²² Social- og Boligstyrelsen (2019): Til fagpersoner – Regler om brug af magt overfor voksne med betydelig og varigt psykisk funktionsevne. Find udgivelsen [her](#).

systematisk opfølgning, kan være udfordrende. Det er et vigtigt område, da det er med til at sikre borgenes udvikling samt en dokumentation af den pædagogiske indsats.

Fakta

Socialtilsyn Nord har i 2023 særligt fokus på Kendskab, Indsats og Resultatdokumentation og der er mulighed for at finde inspiration til arbejdet med mål og delmål på Socialtilsyn Nord's postkort for 2023, som kan findes på socialtilsynets hjemmeside²³.

Socialtilsyn Nord anbefaler, at sociale tilbud:

- Sikrer kendskab til lovgivning om magtanvendelse og kendskab til lov om voksenansvar. Social- og Boligstyrelsen har udarbejdet en FAQ om magt, som der sociale tilbud med fordel kan orientere sig i²⁴.
- Sikrer, at alle borgere har individuelle og konkrete målbare mål for deres indsats, der systematisk følges op – gerne i samarbejde med borgeren.

Det er vigtigt at understrege, at udviklingspotentialerne ikke er et udtryk for generel dårlig kvalitet i temaerne Sundhed og trivsel og Selvstændighed og relationer, men alene forslag til eventuelle udviklingspotentialer. Generelt har sociale tilbud kendskab til regler for magtanvendelser og arbejder med individuelle konkrete mål. Socialtilsynet kan med afsæt i tilsynsrapporter også pege på tre områder, hvor sociale tilbud gør det særligt godt i forhold til temaerne Sundhed og trivsel og Selvstændighed og relationer.

²³ Find Socialtilsyn Nord's postkort til uddeling [her](#).

²⁴ Social- og Boligstyrelsens FAQ om magtanvendelser kan findes [her](#).

De sociale tilbud er særligt gode til

1. Sikre at borgerne føler sig respekteret og anerkendt

Socialtilsynet kan konkludere, at børn, unge og borgere på sociale tilbud oplever, at de bliver respekteret og anerkendt af medarbejderne på tilbuddet. Borgerne giver i interview udtryk for, at de kan være dem selv, og at de ikke behøver at leve op til noget eller nogen. Borgerne oplever desuden, at medarbejderne lytter til dem, hvis de har noget de gerne vil snakke om. Det, at blive anerkendt og set, kan indikere, at tilbuddene imødekommer og understøtter borgernes mentale sundhed.

2. Medbestemmelse og inddragelse i diverse hverdags beslutninger

Socialtilsynet kan konkludere, at både børn, unge og voksne på sociale tilbud i høj grad bliver inddraget, og har en oplevelse af at have medbestemmelse i eget liv. For eksempel holdes der i mange sociale tilbud "hus-møder", hvor borgerne inddrages i hverdagsbeslutninger. Inddragelse i hverdagsbeslutninger kan være med til at sikre, at borgerne oplever at have indflydelse på eget liv.

Fakta

I forbindelse med en vidensafdækning har Social- og Boligstyrelsen talt med anbragte unge som fortæller, at de gerne vil inddrages i beslutninger, som vedrører deres hverdag og beslutninger vedrørende deres anbringelse. I hverdagen vil de for eksempel gerne inddrages i planlægning af dagen, praktiske gøremål og aktiviteter²⁵.

3. Støtter borgerne i at deltage i aktiviteter udenfor tilbuddet

Det er vigtigt, at sociale tilbud i høj grad understøtter borgerne i at leve et så selvstændigt liv som muligt, med særlig fokus på at sikre, at borgerne har et socialt netværk og indgår i aktiviteter, både i og udenfor tilbuddet. Socialtilsynet kan konstatere, at de sociale tilbud er gode til at understøtte borgerens deltagelse i aktiviteter både i og udenfor tilbuddet, i det omfang som borgerne ønsker det.

²⁵ Social- og Boligstyrelsen (2022): Den gode anbringelse – Videns- og praksisafdækning. Find udgivelsen [her](#).

6 FOKUSPUNKT 2022

I 2021 havde Socialtilsyn Nord fokus på, hvordan plejefamilier og sociale tilbud generelt understøtter brugen af sociale medier. Socialtilsyn Nord kunne på den baggrund konstatere, at særligt krænkelse og uhensigtsmæssigt brug af sociale medier krævede ekstra opmærksomhed. I tilsynsåret 2022 har Socialtilsyn Nord derfor haft fokus på, hvordan sociale tilbud og plejefamilier understøtter forebyggelsen af krænkelse på sociale medier af børn, unge og voksne.

Mange borgere i sociale tilbud, samt børn og unge i plejefamilier, er i særlig risiko for at opleve krænkelse og overgreb på nettet. Målgruppen kan generelt være udfordret i at forstå socialt samspil, indgå i sociale relationer eller at kende egne grænser, for eksempel på baggrund af tidlige omsorgs-svigt eller kognitive funktionsnedsættelse. De udfordringer gør sig i høj grad også gældende på sociale medier.

Metode

I undersøgelsen af fokuspunktet 2022 har Socialtilsyn Nord indhentet viden om kvaliteten på området fra tilsynsrapporter, udviklings- og opmærksomhedspunkter og målrettede spørgeskemaer, som tilsynskonsulenterne har udfyldt i forbindelse med driftsorienterede tilsyn.

Der er i alt indsamlet 678 spørgeskemaer. I udgangen af 2022 havde Socialtilsyn Nord tilsyn med i alt 1.149 plejefamilier og sociale tilbud. Der er derved besvarelser fra ca. 59 % af sociale tilbud og plejefamilier under Socialtilsyn Nord's tilsynskompetence.

I afdækningen af fokuspunktet har Socialtilsyn Nord desuden inddraget viden og perspektiver fra både Social- og Boligstyrelsen og andre fremtrædende kilder på området.

6.1 Sociale tilbud og plejefamiliers arbejde med forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier

I de følgende afsnit præsenteres de overordnede resultater på Socialtilsyn Nord's arbejde med fokus på 2023 *Forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier*²⁶.

Plejefamilier og sociale tilbuds viden om krænkelse og overgreb på sociale medier

Socialtilsyn Nord vurderer, at både plejefamilier og sociale tilbud i overvejende grad har viden om forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier²⁷. Både plejefamilier og sociale tilbud har:

- Viden om hvilke faldgruber, som kan være forbundet med krænkelse og overgreb på sociale medier.
- Viden om, hvor de kan søge hjælp og vejledning, hvis en borger eller plejebarn har været udsat for krænkelse eller overgreb på sociale medier.
- Viden om, hvem de skal kontakte, og hvornår, hvis en borger eller plejebarn udsættes for krænkelse eller overgreb på sociale medier.

Plejefamilier og sociale tilbuds indsats til forebyggelse af overgreb på sociale medier

Socialtilsyn Nord vurderer, at både plejefamilier og sociale tilbud i overvejende grad kan redegøre for deres indsats i forhold til forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier. Både plejefamilier og sociale tilbud kan:

- Beskrive, hvordan de tilrettelægger en indsats, som forebygger krænkelse og overgreb i relation til deres målgruppe.
- Beskrive, hvordan de vil håndtere krænkelse og overgreb på sociale medier.

Socialtilsyn Nord vurderer dog, at det er i forhold til de to ovenstående punkter, at voksertilbud har det største udviklingspotentiale. Voksertilbud har generelt et større udviklingspotentiale på området end plejefamilier og børne- og ungetilbud. Det skyldes formentligt, at målgruppen på voksenområdet

²⁶ Resultaterne stammer fra Socialtilsyn Nord's spørgeskema. Spørgeskemaet har bestået af fem overordnede spørgsmål, hvor tilsynskonsulenterne har vurderet plejefamilier og tilbuds viden på området med afsæt følgende svarkategorier: Ikke relevant, Slet ikke, I lav grad, I nogen grad og I høj grad.

²⁷ Socialtilsyn Nord's undersøgelse viser, at – på en skala fra 1-4 – scorer både plejefamilier, børne- og ungetilbud og voksertilbud 3 eller derover ift. deres viden og beskrivelse af indsats på området. Kun voksertilbud scorer 2,7 ift. beskrivelse af indsatser på området. Skalaen fra 1-4 er defineret sådan, at "4" er hvor tilbuddet eller plejefamilien i høj grad har viden, om forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier, og "1" er hvor tilbuddet eller plejefamilien slet ikke har viden om forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier.

ofte har udfordringer, som hæmmer brugen af – og forståelsen for – sociale medier generelt. Desuden findes der i begrænset omfang relevant viden, som er målrettet voksenområdet, om forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.

I de følgende afsnit beskrives eksempler på områder, hvor sociale tilbud og plejefamilier arbejder særlig godt med forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.

6.2 Plejefamiliers forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier

Nedenstående er eksempler på, hvordan plejefamilier arbejder særligt godt med forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.

1. Interesse i plejebørnenes online liv

Plejeforældrene engagerer sig i plejebørnenes online-liv, blandt andet ved at spørge ind til, hvem plejebørnene interagerer med, samt hvordan omgangstonen er, online. Plejefamilierne er opmærksomme på, hvordan sprog og beskeder kan påvirke plejebørnene selv og andre.

Fakta

Den ansigtsløse kommunikation kan give særlige udfordringer, og socialtilsynet kan være opmærksom på, hvordan plejefamilier og sociale tilbud vejleder og støtter plejebarnet/borgerne i forhold til at kommunikere online og forebygge samt tackle konflikter²⁸.

2. Plejebørnene føler sig trygge ved at tale med plejeforældrene om online adfærd

En del af plejefamiliernes tilgang, til at forebygge og håndtere krænkelser på sociale medier, er at skabe et tillidsbånd. Plejebørnene henvender sig til plejeforældrene, hvis de oplever en uhensigtsmæssig situation eller bliver usikre i forbindelse med deres færden på sociale medier.

²⁸ Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

3. Taler om digitale spilleregler

Plejeforældrene sikrer, at plejebørnene har viden om god digital adfærd. Det gør de via åben dialog om uhensigtsmæssig adfærd og kontakt på nettet, herunder at man skal være opmærksom på, hvad man deler på nettet, og at man ikke må dele andres billeder uden samtykke.

Fakta

Krænkelser kan for eksempel bestå i deling af intime billeder uden samtykke. At dele billeder på de sociale medier er udbredt både blandt børn og unge og voksne. De fleste mennesker benytter sig af de muligheder, sociale medier giver for at kommunikere med andre, ved at dele billeder og film på for eksempel Facebook, Snapchat og Instagram²⁹.

6.3 Børne- og ungetilbuds forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier

Nedenstående er eksempler på, hvordan børne- og ungetilbud arbejder særligt godt med forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.

1. Beredskabsplaner til forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier

Der er mange faldgruber på sociale medier, og flere sociale tilbud har beskrevet forebyggelse og håndtering af krænkelser og overgreb i beredskabsplaner. Beredskabsplanerne sikrer, at alle medarbejdere ved, hvordan der skal arbejdes med emnet, og hvilke handlinger, der skal igangsættes, hvis episoder opstår.

Fakta

Med brugen af sociale medier følger en særlig risiko for digitale krænkelser og overgreb. Digitale krænkelser og overgreb er krænkelser og overgreb, der sker via digitale platforme, hvor en person, både børn, unge og voksne, føler sig krænket af andre personer på nettet (Børns Vilkår). Digitale krænkelser omfatter blandt andet krænkelser i form af deling af intime billeder uden samtykke, seksuelle overgreb og herunder grooming samt digital vold³⁰.

²⁹ Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

³⁰ Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

2. Sociale medier på dagsordenen for både børn, unge og personale

Flere sociale tilbud har haft oplæg om sociale medier, med henblik på at sikre, at tilbuddene er opdaterede på området og følger udviklingen. Der er flere forskellige eksempler på, hvordan sociale medier drøftes.

Eksempler på drøftelse af sociale medier

Et socialt tilbud har haft et oplæg og en quiz for borgerne i tilbuddet, hos nogle sociale tilbud er sociale medier et fast punkt på hus-møder, hvor en medarbejder underviser i det seneste nye på området, andre har haft kursus om sociale medier faciliteret af Center for Digital Pædagogik³¹. Tilbudene taler blandt andet med børnene og de unge om faldgruber på sociale medier såsom falske profiler.

3. Dialog med de unge om adfærd på sociale medier – egne og andres grænser

De sociale tilbud har en åben dialog med børn og unge om kærester, grænser og opførsel på sociale medier. De unge bliver vejledt i, hvordan de skal passe på sig selv og andre. Nogle sociale tilbud har i fællesskab lavet aftaler om, hvad der er i orden på sociale medier. Aftalerne kan være med til at støtte den unge, som har svært ved at afkode andres adfærd på sociale medier.

Fakta

For mange mennesker er internettet, og herunder sociale medier, en frizone/et sted, hvor man kan udtrykke sig, lede efter information om sex og eksperimentere med lyst og grænser på måder, som nogle gange kan være vanskelige i den virkelige verden (Social- og Boligstyrelsen, 2017; Augustin og Faber, 2016). Det er således vigtigt, at sociale tilbud og plejefamilier anerkender, respekterer og støtter borgernes eller plejebørns ret til et digitalt og et seksuelt liv (Jarmin og Ravn, 2019). Seksualitet, kærester, grænser mv. er imidlertid intime og følsomme emner, som kan være svære at tale med borgerne/plejebarnet om. Det er i den forbindelse vigtigt, at medarbejdere/plejeforældre forholder sig til og drøfter egne holdninger og værdier i forhold til sociale medier, adfærd på nettet, grænser og seksualitet³².

³¹ Cfdp.dk (Center for Digital Pædagogik). Hos Center for Digital Pædagogik er de interesserede i den digitale trivsel. Altså: Hvordan tackler børn og unge nye udfordringer som digital mobning, billeddeling eller seksuelle krænkelser online? Center for Digital Pædagogik arbejder hver dag på at nuancere debatten om, hvad der er sundt og usundt, når det gælder mobiltelefoner, spillekonsoller og diverse sociale medier.

³² Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

6.4 Voksentilbuds forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier

Nedenstående er eksempler på, hvordan voksentilbud arbejder særligt godt med forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.

1. Opmærksomhed på, hvem man kommunikerer med online

Tilbuddene skaber et dialogisk rum, hvor borgerne kan komme til medarbejderne, hvis de modtager upassende billeder eller andet på sociale medier. Der er også tilfælde, hvor medarbejderne er med på sidelinjen, når borgere er på sociale medier og guider og støtter borgerne, hvis det bliver nødvendigt. Adfærd på sociale medier drøftes med borgerne i tilbudene, blandet andet på hus-møder.

Fakta

Overgreb, der sker online via de sociale medier, kan være svære at opdage. Dels fordi det foregår uden for medarbejderes/plejeforældres rækkevidde, og dels fordi emner som "kæresten" og "seksualitet" hører til privatlivets sfære, som borgerne ikke ønsker indblanding i. Desuden kan det være svært at definere, hvornår der er tale om et overgreb. Hvis en borger har været udsat for krænkende adfærd på nettet, vil han eller hun ofte tie og bære skyld og skam alene³³.

2. Nysgerrige på brugen af sociale medier uden at nedgøre

Tilbuddene har generelt en anerkendende tilgang og metode, som socialtilsynet vurderer, er forebyggende i forhold til forebyggelse af krænkelser og overgreb. Tilbuddene har opmærksomhed på risici på sociale medier, ved at medarbejderne spørger nysgerrigt ind til borgernes brug af sociale medier uden at nedgøre eller belære.

Generelt oplever Socialtilsyn Nord, at der er sket en positiv udvikling i tilbuddene i forhold til arbejdet med sociale medier. Tilbuddene arbejder med emnet, mange har fået undervisning om digital pædagogik og har generelt fået en øget nysgerrighed på borgernes færden på de sociale medier.

6.5 Udviklingspotentiale i plejefamilier og sociale tilbud

I de plejefamilier og sociale tilbud, hvor Socialtilsyn Nord i 2022 har belyst fokuspunktet, har størstedelen viden om, og arbejder med, forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier. Alligevel kan Socialtilsyn Nord se, at der forsat er nogle sociale tilbud og plejefamilier, som har et

³³ Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

udviklingspotentialer i forhold til forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier. De to største udviklingspotentialer er:

1. Opdateret viden om krænkelser og overgreb på sociale medier

Socialtilsyn Nord kan med udgangspunkt i udviklingspunkter konstatere, at på trods af, at langt størstedelen af plejefamilierne og sociale tilbud har viden om faldgruber i forhold til krænkelser og overgreb på sociale medier, er det også her, der er det største udviklingspotentialer. Sociale medier er i konstant i udvikling, det er derfor vigtigt at holde sig opdateret om online platforme og om mulige faldgruber i forhold til krænkelser og overgreb på sociale medier. Plejefamilier og sociale tilbud kan med fordel finde viden herom i Socialtilsyn Nords postkort, som linker til relevant viden på området³⁴.

2. Beskrivelse af håndtering af krænkelser og overgreb på sociale medier

Som beskrevet ovenfor, kan Socialtilsyn Nord konstatere, at langt de fleste sociale tilbud og plejefamilier kan redegøre for, hvordan de vil håndtere krænkelser og overgreb på sociale medier. Alligevel kan Socialtilsyn Nord konstatere at der her, særligt for voksertilbud, er et udviklingspotentialer. Håndteringen af krænkelser og overgreb på sociale medier kan med fordel indarbejdes i beredskabsplaner og lignende, så der ikke er tvivl om handleveje.

Fakta

Der findes ikke entydige svar på, hvordan sociale tilbud og plejefamilier kan og skal håndtere etiske dilemmaer og problemstillinger, der til tider også kan være konfliktfyldt. I forhold til sociale tilbud kan politikker og fælles retningslinjer for medarbejderne, der vejleder i håndteringen af særlige problemstillinger forbundet med sociale medier, understøtte, at den enkelte medarbejder ikke står alene med beslutninger og ansvar, når der opstår et etisk dilemma, og understøtte en fælles tilgang i tilbuddet til borgernes brug af sociale medier³⁵.

³⁴ Socialtilsyn Nords postkort om forebyggelse af krænkelser på sociale medier kan findes [her](#).

³⁵ Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

Socialtilsyn Nord anbefaler, at både plejefamilier og sociale tilbud:

- Kontinuerligt holder sig opdaterede på viden om forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.³⁶

Desuden anbefaler Socialtilsyn Nord, at sociale tilbud:

- Indskrives håndtering af krænkelser og overgreb på sociale medier i retningslinjer eller beredskabsplaner.

Figur 4: Socialtilsyn Nord's postkort 2022

³⁶ Der kan blandt andet findes viden om emnet på Socialtilsyn Nord's postkort som kan findes på socialtilsynets hjemmeside. Derudover er det muligt, at "bestille en betjent" til at komme og holde oplæg for større forsamlinger om krænkelser og overgreb på sociale medier. Læs mere om bookning af oplæg ved betjent fra Nordjyllands Politi [her](#).

7 ØKONOMI

Socialtilsynet finansieres af de indtægter, der opkræves af tilbuddene og kommunerne. Tilsynstaksterne fastsættes således på baggrund af de omkostninger, socialtilsynet har med at udføre tilsynet.

7.1 Socialtilsyn Nords budget

Budgettet for Socialtilsyn Nord var i 2022 på 33,817 mio. kr. Ved årets udgang konstateres et overskud på 0,502 mio. kr.

Pr. 1. februar 2022 trådte ændring af lov om socialtilsyn i kraft. I forbindelse med implementering af lovændringen, har Socialtilsyn Nord i 2022 afgivet 16 sociale tilbud til andre socialtilsyn, og modtaget 17 BPA-arbejdsgivervirksomheder fra andre socialtilsyn. Budget 2022 blev udarbejdet, før lovændringen blev vedtaget af Folketinget.

Socialtilsyn Nord har i 2022 realiseret 0,265 mio. kr. mere i indtægter end budgetlagt. Merindtægterne skyldes hovedsageligt, at der er behandlet flere væsentlige ændringer og nygodkendelser i kategorien for større tilbud end forventet. Yderligere er der, som følge af ovenstående lovændring, realiseret flere indtægter fra BPA-arbejdsgivervirksomheder end budgetlagt. På udgiftssiden er der tilsvarende afholdt 0,258 mio. kr. mere i personaleomkostninger end forventet, hvilket ligeledes kan tilskrives ovenstående lovændring. Derimod har der været afholdt lavere udgifter til IT-anskaffelser samt driftsudgifter til ejendom på i alt 0,495 mio. kr., således der på udgiftssiden er tale om en netto mindredrift på 0,237 mio. kr.

Tabel 5 er en opgørelse over Socialtilsyn Nords henholdsvis budget og regnskab for året 2022.

Tabel 5: Budget og regnskab for Socialtilsyn Nord i 2022 angivet i mio. kroner

	Budget 2022	Regnskab 2022	Forskel
Socialtilsyn Nords direkte udgifter	31,221	30,984	-0,237
Indirekte udgifter (overhead m.v.)	2,596	2,596	0
Udgifter i alt	33,817	33,580	-0,237
Indtægter fra objektiv finansiering	-18,745	-18,745	0
Indtægter fra tilsynstakster	-15,072	-15,337	-0,265
Indtægter i alt	-33,817	-34,082	-0,265
Tilkøbsydelse udgifter		0,212	0
Tilkøbsydelse indtægter		-0,212	0
Netto i alt		-0,502	-0,502

Socialtilsyn Nord har i 2022 udbudt forskellige tilkøbsydelse, der relaterer sig til Socialtilsyn Nords tilsynsfaglige viden. Tilkøbsydelse har for eksempel været konsulentbistand, tilkøb af grundkurser samt tilsyn med plejefamilier udenfor Socialtilsyn Nords geografiske tilsynsområde. Derudover har de fem socialtilsyn indgået en samarbejdsaftale med Social- og Ældreministeriet om voldsforebyggelse. Hvert socialtilsyn har i den forbindelse modtaget 0,040 mio. kr.

Neden for har vi præsenteret Socialtilsyn Nords budget for tilsynsåret 2023.

Tabel 6: Budget for Socialtilsyn Nord i 2023 angivet i mio. kroner

Budget 2023	
Socialtilsyn Nords direkte udgifter	30,883
Indirekte udgifter (overhead m.v.)	2,378
Udgifter i alt	33,261
Indtægter fra objektiv finansiering	-17,654
Indtægter fra tilsynstakster	-15,607
Indtægter i alt	-33,261
Netto i alt	0

I tabel 7 følger en opgørelse over fordelingen af objektiv finansiering i 2022 fordelt på kommuner.

Tabel 7: Fordeling af objektiv finansiering i 2022

	Samlet antal 0-17-årige pr. 2. kv. 2021	Andel	Objektiv finansieringsudgift pr. kommune
Silkeborg	20.636	17,1%	3.211.039
Brønderslev	7.703	6,4%	1.198.616
Frederikshavn	10.238	8,5%	1.593.071
Jammerbugt	7.747	6,4%	1.205.462
Læsø	225	0,2%	35.011
Mariagerfjord	7.914	6,6%	1.231.448
Morsø	3.730	3,1%	580.402
Rebild	7.259	6,0%	1.129.528
Thisted	8.459	7,0%	1.316.252
Vesthimmerlands	7.130	5,9%	1.109.455
Aalborg	39.428	32,7%	6.135.144
I alt for kommunerne	120.469	100,0%	18.745.427

7.2 Takstudviklingen fra 2019 - 2022

Taksterne beregnes på baggrund af en takstmodel, som alle fem socialtilsyn bruger. Takstmodellen differentieres ud fra tilbuddets størrelse og det enkelte socialtilsyns portefølje, således udgifterne til driften af socialtilsynet fordeles efter omfanget af tilsynsopgavens størrelse.

Neden for ses en udvikling over taksterne for henholdsvis tilbud (tabel 8) og BPA-arbejdsgivervirksomheder (tabel 9). Taksterne er fordelt på tilsyn, nygodkendelse, væsentlig ændring samt skærpet tilsyn. Derudover er de for tilbuddene opgjort i forhold til antal pladser.

Tabel 8: Udvikling af takster 2019 - 2022. for tilbud

Tilsyn med tilbud				
	2019	2020	2021	2022
0-7 pladser	35.341 kr.	35.129 kr.	35.043 kr.	36.896 kr.
8-24 pladser	42.409 kr.	42.155 kr.	42.051 kr.	44.275 kr.
25-49 pladser	70.682 kr.	70.258 kr.	70.085 kr.	73.792 kr.
50+ pladser	106.024 kr.	105.387 kr.	105.128 kr.	110.689 kr.
Godkendelse af nyt tilbud				
	2019	2020	2021	2022
0-7 pladser	31.378 kr.	32.021 kr.	32.263 kr.	32.993 kr.
8-24 pladser	37.654 kr.	38.425 kr.	38.715 kr.	39.591 kr.
25-49 pladser	62.756 kr.	64.041 kr.	64.526 kr.	65.985 kr.
50+ pladser	94.134 kr.	96.062 kr.	96.788 kr.	98.978 kr.
Væsentlig ændring af eksisterende godkendelse				
	2019	2020	2021	2022
0-7 pladser	9.998 kr.	10.203 kr.	10.288 kr.	10.585 kr.
8-24 pladser	11.998 kr.	12.243 kr.	12.346 kr.	12.702 kr.
25-49 pladser	19.996 kr.	20.405 kr.	20.576 kr.	21.170 kr.
50+ pladser	29.994 kr.	30.608 kr.	30.865 kr.	31.755 kr.
Skærpet tilsyn				
	2019	2020	2021	2022
0-7 pladser	3.534 kr.	3.513 kr.	3.504 kr.	3.690 kr.
8-24 pladser	4.241 kr.	4.215 kr.	4.205 kr.	4.428 kr.
25-49 pladser	7.068 kr.	7.026 kr.	7.009 kr.	7.379 kr.
50+ pladser	10.602 kr.	10.539 kr.	10.513 kr.	11.069 kr.

Tabel 9: Udvikling af takster 2021 - 2022 for BPA-arbejdsgivervirksomheder

Tilsyn med BPA-arbejdsgivervirksomheder	
2021	2022
7.337 kr.	7.549 kr.
Godkendelse af BPA-arbejdsgivervirksomheder	
2021	2022
20.318 kr.	20.904 kr.
Væsentlig ændring af eksisterende godkendelse	
2021	2022
7.337 kr.	7.549 kr.

8 BILAG

8.1 Bilag 1: Portefølje

For alle tabeller i bilag 1 gælder det, at der er tale om et øjebliksbillede pr. 2. januar 2023.

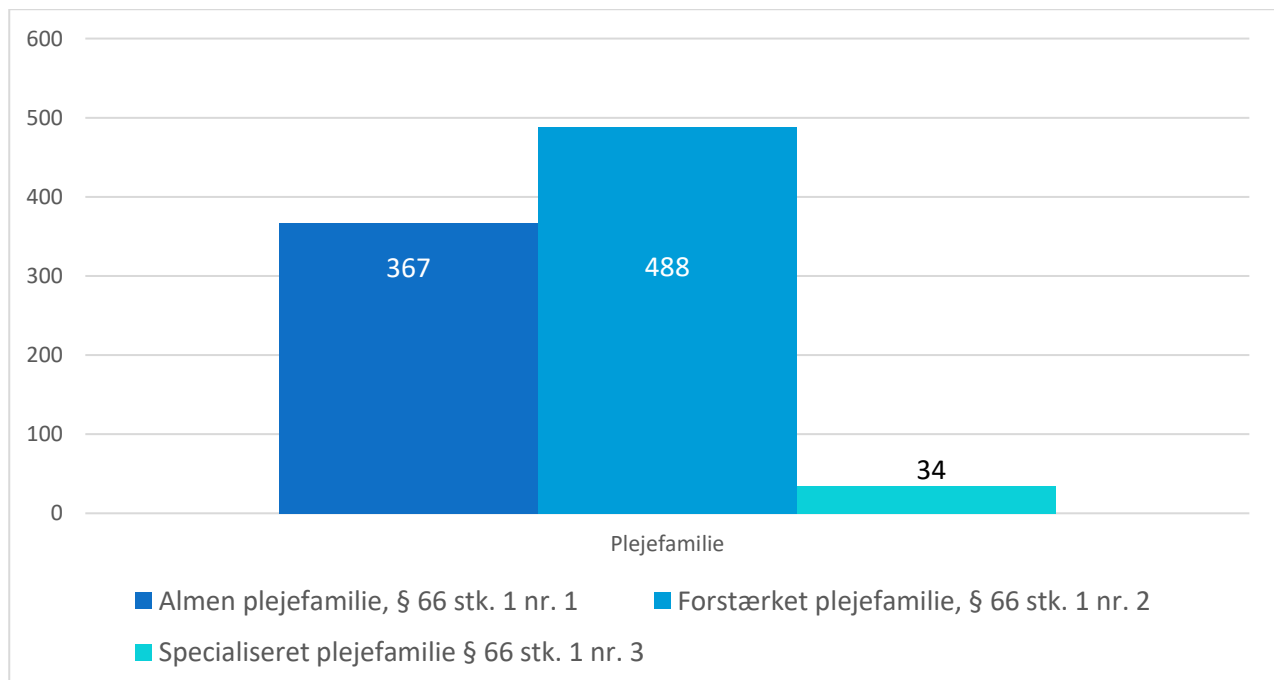
Tabel 10: Antal sociale tilbud og plejefamilier Socialtilsyn Nord førte tilsyn med 2019-2022

	År 2022	År 2021	År 2020	År 2019
Plejefamilier	889	933	971	1.018
Tilbud til børn og unge	27	37	36	41
Tilbud til børn, unge og voksne	48	52	52	56
Tilbud til voksne	185	187	185	182
I alt	1.149	1.209	1.244	1.297

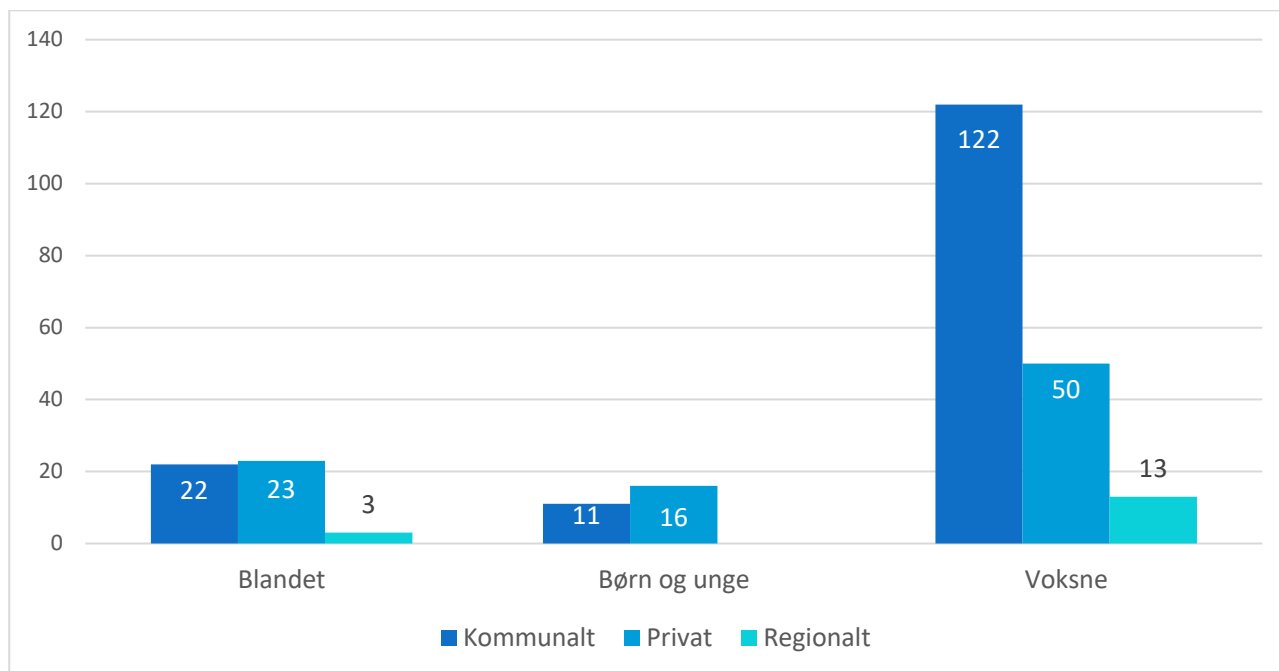
Tabel 11: Antal BPA-arbejdsgivervirksomheder

	Antal
BPA	20

Figur 5: Antal plejefamilier fordelt på typologi

Figur 6: Antal Sociale tilbud

Tabel 12: Antal pladser i sociale tilbud og plejefamilier 2020-2022

	År 2022	År 2021	År 2020	År 2019
Plejefamilier	1.799	1.858	1.922	-
Tilbud	6.994	6.916	6.516	-
I alt	8.793	8.774	8.438	-

Tabel 13: Antal pladser i tilbud fordelt på kommunale, private og regionale tilbud

	Kommunalt	Privat	Regionalt	I alt
Børn og unge	435	347	59	841
Voksne	4286	1152	715	6153
I alt	4721	1499	774	6994

Tabel 14: Tabel 4: Antal pladser i tilbud fordelt på type og kommunale, private og regionale tilbud

	Kommunalt	Privat	Regionalt	I alt
Aktivitets- og samværstilbud, § 104	247	149	83	479
Ambulant alkoholmisbrugsbehandling, SUL §141	738	0	0	738
Ambulant anonym stofmisbrugsbehandling, §101a	44	0	0	44
Ambulant stofmisbrugsbehandling, §101 – Børn og unge	175	3	0	178
Ambulant stofmisbrugsbehandling, §101 – Voksne	831	0	0	831
Beskyttet beskæftigelsestilbud, § 103	31	126	11	168
Botilbud til længerevarende ophold, § 108	163	202	338	703
Botilbud til midlertidige ophold, § 107	347	325	156	828
Botilbudslignende tilbud, Almen ældrebolig/handicapvenlig bolig, ABL § 105 stk. 1	910	7	0	917
Botilbudslignende tilbud, Almen ældrebolig/handicapvenlig bolig, ABL § 105 stk. 2	782	0	84	866
Botilbudslignende tilbud, Lejebolig, Lejeloven	42	218		260
Dagbehandlingstilbud - Alkoholmisbrug, SUL § 141	7	0	0	7
Dagbehandlingstilbud - Stofmisbrug, § 101	17	0	0	17
Døgnbehandlingstilbud - Alkoholmisbrug, SUL § 141	0	8	0	8
Døgnbehandlingstilbud - Stofmisbrug, § 101, jf. § 107	16	0	0	16
Forsorgshjem/herberg, § 110	103	89	15	207
Kvindekrisecenter, § 109	8	28		36
Rehabiliteringstilbud, § 107			28	28
Socialpædagogisk opholdssted, § 66, stk. 1, nr. 6	3	344	0	347
Åben døgninstitution, § 66, stk. 1, nr. 7	257	0	59	316
I alt	4721	1499	774	6994

8.2 Bilag 2: Antal tilsyn og tilsynsbesøg

En væsentlig del af socialtilsynets opgave er at føre tilsyn med tilbud og plejefamilier. Et tilsyn gennemføres enten som drift eller i forbindelse med en nygodkendelse, og der kan i forbindelse med ét tilsyn godt forekomme flere tilsynsbesøg (anmeldte som uanmeldte). Et tilsyn afsluttes med en tilsynsrapport. Antallet af tilsyn fremgår i tabel 15 og antallet af tilsynsbesøg fremgår i tabel 16. For nygodkendelser af tilbud og plejefamilier følger det af reglerne, at der kun aflægges anmeldte besøg.

Tabel 15: Antal gennemførte tilsyn i løbet af 2022 fordelt på driftstilsyn og nygodkendelser³⁷

	Driftstilsyn	Nygodkendelser	Tilsyn i alt
Plejefamilier	1.144	74	1.218
Tilbud	386*	11	397
I alt	1.530	85	1.615

*48 af de driftsorienterede tilsyn var i forbindelse med en væsentlig ændring.

Tabel 16: Fysiske besøg aflagt i 2022 fordelt på besøgstyper

		Anmeldt	Uanmeldt	Uanmeldt ikke truffet	Besøg i alt
Plejefamilie-området	Driftsorienterede tilsynsbesøg	959	235	178	1.372
	Tilsynsbesøg i nygodkendelser	110	-	-	110
Tilbuds-området	Driftsorienterede tilsynsbesøg	456	269	10	734
	Tilsynsbesøg i nygodkendelser	11	-	1	12
	I alt	1.536	504	189	2.229

³⁷ Tidspunktet for tilsynets slutdato afgør, hvilket år tilsynet registreres.

8.3 Bilag 3: Nygodkendelser

Socialtilsynet behandler ansøgninger om nygodkendelse i takt med, de modtages fra tilbud eller plejefamilier. Socialtilsynet kan enten godkende et tilbud eller en plejefamilie, give afslag på en godkendelse eller godkende et tilbud eller en plejefamilie med vilkår.

Tabel 17: Antal nygodkendelser i 2022³⁸

	Godkendelser	Godkendelser med vilkår ³⁹
Plejefamilier	45	3
Tilbud til børn og unge	0	0
Tilbud til børn, unge og voksne	2	1
Tilbud til voksne	5	2
I alt	52	6 ⁴⁰

Tabel 18: Antal afslag og tilbagetrukne ansøgninger om godkendelse⁴¹

	Afslag på godkendelse fra STN	Tilbagetrukne ansøgninger
Plejefamilier	7	21
Tilbud	-	-
I alt	7	21

³⁸ Afgørelsesdatoen afgør, hvilket år godkendelsen tæller med.

³⁹ Godkendelse med vilkår betyder, at tilbuddet eller plejefamilien skal opfylde vilkåret indenfor en rimelig periode, som en betingelse for at blive ved med at være godkendt. Godkendelse med vilkår giver et tilbud eller en plejefamilie mulighed for at få godkendelsen, selvom alle betingelser for godkendelse endnu ikke er opfyldt. Vilkår er reserveret til de tilfælde, hvor der alene udestår formalia, eller hvor der er andre forhold, som er væsentlige nok til at være en betingelse for godkendelse, men som omvendt trods alt alene udgør en mindre del af det samlede godkendelsesgrundlag.

⁴⁰ Tre af de fem vilkår er efterfølgende blevet godkendt, et tilbud er overdraget til andet socialtilsyn og et vilkår skal forsat opfyldes.

⁴¹ Afgørelsesdatoen for afslag afgør, hvilket år godkendelsen registreres under. I tabellen indgår de tilbud og plejefamilier som har valgt at trække eller fået afslag på ansøgning i 2022.

Tabel 19: Gennemsnitlig sagsbehandlingstid for nygodkendelse i 2022⁴²

	Antal uger i gennemsnit
Plejefamilier	17
Sociale tilbud	11

8.4 Bilag 4: Ophørte sociale tilbud og plejefamilier

Plejefamiliers godkendelser ophører, når der ikke har været børn anbragt i familien i tre år. Sociale tilbuds godkendelse ophører, hvis der ikke har været indskrevet borgere i to år.

Tabel 20: Plejefamilier og Sociale tilbud som har ønsket ophør, eller er lukket med afsæt i 2 eller 3 årsreglen

	Ønsket ophør	Ophørt 2 årsreglen	Ophørt 3 årsreglen
Plejefamilier	72 ⁴³	-	15
Sociale tilbud	8 ⁴⁴	0	-

⁴² Tabel 15 viser den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for både godkendelser og afslag på nygodkendelse. Socialtilsyn Nord gav i 2022 ikke afslag til nogle sociale tilbud på ny godkendelse, men kigger man på sagsbehandlingstiden alene for plejefamilier som kan nygodkendes, er sagsbehandlingstiden 16 uger i gennemsnit.

⁴³ Foruden de 71 plejefamilier, som har ønsket ophør, er tre plejefamilier overdraget til andre socialtilsyn, to er nygodkendt med ny samlever.

⁴⁴ Foruden de otte sociale tilbud som har ønsket ophør af godkendelse, er 20 tilbud i løbet af 2022 overdraget til andre socialtilsyn. Heraf er 16 tilbud overdraget i forbindelse med ny lovgivning om specialistfunktioner pr. 1 juli 2022.

8.5 Bilag 5: Whistleblowhenvendelser

Tabel 21: Antal henvendelser om bekymrende forhold

	Antal henvendelser
Plejefamilier	22
Tilbud til børn og unge	47
Tilbud til børn, unge og voksne	127
Tilbud til voksne	132
Udenfor lov om socialtilsyn/ Andet	15
I alt	373

Socialtilsyn Nord

Springvandspladsen 5

9800 Hjørring

Telefon: 72 33 69 30

socialtilsynnord@hjoerring.dk

www.socialtilsynnord.hjoerring.dk

Godkendt af Byrådet i Hjørring Kommune den XX.

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 5.

Neurocenter Østerskoven

2023-035213

Resume

Neurocenter Østerskoven er udfordret med stærkt vigende belægning på plader til borgere med erhvervet hjerneskade.

Sagsfremstilling

Østerskoven er en del af det forstærkede samarbejde og dermed omfattet af den tværsektorielle aftale, der understøtter højt specialiserede tilbud til mindre målgrupper. Østerskoven har været og er udfordret på kommunernes henvisninger til tilbuddet og dermed udfordret på sin økonomiske bæredygtighed. Østerskovens regnskab for 2022 har vist et underskud på ca. 11,3 mio. kr. I 2021 var underskuddet ca. 7,4 mio. kr. I 2023 forventes på nuværende tidspunkt et underskud på ca. 3,2 mio. kr. som følge af en lav og svingende efterspørgsel på pladser til borgere med erhvervet hjerneskade.

Ekspertpanelet besluttede tidligere på året at afholde et dialogmøde d. 21. marts 2023, hvor deltagerkredsen skulle være de kommunale myndighedschefer og Østerskoven. Dialogmødet blev aflyst grundet manglende tilmeldinger til mødet. Ekspertpanelet har efterfølgende besluttet, at der afholdes dels et nyt dialogmøde, og dels er der nedsat en arbejdsgruppe, som bl.a. på baggrund af inputtene fra det kommende dialogmøde, skal adressere Østerskovens udfordringer og finde fælles løsninger herpå.

Arbejdsgruppen består af:

Henrik Hugo Pedersen; centerchef for Social og Sundhed (myndighed) Frederikshavn Kommune, Bente Bach Poulsen; myndighedschef Vesthimmerlands Kommune, Ellen Lykke; visitationschef Brønderslev Kommune, Lone Smed Malle; hjerneskadekoordinator Aalborg Kommune, Pia Christiansen; hjerneskadekoordinator Hjørring Kommune, Troels Møller; konstitueret tilbudsleder og medformand i gruppen, Tina Lundquist; kommende tilbudsleder som starter 1. juni, Lotte Toft Hyttel; fagkonsulent, Morten Aggerholm; vicekontorchef ad hoc deltagelse ift. økonomi samt Tommy Andersen og Nanna Bang Hjørringgaard; sekretariat for Nordjysk Socialaftale.

På DAS-mødet den 1. juni deltager fra Speciaalsektoren i Region Nordjylland Administrationschef Martin Bjørn Jensen under drøftelse af dette punkt.

Vedlagt sagsbeskrivelse er modtaget fra Speciaalsektoren, Region Nordjylland.

Indstilling

Det indstilles, at DAS Social

- Drøfter udfordringerne ift. Neurocenter Østerskoven
- Drøfter hvem der skal peges på som medformand fra kommunerne og evt. giver input til dialogmødet, arbejdsgruppen og kommissoriet

Bilag:

- Sagsbeskrivelse Østerskoven
- Kommissorium arbejdsgruppe vedr. Østerskoven (26. april 2023)
- PowerPoint Østerskoven

Sagsbeskrivelse

Neurocenter Østerskoven har gennem en årrække været udfordret på den økonomiske bæredygtighed. Dette skyldes en lav og svingende belægning samt en indskrivningstid for særligt borgere med erhvervet hjerneskade, som til stadighed bliver kortere og kortere. Eksempelvis var der i februar 2022 indskrevet 7 borgere med erhvervet hjerneskade, i juni var der indskrevet 13 og i november 8. En lav eller meget svingende efterspørgsel - og dermed belægning - gør det vanskeligt at opretholde en faglig bæredygtighed, som følge af den økonomiske bæredygtighed.

Østerskoven er forpligtet til at tilpasse sin kapacitet ud fra den økonomiske ramme, da tilbuddet selv finansierer tomme pladser. Ved en svingende og lav belægning nedjusterer Østerskoven sit beredskab derefter. Når efterspørgslen så stiger, ofte med kort varsel, kan Østerskoven ikke nå at kapacitetstilpasse sit beredskab, da det kræver rekruttering af relevante medarbejdere med de nødvendige kompetencer. Dette har medført at Østerskoven i perioder ikke har kunnet løfte visse efterspurgte opgaver samt at tilbuddet kan blive udfordret på til stadighed at levere den ønskede kvalitet til når efterspørgslen pludselig stiger.

Neurocenter Østerskoven er del af det forstærkede samarbejde i Nordjylland, som skal sikre bæredygtigheden på de omfattede tilbud og sikre at borgerne i Nordjylland har adgang til de nødvendige specialiserede tilbud og kompetencer. I løbet af 2019 og ind i 2020 samlede Region Nordjylland indsatsen på hjerneskadeområdet på Neurocenter Østerskoven i tæt dialog med de nordjyske kommuner og efter behandling i KKR. Rehabiliteringscenter Strandgården blev nedlagt ved udgangen i 2018 og Østerskoven blev udvidet med seks pladser ved årsskiftet til 2020, for at imødekomme kommunernes ønsker og efterspørgsel. I 2022 blev pladsantallet nedjusteret med otte pladser på baggrund af en svingende og lav efterspørgsel. Nedjusteringen var efter anbefaling fra en tværgående arbejdsgruppe mellem kommuner og region, samt behandling i KKR. I samme ombæring blev der udtrykt kommunal bekymring for om nedjusteringen på otte pladser ville kunne imødekomme efterspørgslen, hvorfor det blev aftalt at Østerskoven ville kunne ibrugtage to yderligere pladser fleksibelt, såfremt efterspørgslen ville overstige det aftalte.

Via dialog i Ekspertpanelet under det forstærkede samarbejde blev der aftalt et dialogmøde mellem de nordjyske kommuner og Region Nordjylland d. 21. marts 2023 med henblik på at drøfte Østerskovens udfordringsbillede samt kommunernes forventninger til tilbuddet. Grundet manglende tilslutning blev mødet aflyst. Østerskovens udfordringer med bæredygtigheden nødvendiggør dog en dialog mellem kommuner og region, hvorfor sagen adresseres med dette punkt. Ekspertudvalgets forslag er en ny proces med dialogmøde og efterfølgende en arbejdsgruppe (jf. kommissoriet) til at finde løsningsmuligheder ift. Østerskovens udfordringer.

Der er vedlagt bilag med data, som viser udfordringer med belægningen på Østerskoven for borgere med erhvervet hjerneskade. Derudover er der data, som viser andelen af nordjyske borgere med en genoptræningsplan til specialiseret rehabilitering (GOP), som bliver indskrevet på Østerskoven.

Drøftelse af Neurocenter Østerskovens udfordringer

Region Nordjylland ønsker en drøftelse af, hvordan de nordjyske borgere med en erhvervet hjerneskade sikres adgang til specialiseret døgnrehabilitering på et bæredygtigt grundlag. Drøftelsen kan f.eks. tage afsæt i følgende overvejelser:

- Hvordan kan man øge andelen af borgere med en GOP til specialiseret rehabilitering, der indskrives på Østerskoven?
- Hvordan håndteres den svingende belægning og variation i indskrivninger, så der sikres en økonomisk, og deraf faglig, bæredygtig forudsætning for at drive Neurocenter Østerskoven?

Region Nordjylland ønsker at drøfte Neurocenter Østerskovens udfordringsbillede og kommunernes forventninger til tilbuddet i lyset af det forstærkede samarbejde.

Samtidig er Region Nordjylland i gang med at udvikle en ny ydelse- og takststruktur. Heri udvikles en model, som i højere grad adresserer sammenhængen mellem takst og den ydelse, der leveres. De overordnede principper for den nye model

vil være en trappemodel, hvor der tages udgangspunkt i den enkelte borgers støttebehov. Dertil vil taksterne afspejle, at kommunerne generelt ønsker kortere forløb.

Det er afgørende at det lykkedes at finde fremtidige løsningsmuligheder - og dermed sikre et stabilt driftsgrundlag for både økonomisk og faglig bæredygtighed. I Regionalt regi er fremtidige bæredygtige løsninger noget, der samtidig efterspørges fra politisk side.

Nedenstående viser de seneste års regnskab for Neurocenter Østerskoven.

År	2019	2020	2021	2022	2023 (forventet)
I alt	986.997	4.215.607	7.446.782	11.342.041	3.207.607

Som det fremgår af regnskabstabellen, har Østerskoven haft underskud de seneste fire år og også et forventeligt underskud i indeværende år. I 2020 blev det samlede pladsantal udvidet fra 22 til 28, og de budgetterede pladser til borgere med en erhvervet hjerneskade steg fra 6 til 20.

I vedlagte bilagsmateriale fremhæves det bl.a. at:

- Belægningen (målt på pladsantal) på Neurocenter Østerskovens afdeling for erhvervet hjerneskade er faldet med 42% de seneste to år
- Efterspørgslen er faldende både fra nordjyske kommuner og fra ikke-nordjyske kommuner
- Antallet af indskrevne borgere har de seneste to år været lavere end tidligere
- Den gennemsnitlige længde af indskrivninger har en nedadgående tendens og var i 2022 den næstlaveste til dato
- Andelen af indskrevne borgere under 35 år har været for nedadgående over en årrække
- Knap hver anden nordjysk borger med en GOP til specialiseret rehabilitering bliver indskrevet på Neurocenter Østerskoven. Det er en lidt mindre andel end i 2019 og 2020
- Neurocenter Østerskoven har i perioden 2021-22 selv afvist fem borgere fra nordjyske kommuner, idet ressourcerne ikke var til stede pga. tidligere iværksatte økonomiske tilpasninger

Kommissorium for arbejdsgruppe vedr. Neurocenter Østerskoven

Baggrund

Neurocenter Østerskoven er et døgnbaseret rehabiliteringstilbud målrettet mennesker med moderat til meget svær erhvervet hjerneskade og tilsvarende til mennesker med medfødt hjerneskade. Neurocenter Østerskoven varetager Region Nordjyllands samlede indsats for specialiseret rehabilitering, og tilbuddet er omfattet af det forstærkede samarbejde, som holder hånden under de mest specialiserede og unikke tilbud i Nordjylland.

Gennem de senere år har belægningen været vigende. Bl.a. derfor blev der i slutningen af 2021 nedsat en tværgående arbejdsgruppe til at belyse udfordringer og løsningsmodeller ift. bæredygtigheden på Østerskoven. Efter anbefaling fra arbejdsgruppen i 2022 og med opbakning fra Ekspertpanelet gav DAS tilsagn til at kapaciteten fra 1. juli 2022 blev justeret fra 22 til 14 for borgere med erhvervet hjerneskade. Samtidig øgede man belægningsprocenten fra 90% til 95% på afdelingen for erhvervet hjerneskade. I samme ombæring foretog man ligeledes, efter aftale med kommunerne, en takststigning for borgere med erhvervet hjerneskade.

Til trods for ovenstående tilpasning er Østerskoven fortsat udfordret på den økonomiske bæredygtighed grundet en lav og meget svingende belægning for særligt borgere med erhvervet hjerneskade. Herudover er forløbene for borgere med erhvervet hjerneskade blevet kortere over tid, hvor der i 2018 var en gennemsnitlig indskrivningstid for borgere med erhvervet hjerneskade på 319 dage, var den i 2022 på 193 dage.

Der i alt 20 pladser på tilbuddet efter Lov om Social Service §66 og §107. Pladserne er fordelt på 14 pladser for borgere med erhvervet hjerneskade og seks pladser for borgere med medfødt hjerneskade.

På grund af den svingende belægning er der behov for at adressere aftalegrundlaget imellem kommunerne og driftsherren med henblik på at sikre fremtidig drift af tilbuddet til borgere med erhvervet hjerneskade og behov for en højt specialiseret indsats.

Formål og succeskriterium

Formålet med arbejdsgruppen er sammen at komme med et forslag til en fremtidig form for Neurocenter Østerskoven (vision, indhold, finansiering mv.), således der sikres en bæredygtig udvikling i et fremadrettet perspektiv i overensstemmelse med de kommunale prioriteringer og regionale muligheder og derved sikre at nordjyske borgere forsat har adgang til højt specialiseret rehabilitering døgntilbud i Nordjylland.

Det er et afgørende succeskriterium for arbejdsgruppens arbejde, at der kan opnås enighed om et fælles og solidt aftalegrundlag for samarbejdet om og brugen af Østerskoven med henblik på at sikre bæredygtighed af tilbuddet på sigt og skabe sammenhæng mellem de kommunale strategier for udvikling af området, og de aftaler og vilkår, som er for Østerskoven.

Opgaver

Forud for arbejdsgruppens igangsættelse afholdes et dialogmøde, hvor der på tværs af Region og kommuner arbejdes med: Hvordan kunne et fremtidigt Neurocenter Østerskoven se ud (hvad fungerer, hvad udfordrer, hvad kunne man ønske sig, hvilken funktion skal det have ift. hvad kommunerne selv kan, hvilke kommunale strategier skal det passe ind i osv.). Efterfølgende arbejder arbejdsgruppen videre med inputtene, og hvordan man i praksis kan lykkes med disse elementer og tilkendegivelser. Sekretariat for Nordjysk Socialaftale faciliterer dialogmødet.

Arbejdsgruppen deltager i dialogmødet.

Arbejdsgruppens opgaver:

- Kommunernes nuværende og fremadrettede behov for ydelser eller indsatser fra Østerskoven
 - Kommunernes kvalitative forventninger i indsatsen ift. længde på ophold, fagligt indhold i indsatsen mv.
 - Kommunernes behov for eksempelvis fleksible muligheder og løsninger for matrikelløse og ambulante indsatser leveret af Østerskoven
 - Evt. inspiration hos andre regioner og kommuner ift. arbejdet med målgruppen
- Mulige finansielle modeller for et økonomisk, bæredygtigt tilbud fra Østerskoven
 - Mulighederne for et udbygget samarbejde/partnerskab
 - Mulighederne for håndtering af udsving i belægning (tomme pladser)
 - Input til regionen ift. deres udvikling af en ny takststruktur gældende fra 2024, som imødekommer den ændrede anvendelse af tilbuddet
 - Evt. inspiration hos andre regioner og kommuner ift. finansielle modeller i arbejdet med målgruppen

I ovenstående opgaver inddrages og vurderes på de perspektiver og input, som er givet ved dialogmøde.

Kommer der nyt vedr. specialeplanlægningen, så indtænkes dette i arbejdsgruppens analyse. Ligeledes kan de nationale anbefalinger fra Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen vedrørende arbejdet med borgere med erhvervet hjerneskade inddrages i arbejdet.

Organisering og deltagere

Deltagere:

- 4-5 deltagere fra kommunerne
 - Chefer med visitationsansvar
 - Nøglepersoner ift. udarbejdelse af strategier for visitation
 - Hjerneskadekoordinator
- 3-4 deltagere fra Region Nordjylland/Neurocenter Østerskoven
 - Tilbudsleder (nuværende og kommende)
 - Fagkonsulent for Neurocenter Østerskoven
 - Dertil deltager vicekontorchef ad hoc ift. økonomi

Arbejdsgruppen referer til DAS og har et delt formandskab mellem en repræsentant fra Region Nordjylland og en repræsentant for de nordjyske kommuner.

Sekretariat for Nordjysk Socialaftale leverer sekretariatsbetjening af arbejdsgruppen og fungerer ligeledes som indgang til DAS.

Formandskabet er ansvarligt for at iværksætte og drive arbejdet i arbejdsgruppen.

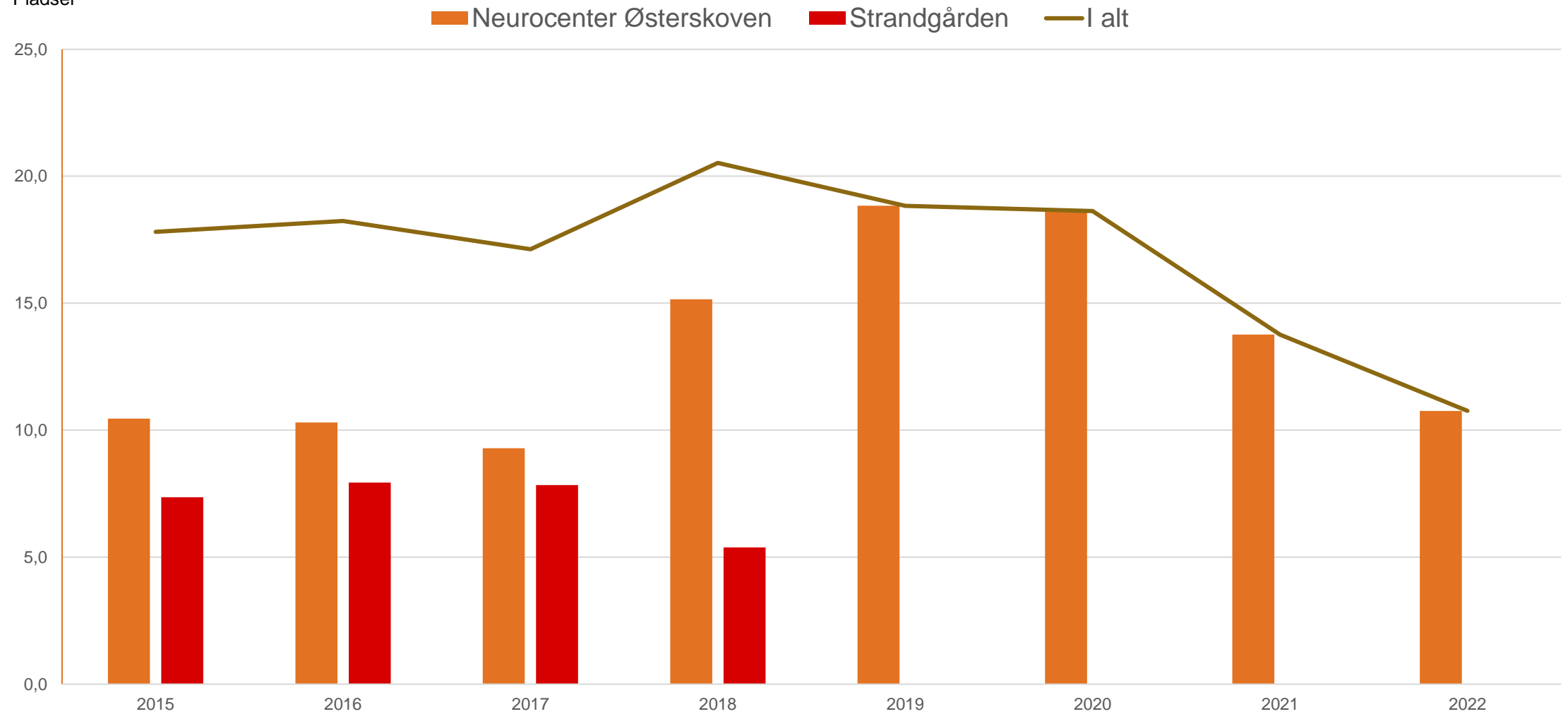
Tidsplan

Arbejdsgruppen nedsættes medio 2023, og arbejdsgruppen afgiver en foreløbig statusrapport på arbejdsgruppens arbejde til DAS d. 3. november 2023. Endelig afrapportering til DAS forventes foretaget i løbet af 1. kvartal 2024.

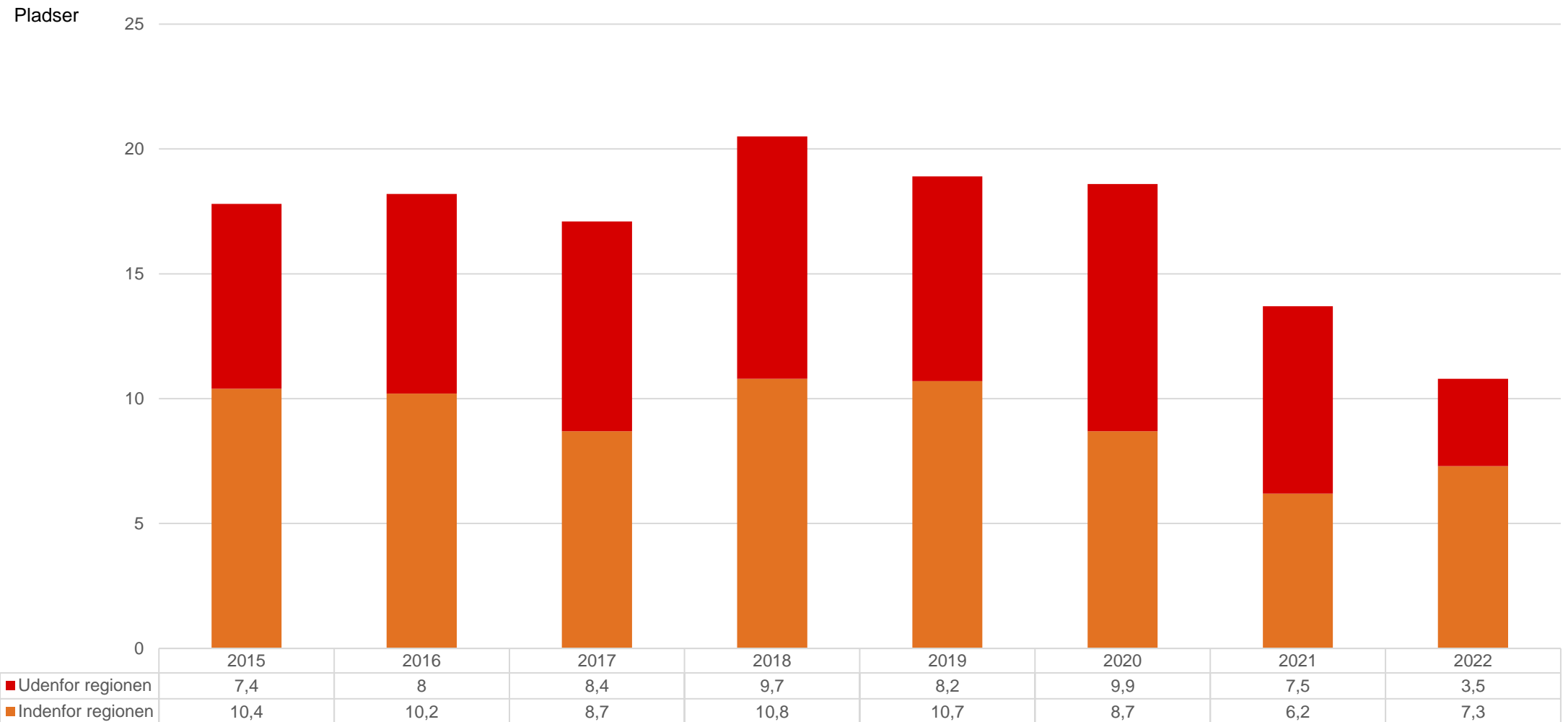
BELÆGNING, ERHVERVET HJERNESKADE

Pladser

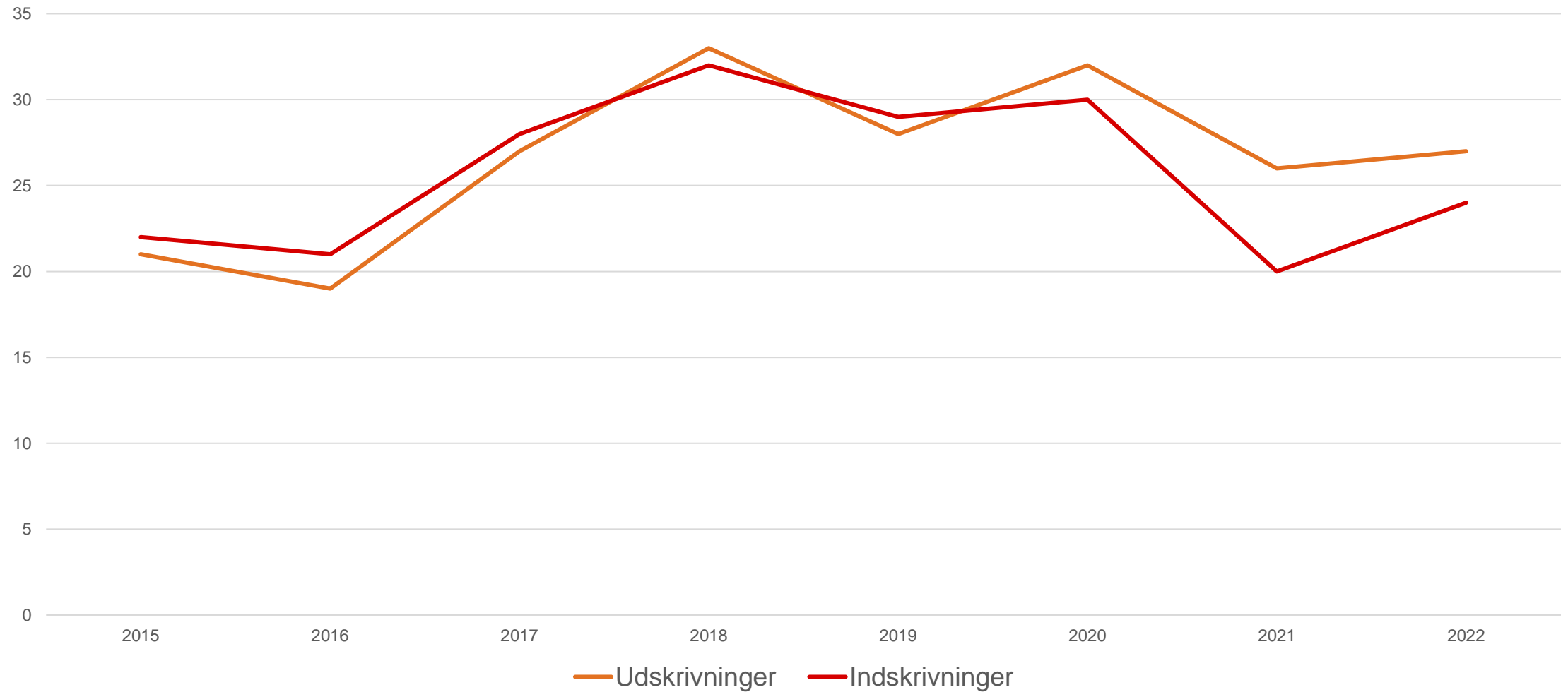

UDVIKLINGEN I BELÆGNINGEN AF DØGNPLADSER

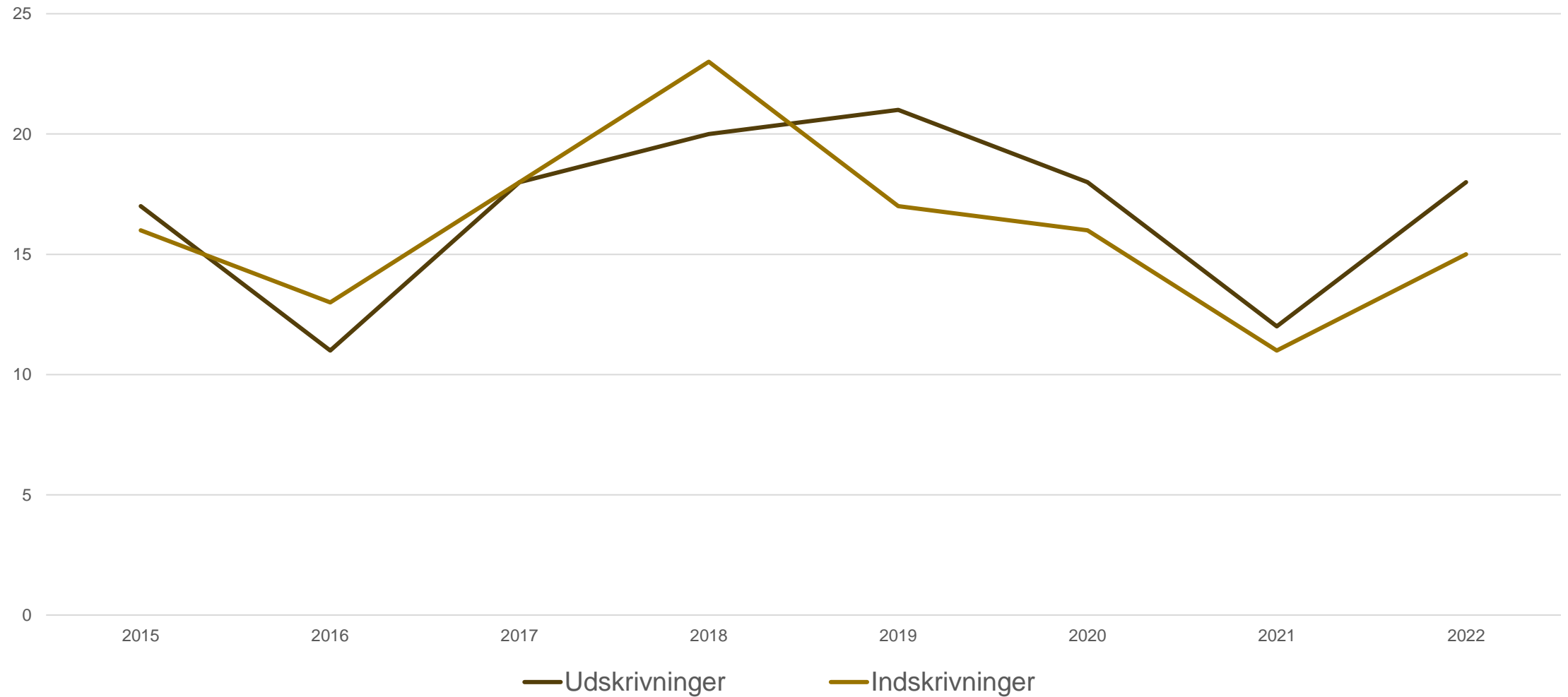

ANTAL IND- OG UDSKRIVNINGER, SAMLET

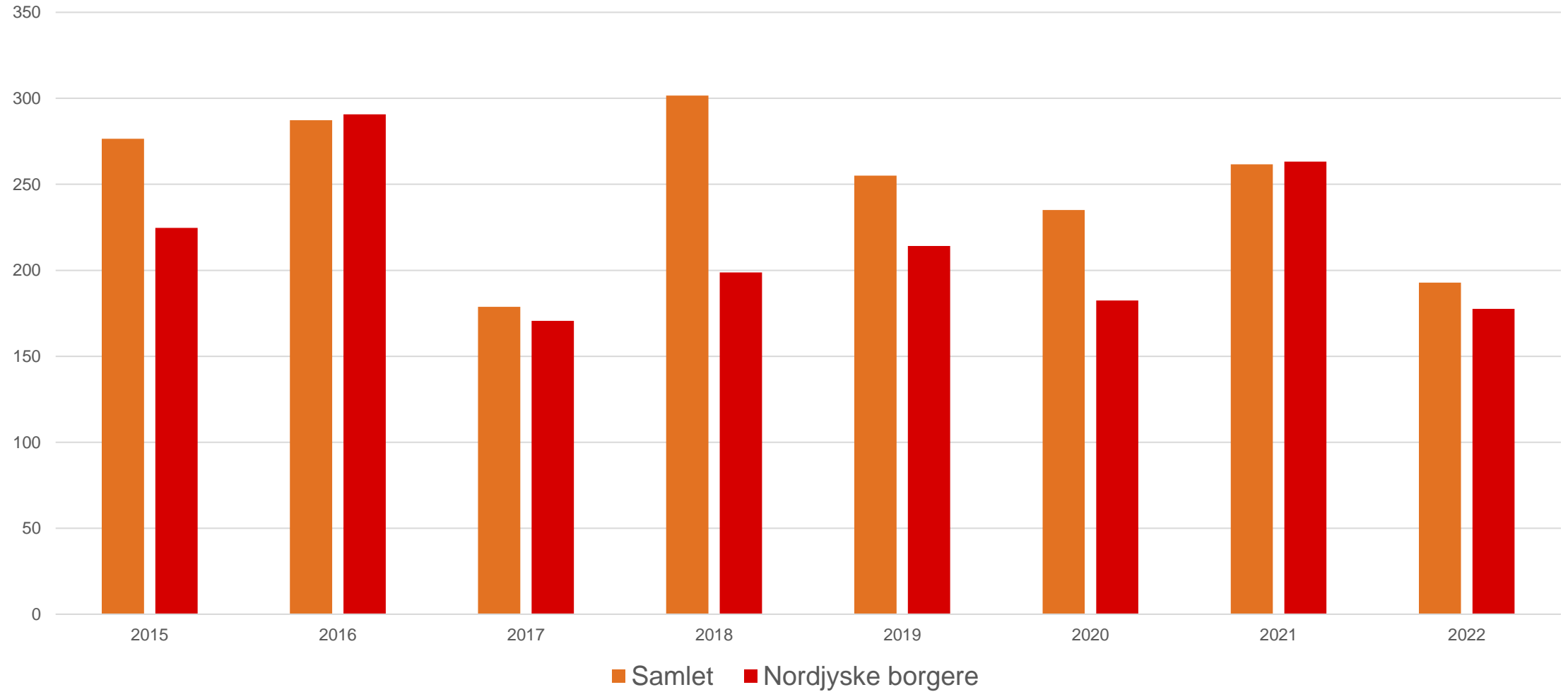
IND- OG UDSKRIVNINGER, NORDJYSKE KOMMUNER

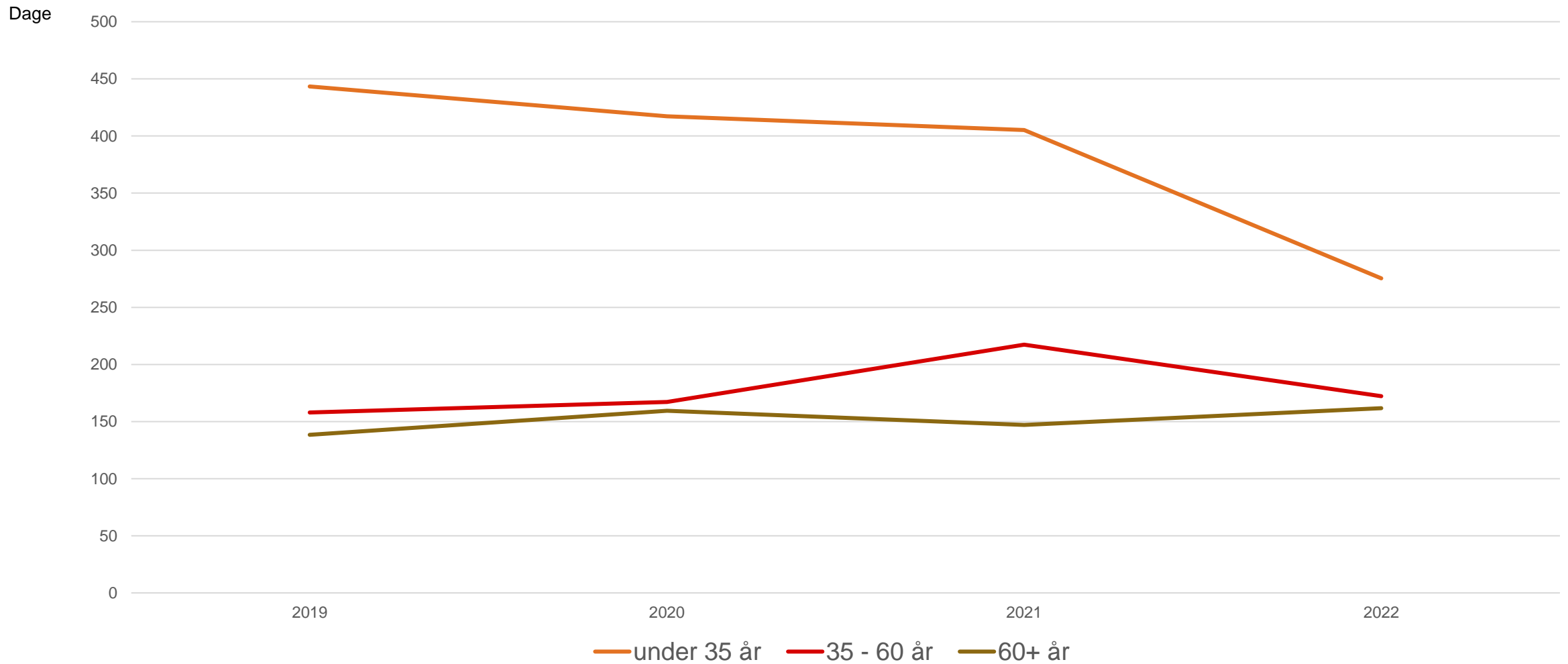
GENNEMSNITLIG LÆNGDE PÅ OPHOLD

Dage

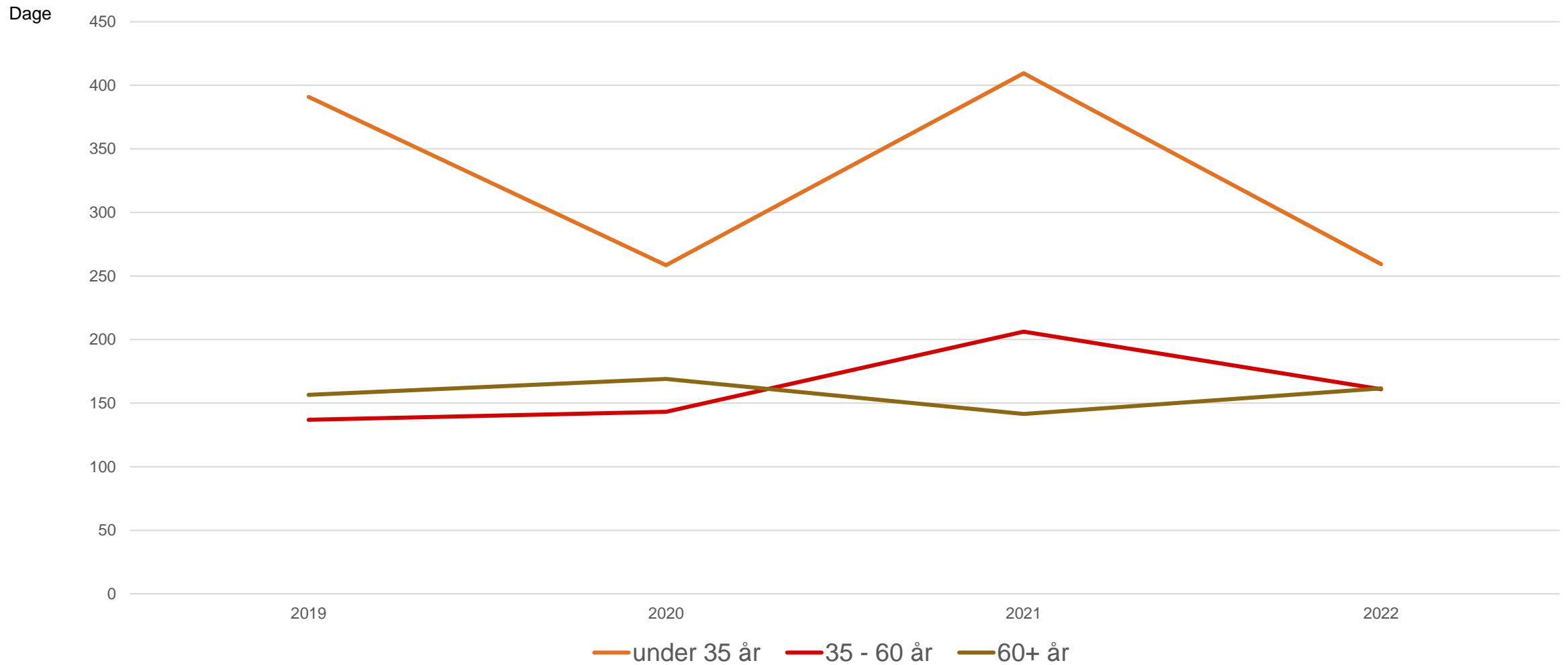

GENNEMSNITLIG OPHOLDSLÆNGDE FORDELT PÅ ALDERSGRUPPER

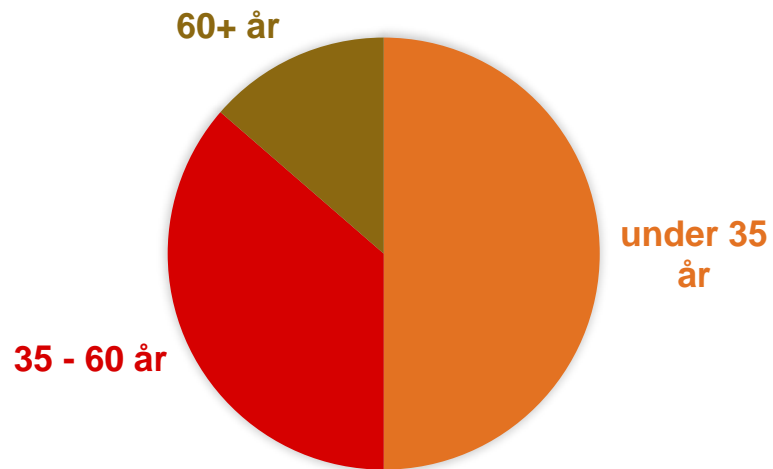
GENNEMSNITLIG OPHOLDSLÆNGDE, NORDJYSKE KOMMUNER

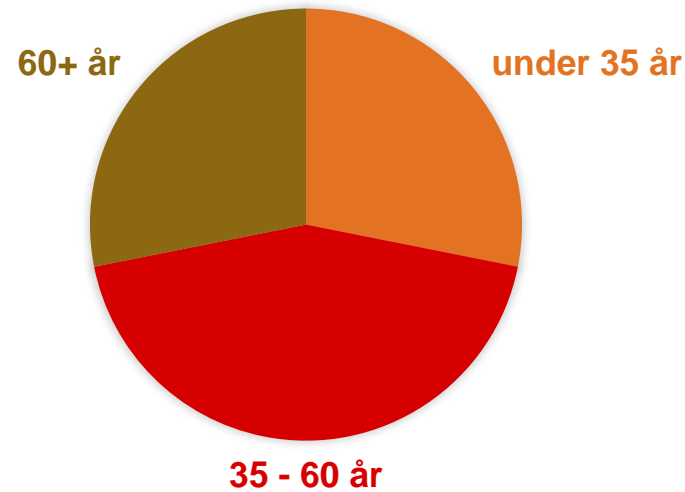

ALDERSFORDELING, INDSKREVNE BORGERE MED ERHVERVET HJERNESKADE

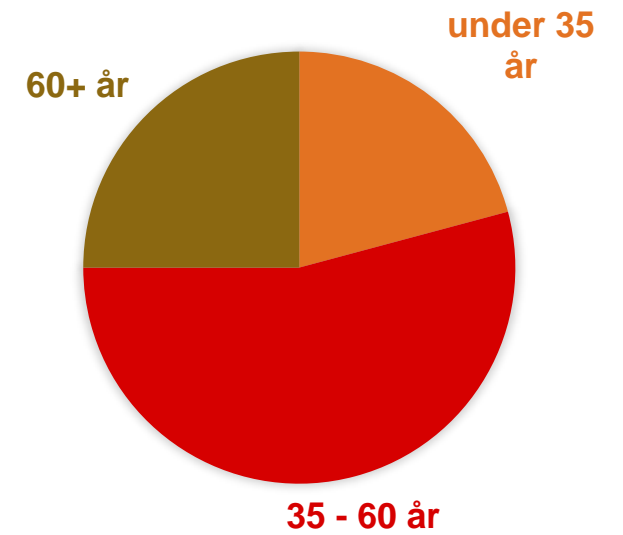
2015

2018

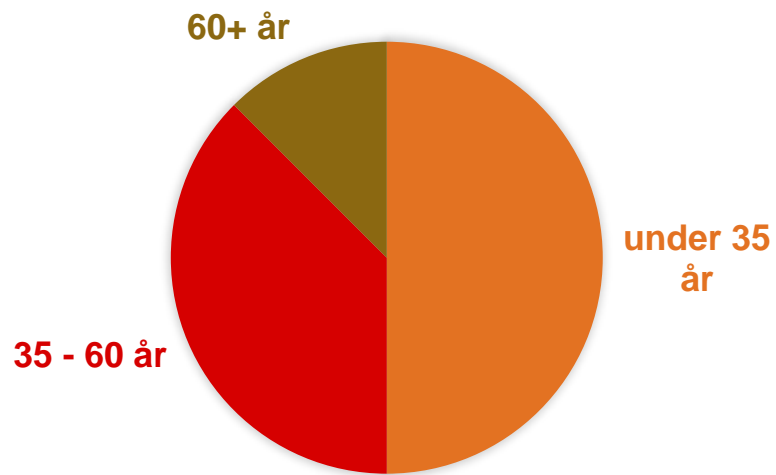
2022

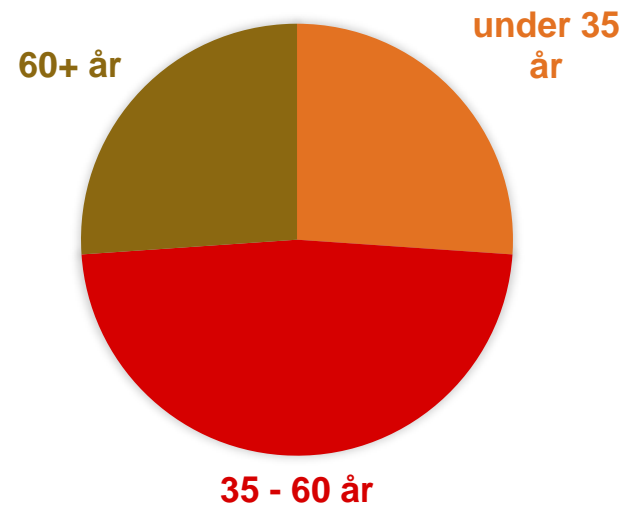

ALDERSFORDELING, NORDJYSKE INDSKREVNE BORGERE

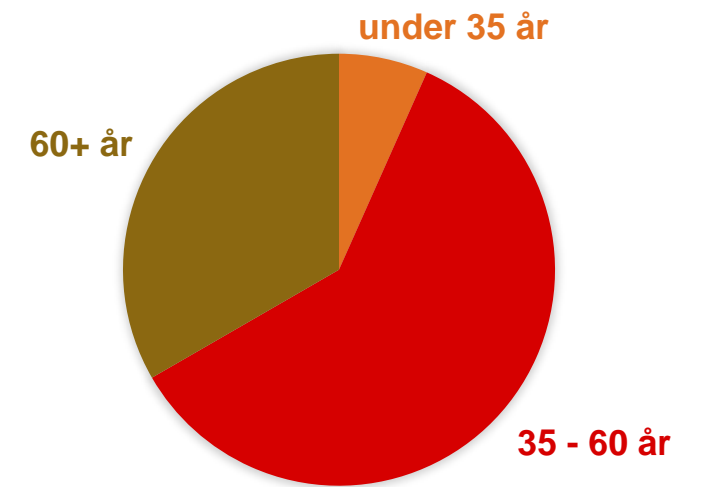
2015

2018

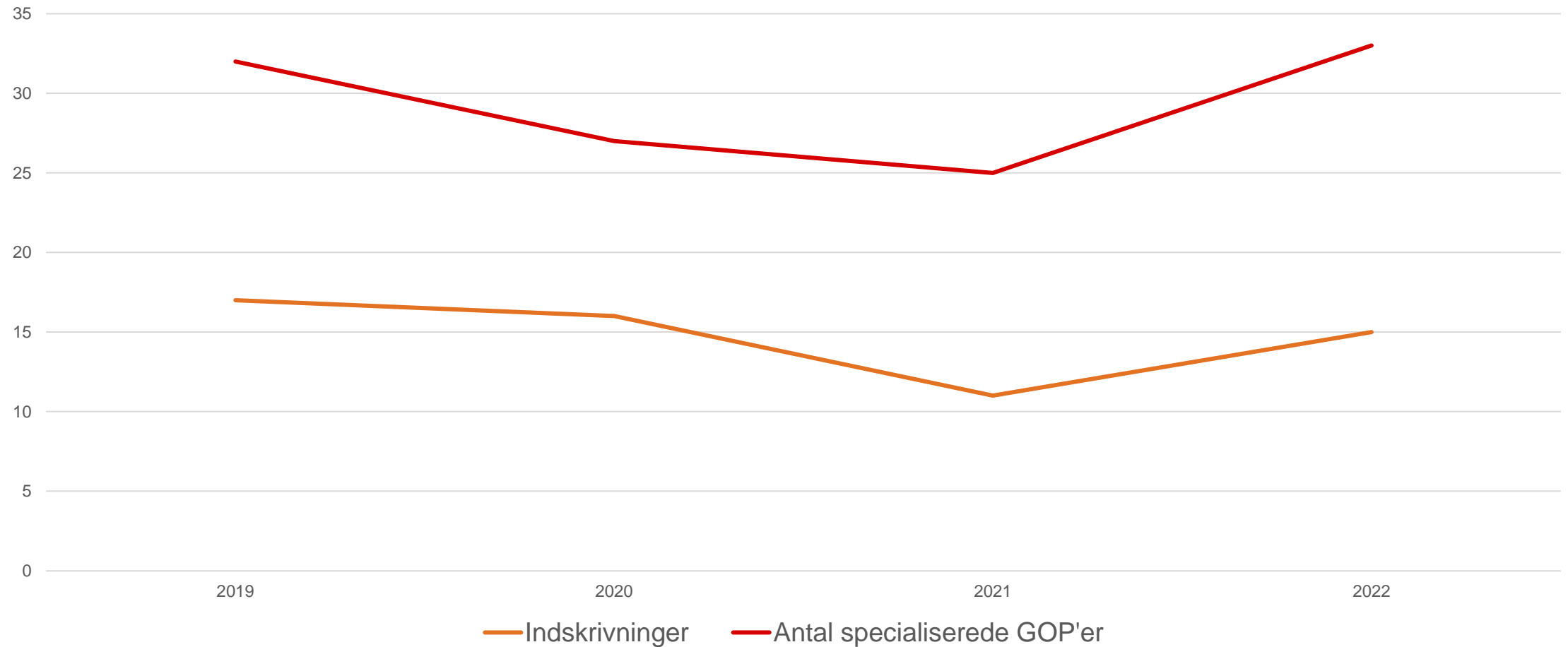

2022

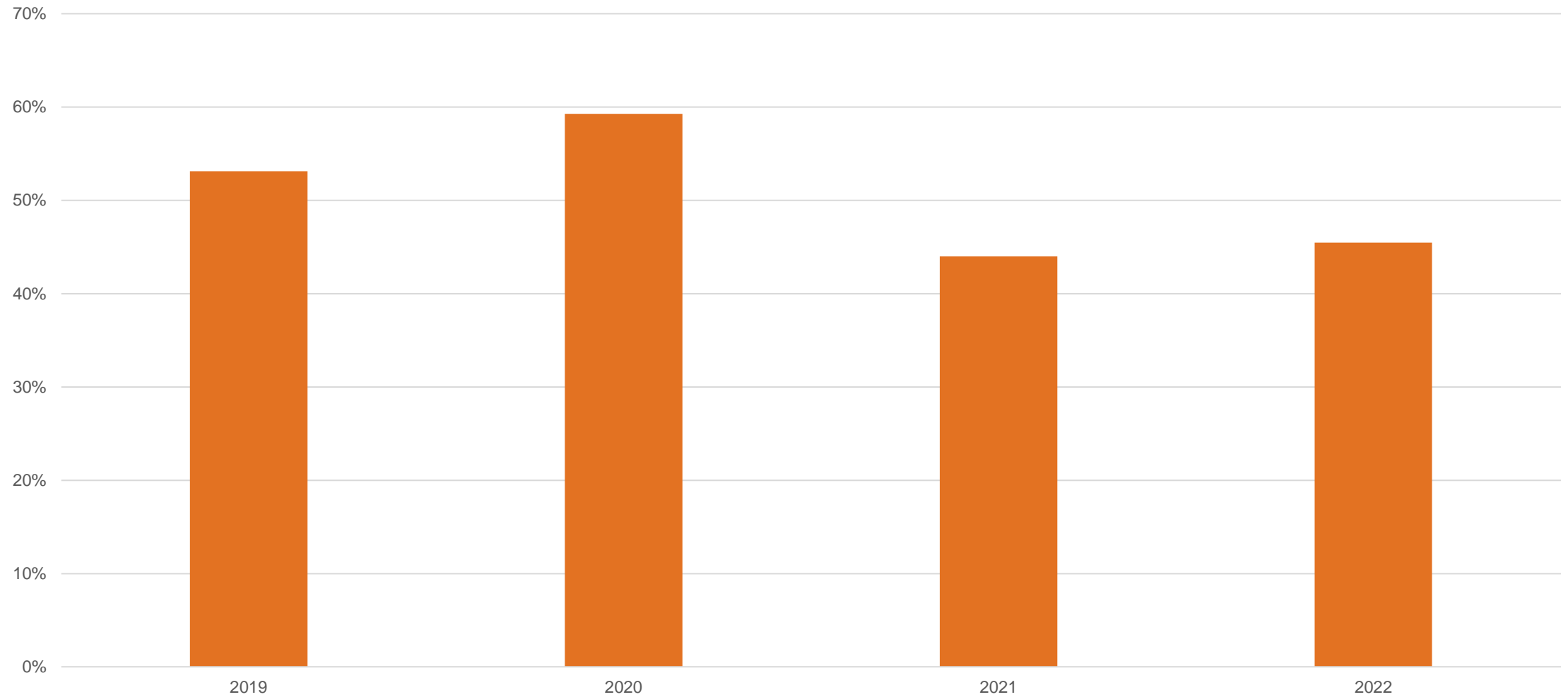
SPECIALISEREDE GOP'ER VS. INDSKRIVNINGER*

*Antallet af specialiserede GOP'er er baseret på data fra Videnscenter for Neurorehabilitering/MedCom statistikdatabank

SPECIALISEREDE GOP'ER KONVERTERET TIL INDSKRIVNINGER

HOVEDKONKLUSIONER

- Belægningen (målt på pladsantal) på Neurocenter Østerskovens afdeling for erhvervet hjerneskade er faldet med 42% de seneste to år.
- Efterspørgslen er faldende både fra nordjyske kommuner
- Antallet af indskrevne borgere har de seneste to år været lavere end tidligere
- Den gennemsnitlige længde af indskrivninger har en nedadgående tendens og var i 2022 den næstlaveste til dato.
- Andelen af indskrevne borgere under 35 år har været for nedadgående over en årrække.
- Knap hver anden nordjysk borger med en GOP på specialiseret niveau bliver indskrevet på Neurocenter Østerskoven. Det er en lidt mindre andel end i 2019 og 2020.
- Neurocenter Østerskoven har i perioden 2021-22 selv afvist fem borgere fra nordjyske kommuner.

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 6.

Det forstærkede samarbejde - Årsrapporter 2022

Resume

Sekretariat for Nordjysk Socialaftale har modtaget årsrapporterne for 2022 vedr. tilbuddene under det forstærkede samarbejde.

Sagsfremstilling

Årsrapporterne er gennemgået på møde i Ekspertpanelet d. 20. april 2023, hvor særligt Kvisten og Østerskoven blev drøftet grundet udfordringer med lav belægning og pres på den økonomiske bæredygtighed. Ift. de konkrete tilbud, så er der bl.a. taget initiativ to arbejdsgrupper, som har til opgave at adressere udfordringerne og komme med input til den videre udvikling af tilbuddene. Den ene gruppe er nedsat og i gang (Kvisten), mens den anden gruppe skal godkendes og nedsættes (Østerskoven).

Ekspertpanelet anbefaler, at årsrapporterne tages til efterretning af DAS.

FU Social har drøftet årsrapporterne og anbefaler ligeledes, at årsrapporterne tages til efterretning.

Der er udarbejdet en kort opsummering af årsrapporterne.

Indstilling

Det indstilles, at DAS Social

- Drøfter årsrapporterne for henholdsvis Kvisten, ISHD og Østerskoven
- Tager årsrapporter til efterretning

Bilag:

- Sagsbeskrivelse - Årsrapporter vedr. tilbud omfattet af det forstærkede samarbejde
- Årsrapport for Neurocenter Østerskoven 2022 - Det forstærkede samarbejde (endelig)
- Årsrapport for Kvisten 2022 - Det forstærkede samarbejde
- Årsrapport for ISHD 2022 - Det forstærkede samarbejde

Kvisten.

Kvisten er fortsat udfordret på den økonomiske bæredygtighed idet, der ses en udvikling med et underskud på 1 mio. i 2021 til et forventet underskud på 3 mio. kr. i 2023. En stor del af underskuddet på Specialbørnehjemmene kan henføres til et underskud på driften af Kvisten. I 2023 forventes der et underskud på driften af Kvisten, idet der ikke er mulighed for at reducere de faste omkostninger ved faldende aktivitet og faldende indtjening. Dette var også gældende i 2022.

Generelt er specialiseringen på Kvisten en udfordring. Ligeledes bør der være en opmærksomhed omkring beliggenhed af sådanne tilbud fremadrettet eller på længere sigt - det giver mening af samle tingene og skabe mere robusthed.

I modsætningen til Østerskoven svinger belægningen ikke så meget på Kvisten, men den er kontinuerligt lav på Kvisten. Når borgerne er indskrevet, er de oftest indskrevet lang tid.

Der er fortsat fokus på den faglige udvikling af Kvisten og der er nedsat en ny arbejdsgruppe, som har til opdrag, at bidrage til dette. Arbejdsgruppens opgave evalueres i 4. kvartal 2023 med en vurdering af, om arbejdsgruppens initiativer har givet anledning til en ændret anvendelse af Kvistens ydelser.

Institut for Syn- og Hørehæmmede og døvblinde (ISHD)

De nordjyske kommuners efterspørgsel på ydelser på ISHD har gennem årene ligget stabilt omkring en samlet belægningsprocent på 95%. Instituttets takster er baseret på en forventet udnyttelse af kapaciteten på netop 95% og den stabile efterspørgsel har været en vigtig medvirkende faktor til at kunne fastholde et højt specialiseret fagligt miljø på området.

ISHD har i 2022 haft en belægningsprocent på 98,6%, hvilket er et tydeligt billede på, at efterspørgslen stadig er høj. Der har været stigende efterspørgsel på specialviden omkring APD, Tinitus og synsnedsettelse på grund af hjernerystelse. Det har betydet, at ISHD har haft fokus på at uddanne flere rådgivere i de specialer. ISHD har haft et overskud på 0,9 mio. kr. i 2021 og 0,7 mio. kr. i 2022. I 2023 forventes der et overskud på 0,026 mio. kr.

Neurocenter Østerskoven

Østerskovens regnskab for 2022 har vist et underskud på ca. 11,3 mio. kr. I 2021 var underskuddet ca. 7,4 mio. kr. I 2023 forventes der på nuværende tidspunkt et underskud på ca. 3,2 mio. kr. som følge af en lav og svingende efterspørgsel på pladser til borgere med erhvervet hjerneskade.

Fra 1. juli 2022 blev kapaciteten justeret fra 22 til 14 pladser for borgere med erhvervet hjerneskade. Samtidig øgede man belægningsprocenten fra 90% til 95% på afdelingen for erhvervet hjerneskade. På trods af nedjusteringen af antallet af budgetterede helårsoverførselspladser har Østerskoven i 2022 oplevet en stadig nedgang i belægningen ift. borgere med erhvervet hjerneskade.

Selvom Østerskoven fra 2. halvår af 2022 nedjusterede med 8 pladser til borgere med erhvervet hjerneskade oplevede man en nedgang i belægningen for denne målgruppe fra 62,6% i 2021 til 59,9% på helårsniveau i 2022. På grund af den svingende belægning er Østerskoven i en driftsmæssig situation, hvor man vedvarende er bagud i forhold til at på skift at skulle op eller nedjustere kapaciteten.

Ekspertpanelet bemærker, at det er en udfordring, men også et vilkår, at efterspørgslen vil være svingende, og hvordan sikrer vi et tilbud, som er bæredygtigt under de vilkår. Ekspertpanelet anbefaler, at der nedsættes en tværsektoriel arbejdsgruppe, som skal undersøge dette nærmere.

Årsrapport 2022 for Neurocenter Østerskoven

Neurocenter Østerskoven – kort fortalt

Neurocenter Østerskoven (NCØ) er et døgnbaseret rehabiliteringstilbud målrettet mennesker med moderat til meget svær erhvervet hjerneskade og tilsvarende til mennesker med medfødt hjerneskade. NCØ varetager Region Nordjyllands samlede indsats for specialiseret rehabilitering.

I 2023 er der i alt 20 budgetterede pladser på tilbuddet efter Lov om Social Service §66 og §107, mod tidligere 28 pladser. Pladserne er fordelt på 14 pladser for borgere med erhvervet hjerneskade og seks pladser for borgere med medfødt hjerneskade.

Status for Neurocenter Østerskoven

I slutningen af 2021 blev der nedsat en tværgående arbejdsgruppe til at belyse udfordringer vedrørende tilbuddets bæredygtighed samt behov og muligheder for iværksættelse af særlige vilkår/initiativer med henblik på at understøtte tilbuddets fortsatte drift. Efter anbefaling fra arbejdsgruppen i 2022 og med opbakning fra Ekspertpanelet gav DAS tilsagn til at kapaciteten fra den 1. juli 2022 blev justeret fra 22 til 14 for borgere med erhvervet hjerneskade. Samtidig øgede man belægningsprocenten fra 90% til 95% på afdelingen for erhvervet hjerneskade. I samme ombæring foretog man ligeledes, efter aftale med kommunerne, en mindre takststigning for borgere med erhvervet hjerneskade.

På trods af nedjusteringen af antallet af budgetterede helårsgnpladser har NCØ i 2022 oplevet en stadig nedgang i belægningsprocenten for borgere med erhvervet hjerneskade. Selvom NCØ fra 2. halvår af 2022 nedjusterede med 8 pladser til borgere med erhvervet hjerneskade oplevede man en nedgang i belægningsprocenten for denne målgruppe fra 62,6% af 22 pladser i 2021 til 59,9% af 18 pladser i 2022.

På afdelingen for borgere med medfødt hjerneskade har belægningsprocenten i 2022 været 180,2% mod 129,9% i 2021. Det svarer i 2022 til, at der på de 6 normerede pladser har været indskrevet 10,8 borgere. Med merindskrivningen på afdelingen for borgere med medfødt hjerneskade har man via fleksible tilgange forsøgt at afbøde en del af den negative økonomiske indvirkning, som den lave belægningsprocent af afdelingen for borgere med erhvervet hjerneskade har afstedkommet.

Som det fremgår af nedenstående tabel "budget og regnskab" har NCØ's regnskab for 2022 vist et underskud på ca. 11,3 mio. kr. I 2021 var underskuddet ca. 7,4 mio. kr. I 2023 forventes der på nuværende tidspunkt et underskud på ca. 3,2 mio. kr. som følge af en lav og svingende efterspørgsel på pladser til borgere med erhvervet hjerneskade. Dette er på trods af, at NCØ har foretaget en kapacitetstilpasning, hvor udgifter til f.eks. løn er tilpasset efterspørgslen og nednormeringen af de budgetterede pladser.

Økonomi¹

Erhvervet hjerneskade	2021	2022	2023 (forventet)
Kapacitet	22,0	18,0	14,0
Realiseret aktivitet	13,8	10,8	
Budgetteret belægning (%)	90,0%	90,0%	95,0%
Realiseret belægning (%)	62,6%	59,9%	

Kapaciteten i 2022 blev ændret fra 22 til 14 pladser pr. 1. juli, hvilket svarer til en gennemsnitlig kapacitet for hele 2022 på 18.

Medfødt hjerneskade	2021	2022	2023 (forventet)
Kapacitet	6,0	6,0	6,0
Realiseret aktivitet	7,8	10,8	
Budgetteret belægning (%)	95,0%	95,0%	100,0%
Realiseret belægning (%)	129,9%	180,2%	

Budget og regnskab

År	2021	2022	2023 (forventet)
Budget			
Bruttoomkostningsbudget	45.566.882	46.082.221	39.615.376

¹ Økonomi, budget og regnskab afspejler de vedtagne økonomiske rammer for tilbuddet for 2022

Takstindtægter	-42.295.508	-40.480.982	-43.954.209
Direkte udgifter	44.296.145	40.907.164	35.409.599
Administration	885.058	5.129.285	5.441.761
Central ledelse og administration	1.540.462	1.565.429	1.656.027
Ejendoms- og kapitalomkostninger	2.724.367	3.864.238	3.938.362
Tilsyn og udvikling	296.258	356.907	716.067
I alt	7.446.782	11.342.041	3.207.607

Fra 2022 dækker er en række tværgående funktioner inkluderet under posten "Administration", som nu, udover tilbuddets ledelse bl.a. tæller bogholder, vagtplanlægger, pedel, rengøring- og køkkenpersonale mv. Disse var tidligere inkluderet under "direkte udgifter".

Udvikling af Neurocenter Østerskoven

Faglig udvikling – I 2022 har der været særligt fokus på at udvikle den neuropædagogiske tilgang og herunder relevante tilgange og metoder inden for bl.a. neuropsykologiske test og screeninger. I tråd med dette fokus har man samtidig fået ansat en Neuropsykolog, som det ligeledes har været ønsket af kommunerne.

Organisatorisk udvikling – I 2022 har man igangsat et arbejde med fremmødeprofiler for personalet til det nye fastlagt kapacitetsniveau. Det vil sige at man har et skærpet fokus på den rette arbejdstidstilrettelæggelse. Baggrunden er, at man ønsker at den kommunale bestilling og efterspørgselsmønster bliver imødekommet af den rette indsats og af de rette kompetencer. Samtidig har man haft fokus på at sikre den rette fremmødeprofil under de økonomiske rammer som NCØ har befundet sig i 2022.

Ledelsesstruktur - Pr. 15. september 2022 blev fungerende leder af NCØ, Troels Møller, konstitueret et år frem. NCØ er, ved årsrapportens tilblivelse, i gang med at ansætte en permanent leder af tilbuddet, med henblik på tiltrædelse den 1. juni 2023.

Pr. 1. april er der ansat en ny afdelingsleder, Jette Pia Andersen, på afdelingen for erhvervet hjerneskade.

Andet - Som det har været bemærket i tidligere årsrapporter de senere år er NCØ til stadighed udfordret på den økonomiske bæredygtighed grundet en lav og meget svingende belægning af pladser for borgere med erhvervet hjerneskade. På trods af at man fra 2. halvår af 2022 har nedjusteret antallet af pladser til målgruppen fra 22 til 14, har man stadig oplevet nedgang i belægningen siden 2021. Derudover oplever NCØ, at forløbene for borgere med erhvervet hjerneskade bliver kortere. I 2018 var den gennemsnitlige indskrivningstid for borgere med erhvervet hjerneskade 319 dage, i 2022 var den 193 dage. NCØ er nødsaget til at forsøge at tilpasse sin kapacitet ud fra den økonomiske ramme, som gives ved det givne indtægtsniveau. Det vil sige, at ved en lav belægning nedjusterer NCØ sit beredskab. Når efterspørgslen igen stiger, ofte med kort varsel, kan NCØ ofte ikke nå at opjustere sit beredskab, da det kræver rekruttering af det rette antal medarbejdere med de nødvendige kompetencer. På grund af den svingende belægning er NCØ i en driftsmæssig situation, hvor man vedvarende er bagud i forhold til at på skift at skulle op- eller nedjustere kapaciteten. Derfor har NCØ i perioden 2021-22 selv afvist fem borgere fra nordjyske kommuner, idet ressourcerne ikke var til stede pga. tidligere iværksatte økonomiske tilpasninger.

Årsrapport 2022 for Kvisten

Kvisten – kort fortalt

Specialbørnehjemmene, afdeling Kvisten er Region Nordjyllands døgntilbud til børn og unge i alderen 0-18 år, der udover fysiske og psykiske funktionsnedsættelser også har vidtgående behov for sundhedsmæssig pleje og behandling. Der er i alt seks pladser på Kvisten, der drives efter Lov om social service, §66, stk. 1, nr. 7.

Kvisten er godkendt til at benytte to af pladserne til unge (18-23 år) til midlertidigt botilbud efter servicelovens §107.

Status

Der har været en bekymring om den fremadrettede faglige og økonomiske bæredygtighed for afdeling Kvisten ved Specialbørnehjemmene ved Region Nordjylland.

På den baggrund har en arbejdsgruppe nedsat af DAS indstillet tilpasninger til DAS, som sidenhen er blevet godkendt af DAS. Tilpasningerne omfatter bl.a. en forhøjelse af døgntaksten, hvor:

- Døgntaksten forhøjes fra 6.260 kr. til 6.855 kr. med virkning fra den 1. januar 2023. Konkret sker ændringen ved, at normeringen reduceres fra 7 til 6 pladser og at taksten beregnes med afsæt i 90 procent belægning i stedet for 95 procent belægning. Denne fremgangsmetode afspejler den forventede efterspørgsel fremadrettet.

Initiativerne er gennemført med henblik på sikring af Kvistens økonomiske bæredygtighed, indtil der er en generelt øget tendens ved kommunernes anvendelse af tilbuddet.

På baggrund af målgruppens behov og deres somatiske vanskeligheder vil der altid være en sårbarhed i forhold til belægningen på tilbuddet.

Der er i 2023 blevet etableret en ny arbejdsgruppe, som skal se på følgende temaer:

- Afdækning og tilpasning af målgruppen for Kvisten, herunder ift. synergier til resten af målgrupperne på Specialebørnehjemmene og beslægtede målgrupper på andre tilbud.
- Afdækning af det nuværende og fremadrettede behov for ydelser eller indsatser til målgruppen.
- Søge inspiration hos andre regioner og kommuner ift. arbejdet med målgruppen.
- Kommunernes visitationsmønster til målgruppen, og herunder undersøge hvordan man bedst muligt kan udvikle ydelser eller den faglige indsats, så det understøtter et evt. ændret visitationsmønster
- Evt. inddragelse af pårørende i det nye forløb, vil bero på en vurdering af arbejdsgruppen.
- Arbejdsgruppen skal perspektivere til den undersøgelse, der er under udarbejdelse vedr. udbud af- og kommunernes efterspørgsel på kapacitet til målgruppen af børn og unge med autismespektrumforstyrrelser.

Arbejdsgruppens opgave evalueres i 4. kvartal 2023 med en vurdering af, om arbejdsgruppens initiativer har givet anledning til en ændret anvendelse af Kvistens ydelser.

Økonomi

[Ydelse 1/ydelsesområde 1]	2021	2022	2023 (forventet)
Kapacitet	7	7	6
Realiseret aktivitet	5,6	5,2	
Budgetteret belægning (%)	98%	95%	90%
Realiseret belægning (%)	80,7	73,8%	

Kvistens kapacitet er blevet reduceret fra 9 til 7 pladser i 2021 og fra 7 til 6 pladser i 2023, grundet en faldende efterspørgsel.

Budget og regnskab

År	2021	2022	2023 (forventet)
Budget			
Bruttoomkostningsbudget	64.669.904	65.324.527	68.006.878
Regnskab			
Takstindtægter	-68.889.030	-68.066.497	-75.081.063
Direkte udgifter	56.620.551	56.929.674	62.935.280
Administration	5.021.740	5.257.182	5.473.795
Central ledelse og administration	2.534.211	2.699.357	3.065.151
Ejendoms- og kapitalomkostninger	5.213.326	5.153.796	5.841.498
Tilsyn og udvikling	537.574	478.957	788.738
I alt	1.038.373	2.452.470	3.023.399

Budget og regnskab er opgivet for Specialbørnehjemmene som helhed og ikke for Kvisten som afdeling, idet der ikke kan opgøres selvstændigt regnskab på afdelingsniveau.

Der ses en udvikling med et underskud på 1 mio. i 2021 til et forventet underskud på 3 mio. kr. i 2023. En stor del af underskuddet på Specialbørnehjemmene kan henføres til et underskud på driften af Kvisten. I 2023 forventes der et underskud på driften af Kvisten, idet der ikke er mulighed for at reducere de faste omkostninger ved faldende aktivitet og faldende indtjening. Dette var også gældende i 2022.

Den resterende del af underskuddet vedrørende Specialbørnehjemmene kan henføres til, at der på en række øvrige afdelinger er en lavere belægning end budgetteret. Den realiserede belægning i 2022 for Specialbørnehjemmene har været på ca. 80 procent.

Udvikling af Kvisten

Faglig udvikling:

For at skabe de mest optimale forudsætninger for trivsel, læring og udvikling for Kvistens børn og unge er der i rekrutteringsøjemed et særligt fokus på tværfagligheden.

Dette skyldes, at børn og unge på Kvisten har et varierende fysisk og/eller psykisk funktionsniveau, ofte med et udviklingsstadium under 1 år. De har udover en særlig specialpædagogisk indsats, også har et særligt behov for løbende sundhedsfagligt fokus.

Det betyder konkret, at børn og unge på Kvisten har brug for hjælp til alt, fra personlig pleje og ernæring, men også vedvarende behandling og sygepleje grundet deres somatiske tilstand. Den pædagogiske tilgang til disse plejemæssige tiltag er afgørende for børnenes og de unges udviklingsmuligheder og oplevelser i hverdagen.

Kvisten arbejder kontinuerligt med rekruttering af sundhedsfagligt personale, da efterspørgslen er større end udbuddet på denne faggruppe.

Årsrapport 2022 for Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed

Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed – kort fortalt

Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD) tilbyder rådgivning, vejledning og undervisning til hørehæmmede børn og voksne, blinde og svagsynede børn og voksne, døvblinde børn og voksne, samt børn og voksne med andre kommunikationsproblemer på grund af nedsat tale-, læse- eller skrivefunktion. Ydelserne leveres med hjemmel i Lov om Social Service §5, 10, 12, 112 og 113, Lov om Folkeskolen §20 og Lov om Specialundervisning for voksne §1.

Status

De nordjyske kommuners efterspørgsel på ydelser på ISHD har gennem årene ligget stabilt omkring en samlet belægningsprocent på 95%. Institutets takster er baseret på en forventet udnyttelse af kapaciteten på netop 95% og den stabile efterspørgsel har været en vigtig medvirkende faktor til at kunne fastholde et højt specialiseret fagligt miljø på området.

ISHD har i 2022 haft en belægningsprocent på 98,6%, hvilket er et tydeligt billede på, at efterspørgslen stadig er høj.

Der er løbende opmærksomhed på, om der er behov for at justere og allokere tilbuddets ressourcer i forhold til udsving i aktiviteten på de enkelte ydelser.

Økonomi

1A Generel rådgivning og information – Høreområdet 18+ år	2021	2022	2023 (forventet)
Betalende kommuner	9	9	9

Ydelse 1A på høreområdet for voksne er objektivt finansieret. Alle kommuner bortset fra Thisted og Morsø kommuner benytter sig af ydelse.

1A Generel rådgivning og information – Syns- og ASK-området – Børn og voksne	2021	2022	2023 (forventet)
Betalende kommuner	11	11	11

Ydelse 1A på synsområdet og ASK-området for børn og voksne er objektivt finansieret. Alle nordjyske kommuner benytter sig af ydelsen.

2A og 2B Rådgivning, vejledning, undervisning og afprøvning – Syns- og ASK-området 0 – 18 år	2021	2022	2023 (forventet)
Kapacitet	2.900	2.900	2.900
Realiseret aktivitet	2.161	2.706	
Budgetteret belægning (%)	95,0%	95,0%	95,0%
Realiseret belægning (%)	74,5%	93,3%	

Ydelse 2A og 2B ligger i underkanten af det budgetterede. Efterspørgslen på småbørns- og skoleområdet er dog steget støt siden de sidste års COVID-lukninger. Kapacitet og realiseret aktivitet er opgjort i timer.

2C Høreområdet – Konsulentbistand til voksne	2021	2022	2023 (forventet)
Kapacitet	7.800	7.800	7.800
Realiseret aktivitet	7.214	8.536	
Budgetteret belægning (%)	95,0%	95,0%	95,0%
Realiseret belægning (%)	92,5%	109,4%	

Ydelse 2C høreområdet indeholder konsulentbistand til voksne hørehæmmede og døve. Aktiviteten er over det budgetterede. Kapacitet og realiseret aktivitet er opgjort i timer.

2C Syns- og ASK-området – Konsulentbistand til voksne	2021	2022	2023 (forventet)
Kapacitet	9.800	9.800	9.800
Realiseret aktivitet	8.824	8.856	
Budgetteret belægning (%)	95,0%	95,0%	95,0%
Realiseret belægning (%)	90,0%	90,4%	

Ydelse 2C syn og ASK indeholder konsulentbistand til blinde og svagsynede voksne. Aktiviteten ligger noget under det budgetterede i 2022. Dette skyldes primært et generationsskifte i rådgivergruppen, som kræver stor uddannelse af nye specialister, som under uddannelsen ikke har kunnet indgå i driften. Kapacitet og realiseret aktivitet er opgjort i timer.

2D Synsområdet – Medicin-optiske øjenlidelser	2021	2022	2023 (forventet)
Kapacitet	960	960	960
Realiseret aktivitet	991	1.194	
Budgetteret belægning (%)	95,0%	95,0%	95,0%
Realiseret belægning (%)	103,2%	124,4%	

Ydelse 2D vedrører optikerydelser til børn og voksne med medicinsk-optisk definerede øjenlidelser. Antallet af borgere har ligget lidt over det budgetterede niveau. Kapacitet og realiseret aktivitet er opgjort i timer.

2E Høreområdet – Undervisningsforløb	2021	2022	2023 (forventet)
Kapacitet	1.027	1.027	1.027
Realiseret aktivitet	439	317	
Budgetteret belægning (%)	95,0%	95,0%	95,0%
Realiseret belægning (%)	42,7%	30,9%	

Ydelse 2E vedrører undervisningsforløb på hold eller individuelt. Kapacitet og realiseret aktivitet er opgjort i timer.

3A Optik og IT Hjælpemidler	2021	2022	2023 (forventet)
Betalende kommuner	11	11	11

Alle kommuner benytter sig af puljen til optik og IT-hjælpemidler.

3B Øvrige synshjælpemidler	2021	2022	2023 (forventet)
Betalende kommuner	9	9	11

Alle kommuner bortset fra Hjørring og Aalborg kommuner benytter sig af hjælpemiddelpuljen til øvrige synshjælpemidler.

3C Undervisningshjælpemidler	2021	2022	2023 (forventet)
Betalende kommuner	11	11	11

Alle kommuner benytter sig af puljen til undervisningshjælpemidler.

Budget og regnskab

År	2021	2022	2023 (forventet)
Budget			
Bruttoomkostningsbudget	36.565.727	37.029.734	38.354.912
Regnskab			
Takstindtægter	-35.573.835	-37.763.382	-39.942.712
Direkte udgifter	26.889.022	29.862.972	32.252.164
Administration	4.080.924	3.574.676	3.500.218
Central ledelse og administration	1.504.597	1.678.809	1.728.702
Ejendoms- og kapitalomkostninger	1.497.861	1.498.644	1.589.546
Tilsyn og udvikling	681.769	441.038	845.550
I alt	-919.662	-707.243	-26.532

ISHD har haft et overskud på 0,9 mio. kr. i 2021 og 0,7 mio. kr. i 2022. I 2023 forventes der et overskud på 0,026 mio. kr.

Udvikling af Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed

Faglig udvikling

Der har været stigende efterspørgsel på specialviden omkring APD, Tinitus og synsnedsettelse på grund af hjernerystelse. Det har betydet, at vi har haft fokus på at uddanne flere rådgivere i de specialer.

Ledelsesstruktur

Der er i 2022 ansat en ny leder for afdelingen, Syns- og IKT rådgivningen på ISHD.

Kompetenceudvikling

Der har været fokus på at uddanne medarbejdere i forhold til den stigende efterspørgsel af specialerne: APD, Tinitus og synsnedsettelse efter hjerneskade.

Der har været et generationsskifte i synsrådgivningen og derfor har nyansatte skulle igennem de lange specialeuddannelser, som det kræver for at yde den specielle rådgivning.

Fysiske rammer

De fysiske rammer for den borgerrettede aktivitet på instituttet og satellitterne rundt i Nordjylland er ikke ændret. Der har i 2022 været fokus på, hvordan man kan udnytte de virtuelle redskaber som en del af rådgivningen, da det er blevet mere etableret i de forskellige hjem, at bruge den tekniske løsning.

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 7.

Psykiatripartnerskabet

2023-035213

Resume

DAS Social drøfter på mødet, hvorvidt der er relevante sager eller temaer, som bør sættes på dagsordenen til møde i september i Psykiatripartnerskab Nordjylland med henblik på fælles dialog og vidensdeling.

Sagsfremstilling

I maj 2020 blev det på et tværsektorielt møde mellem kommunale FU'er, Regionen og Behandlingspsykiatrien besluttet at etablere et fælles mødeforum, der efterfølgende blev navngivet Psykiatripartnerskab Nordjylland. Et principppapir fra april 2021 rammesætter samarbejdet i partnerskabet og beskriver herunder formålet og de overordnede principper, herunder at relevante direktørfora har ansvar for at vurdere, hvorvidt konkrete sager skal drøftes i partnerskabet.

Psykiatripartnerskab Nordjylland mødes næste gang i september 2023 og med henblik på at udforme en relevant dagsorden for parterne i Psykiatripartnerskabet, lægges der på dagens møde op til en fælles drøftelse og vurdering af, hvorvidt der er relevante sager og/eller temaer, der med fordel kan forberedes med henblik på fælles drøftelse i Psykiatripartnerskabet.

Konkret har FU Social drøftet følgende, som mulige input til dagsordenen til det kommende møde i Psykiatripartnerskabet:

- Brugen af IPS - hvad kan det?
- Værdien af peer to peer
- Samarbejdet mellem kommunerne og Psykiatrien fx ift. forskellene i definition af hvem, der har brug for hjælp, hvad man kan tilbyde osv. - er der nye veje at gå, der hvor vi er udfordrede? (hvem har definitionsretten ift. understøttelse af borgere med psykiske lidelser?)

Indstilling

Det indstilles, at DAS Social

- Drøfter, hvorvidt der er relevante sager eller temaer, der skal sættes på dagsordenen til møde i Psykiatripartnerskab Nordjylland i september 2023 – der tages udgangspunkt i forslagene fra FU Social (de 3 bullets)

Bilag:

- Principppapir for Psykiatripartnerskab Nordjylland (godkendt 9. april 2021)

Princippapir for Psykiatripartnerskab Nordjylland

Der er enighed blandt de tværkommunale forretningsudvalg i Nordjylland, Regionen, Behandlingspsykiatrien og PLO om, at der er behov for styrket samarbejde og koordinering på tværs af PLO, regionen, behandlingspsykiatrien og sundheds-, social-, beskæftigelses- og børne- og ungeområdet i de nordjyske kommuner.

Derfor etableres et tværfagligt forum, som skal sikre et fælles fokus og øget koordinering, så arbejdet med borgere med psykiske udfordringer sker gennem inddragelse af alle relevante fagområder og med respekt for de mange perspektiver, behov og ønsker, der er på tværs af områderne.

Psykiatripartnerskab Nordjylland skal endvidere sikre, at der sker en vidensdeling på tværs af områderne, så vi sikrer at de mange gode løsninger, der allerede eksisterer kan foldes ud og tages i brug på tværs af nordjyske kommuner.

Overordnede principper for Psykiatripartnerskab Nordjylland

Der kan ikke sættes en formel på, hvordan man skal inddrage og samarbejde omkring nye og eksisterende initiativer på psykiatriområdet, hvorfor der er enighed om at samarbejdet skal tage udgangspunkt i følgende overordnede principper:

- Vi tager udgangspunkt i den enkelte sag, og på baggrund af dette vurderer, hvad sagen kalder på i forhold til samarbejde og inddragelse.
- Vi har fokus på, hvem der kunne have et andet perspektiv på sagen.
- Der vil altid være et direktørforum, som er tovholder på en sag. Tovholderen har ansvaret for, at alle relevante parter (fora) inddrages i forbindelse med at vi igangsætter et nyt initiativ.
- Vi har fokus på vidensdeling
 - Hvilken viden eller initiativer bør man dele med øvrige fora?
 - Hvad er lykkedes i andre kommuner, som kan udrulles i øvrige kommuner?
- Vi husker at inddrage andre områder i udarbejdelsen af strategier. Inddragelsen bør ske rettidigt og så tidligt som muligt i processen.

Organisation for Psykiatripartnerskab Nordjylland

Psykiatripartnerskab Nordjylland består af repræsentanter fra de respektive FU'er, regionen, Behandlingspsykiatrien og PLO. Ved afbud kan der sendes en suppleant, som ligeledes bør være en repræsentant fra de respektive fora. Psykiatripartnerskab Nordjylland består således af følgende:

- 1 repræsentant fra Behandlingspsykiatrien
- 3 repræsentanter fra Region Nordjylland
- 2 repræsentanter fra FU Beskæftigelse
- 2 repræsentanter fra FU Børn og Unge
- 2 repræsentanter fra FU Social
- 2 repræsentanter fra FU Sundhed
- 1 repræsentant fra PLO Nordjylland

Psykiatripartnerskab Nordjylland sekretariatsbetjenes af Sekretariat for Nordjysk Socialaftale og Region Nordjylland i tæt samarbejde med konsulenter fra de øvrige områder.

Mødekadence for Psykiatripartnerskab Nordjylland

Det aftales, at man mødes med faste mellemrum og som minimum to gange om året. Der inviteres til fire møder om året, hvoraf to af møderne er reserveringer, der kan aflyses og to af møderne ligger fast.

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 8.

Socialpolitisk Dialogforum

2023-035213

Resume

Det er besluttet, at Socialpolitisk Dialogforum udskydes til ultimo 2023. DAS Social bedes drøfte nye datoforslag.

Sagsfremstilling

Socialpolitisk Dialogforum, som har emnet "unge mellem 15-25 år med komplekse psykiske vanskeligheder", har været udfordret ift., at der allerede har været afholdt flere temadage med sammen tema, men ligeledes af afbud fra eventuelle oplægsholdere grundet nyt arbejde, deltagelse i folkemødet samme dato mm.

Det er derfor i FU besluttet, at Socialpolitisk Dialogforum udskydes til ultimo 2023. Nedenstående er konkrete datoforslag, som drøftes på nærværende møde (evt. fra kl. 9-13):

- Den 9. nov.
- Den 20. nov.
- Den 23. nov.
- Den 29. nov.
- Den 30. nov.

Vi holder fast i samme programudkast, som der indtil nu har været arbejdet på ift. at have fokus på:

viden om unge med psykiske udfordringer og "vilde problemer" mere generelt, praksiseksempler fra kommunerne ift. at eksemplificere, hvordan man kan håndtere udfordringerne og gensidige drøftelser politikerne imellem.

Indstilling

Det indstilles, at DAS Social

- Vælger en konkret dato til Socialpolitisk Dialogforum
- Drøfter og finder dato for Socialpolitisk Dialogforum med udgangspunkt i ovenstående datoforslag

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 9.

Centrale udmeldinger vedr. tegnsprog og punktskrift

2023-035213

Resume

Socialstyrelsen udsendte den 27. september 2022, to centrale udmeldinger om henholdsvis punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse samt tegnsprogsindsatser til børn og unge med varigt høretab Sekretariatet har udarbejdet første udkast til besvarelser af de centrale udmeldinger. Udarbejdelsen af besvarelserne er foretaget i samarbejde med de kommunale PPR ledere.

Sekretariatet har siden behandlingen af udkast til besvarelser i DAS d. 31. marts været i dialog med en mindre gruppe af de kommunale PPR ledere ift. yderligere kvalificering af svar materialet. Denne kvalificering er udmøntet i mindre redaktionelle rettelser i de endelige udkast til besvarelser.

FU Social har d. 8. maj 2023 behandlet de to reviderede udkast og anbefaler, at disse godkendes.

KKR Nordjylland skal, efter planen, behandle de to besvarelser d. 23. juni 2023, hvorefter de fremsendes til Socialstyrelsen senest 1. juli 2023.

Fremsendelse til Socialstyrelsen er med forbehold for politisk godkendelse i kommunalbestyrelserne, som skal behandle besvarelserne efter sommerferien.

Indstilling

Det indstilles, at DAS Social

- Drøfter endeligt udkast til besvarelse af Central Udmelding vedr. punktskrift mhp. godkendelse i KKR Nordjylland.
- Drøfter endeligt udkast til besvarelse af Central Udmelding vedr. tegnsprogsindsatser mhp. godkendelse i KKR Nordjylland.

Bilag:

- Besvarelse af Central udmelding (tegnprogsindsatser), maj 2023
- Besvarelse af Central udmelding (punktskrift), maj 2023
- Central udmelding for tegnsprogindsatser til børn og unge med et varigt høretab_sept2022
- Central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse_sept2022

Afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding vedr. tegnsprogs-indsatser til børn og unge med et varigt høretab

Beskrivelse af aktuelle indsatser og forslag til
fremadrettede indsatsmodeller

Marts

2023

Indhold

Resumé	3
Indledning.....	4
Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen	4
Proces og metode.....	4
TEMA 1: Koordination og samarbejde.....	5
Formål med beskrivelsen.....	5
Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for tegnsprogsindsatser	5
Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering	6
TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen	8
Formål med beskrivelsen.....	8
Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatser	8
Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne	9
Bilag	9

Resumé

Denne afrapportering indeholder de nordjyske kommuners behandling af Socialstyrelsens Centrale Udmelding vedr. tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

De nordjyske kommuner melder tilbage, at målgruppen, der har brug for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som primær kommunikationsform, er i Nordjylland meget begrænset og er reduceret betydeligt over en årrække.

Kommunerne har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen i de tilfælde, hvor der er brug for specialiseret understøttelse. Dette, med fokus på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med det høretab, som de måtte have.

Kommunerne bemærker et særligt tæt samarbejde med audiologisk ambulatorium, samt de regionale tilbud Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) og Institut for Syn- Hørelse og Døvblindhed (ISHD) omkring målgruppen i de tilfælde, hvor der er behov for særskilt konsulentbistand ift. høretab, herunder evt. behov for tegnsprogsundervisning. Skole-dagtilbud inddrages altid, hvis barnet er indskrevet i sådanne tilbud. Her følger audiologopæder og konsulenter fra f.eks. VISO, ISHD og CDH, barnet for at sikre den mest optimale støtte

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud.

Direktørgruppen i Nordjylland ser frem til den videre dialog med Socialstyrelsen.

Indledning

Social- og boligstyrelsen udsendte d. 27. september 2022 en Central Udmelding til landets kommunalbestyrelser vedr. *tegningsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*. Social- og boligstyrelsen kan udsende Centrale Udmeldinger på målgrupper og særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommuner eller regioner for at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud. Kommunalbestyrelserne i Region Nordjylland afrapporterer i fællesskab på den Centrale Udmelding.

Social- og boligstyrelsen udsendte den Centrale Udmelding vedr. *tegningsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*, fordi de er bekymrede for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegningsindsatser.

Efter afrapportering til Social- og boligstyrelsen vil følge en dialog mellem styrelsen og kommunalbestyrelserne med henblik på at kortlægge, hvorvidt der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede tegningsindsatser til målgruppen.

Nærværende afrapportering samler besvarelser fra kommunerne i Region Nordjylland.

Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen

Indsatsen/målgruppen beskrives i den Centrale Udmelding som *tegningsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*. Social- og boligstyrelsen angiver i den Centrale Udmelding, at:

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med varigt høretab med behov for højt specialiserede tegningsindsatser, der ikke profiterer af høreteknologi og Cochlear Implant (CI)2, og som derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog. De højt specialiserede tegningsindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.

Proces og metode

Social- og boligstyrelsen har anmodet om, at kommunerne i Region Nordjylland dels beskriver deres koordination og samarbejde på tværs af regioner og på landsplan, dels at de beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af tegningsindsatserne. For at kunne beskrive dette arbejde bedst muligt har kommunerne i Region Nordjylland haft en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne.

I februar 2023 har der været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i Region Nordjylland, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen/indsatsen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det faglige arbejde med indsatsen/målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde ift. indsatsen og med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været audiopædagoger, ledere af PPR, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for det afholdte dialogmøde blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.

På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret et fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens to temaer:

- Tema 1: Koordination og samarbejde
- Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Efter dialogmøderne har der været følgende proces:

- Udkast til afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i Region Nordjylland
- Afrapporteringen behandles i DAS Social d. 1. juni 2023
- Afrapporteringen behandles i KKR Nordjylland den 23. juni 2023
- Afrapportering fremsendes til Socialstyrelsen 1. juli 2023 med forbehold for efterfølgende politisk godkendelse i de nordjyske kommunalbestyrelser

Nedenfor beskrives kommunerne i Region Nordjyllands koordination og samarbejde samt fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding og de to temaer heri.

TEMA 1: Koordination og samarbejde

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab? Herunder også:

- 1) *Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (fx mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?*
- 2) *Hvordan koordineres tegnsprogsindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (fx i forbindelse med forskellige overgange)?*

Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab?

Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for tegnsprogsindsatser

Målgruppen

Målgruppen, som har brug for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som primær kommunikationsform, er i Nordjylland meget begrænset.

Der er tale om en målgruppe, som er betydeligt reduceret i antal over en årrække. Denne reduktion ses især pga. ny høretknologi med Cochlear Implant. Dette betyder, at børn og unge med større høretab har

mindre behov for højt specialiserede indsatser - de er hørende og derfor er indsatser tilrettelagt således, at de understøtter barnets miljø i hjem, dagtilbud og skole.

Kommunerne oplever en målgruppe, hvor kommunikative udfordringer ofte ikke er den primære problemstilling for barnet, f.eks. børn med både høretab og kognitive udfordringer. Denne målgruppe kan i højere grad profitere af f.eks. tegn-til-tale samt alternativ støttende digitale kommunikationshjælpemidler.

Det er kommunernes oplevelse, at hvis der er behov for tegnsprogsundervisning, så er det fordi forældre eller andre i nær familie bruger tegnsprog som primær kommunikation, der så gør det relevant for barnet at lære tegnsprog, som kommunikationsform.

Kendskabet til et barn i målgruppen etableres ofte i regi af henvendelser fra barnets forældre eller pårørende og fra Audiologisk ambulatorie, hvis der er mistanke om høretab hos det konkrete barn.

Kommunerne er ikke af den opfattelse, at der er børn med varigt høretab, som ikke bliver opsporet eller tilbudt relevant støtte.

Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering

Koordinering af indsatser

Kommunerne har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen, med fokus på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med det høretab, som de måtte have. Kommunernes Pædagogisk Psykologiske Rådgivning er (PPR) har en koordinerende rolle og samarbejder med række aktører, både internt i kommunerne, men også regionalt og nationalt, hvor dette er påkrævet ift. at sikre den rette indsats til børn og unge med behov for støtte ift. varigt høretab.

Typiske aktører omfatter bl.a.:

- Audiologisk ambulatorium
- Børneafdelingerne
- Neuropædiatrisk team
- Praktiserende læger
- Skole-dagtilbudsområdet
- Socialrådgivere på børne- familieområdet
- Myndighed ift. evt. hjælpemidler
- Tale-hørekonsulenter fra eks. Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD)
- VISO-KAS
- Skoletilbud i eks. Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)
- Barnets familie/pårørende
- Diverse PPR-netværk på tværs af kommunerne og regionen

Kommunerne bemærker et særligt tæt samarbejde med audiologisk ambulatorium, samt CDH og ISHD omkring målgruppen i de tilfælde, hvor der er behov for særskilt konsulentbistand ift. høretab, herunder evt. behov for tegnsprogsundervisning. Disse konsulenter medinddrages også i barnets videre forløb, så længe der er behov for dette. Dette vurderer PPR, CDH og ISHD, naturligt i tæt samarbejde med barnets

netværk. Der sikres altid tæt samarbejde med barnets dag- eller skoletilbud omkring planlægning af optimalt læringsmiljø.

Skole-dagtilbud inddrages altid, hvis barnet er indskrevet i sådanne tilbud. Her følger audiologopæder og konsulenter fra f.eks. VISO, ISHD og CDH, barnet for at sikre den mest optimale støtte. I denne sammenhæng er der også fokus på barnets sociale udvikling og muligheder for at indgå i fællesskabsrelationer i dagtilbud og skole.

Case eksempel på samarbejde imellem kommune og specialiseret tilbud.

Sagen drejer sig om en dreng, nu 16 år, der har været i kontakt med PPR og socialafsnit siden sin tid i dagplejen. Drengen har vedvarende fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, der blandt andet omfatter et betydende dobbeltsidet høretab, synsvanskeligheder i form af grå stær samt infantil autisme. Det vurderes, at drengens hørenedsættelse er af en sådan karakter, at det kræver en specialiseret indsats at støtte hans udvikling.

I dagplejetiden indledes derfor et samarbejde med Aalborgskolen (CDH) om et vejledningsforløb fra deres afdeling for vejledning til småbørn med høretab. I samarbejde med CDH, forældre og Kommunen besluttes det herefter at visitere drengen til Børnehaven Bambi, der på det tidspunkt var Aalborgskolens småbørnstilbud. Ved skolestart besluttes det, at drengen starter på CDH, hvor han fortsætter og nu går i 10 klasse.

Kommunen har i hele skoleforløbet deltaget i den årlige visitationskonference.

Kommunerne oplever et meget begrænset behov for tegnsprogsundervisning, hvor tegnsprog skal erstatte verbalt sprog. Børnene modtager kompenserende tiltag via anden hjælp, herunder CI-operationer, som nævnt ovenfor. CI-operationer er relevante i mange af sagerne med børn med varigt høretab. I tillæg hertil nævner alle kommuner, at man arbejder med specialiserede audiologopædiske ydelser, undervisning i tegn-til-tale samt alternativ støttende digitale kommunikationshjælpemidler.

Det vurderes som væsentligt at børn der benytter sig af tegnsprog, også lærer at klare sig i den hørende verden, hvor langt de fleste ikke taler og forstår tegnsprog, f.eks. ved at børnene mestre skriftlig dansk.

Kommunerne peger på, at der kan være udfordringer i den interne koordinering imellem kommunernes fagforvaltninger. Der er flere lovgivninger, som skal spille sammen, hvilket kan komplicere samarbejdet omkring fx personlige og undervisningsrelaterede hjælpemidler. Kommunerne understreger dog, at børn og familier får den støtte og de hjælpemidler, som de har brug for.

Samarbejdsaftaler

I Nordjylland er der indgået en aftale om et Forstærket Samarbejde (bilag vedlagt), der har til formål at understøtte det tværkommunale og tværsektorielle samarbejde, samt sikre at borgerne i regionen til stadighed har adgang til de nødvendige specialiserede tilbud og kompetencer ved at aftalen understøtter eksistensen af de mest specialiserede sociale tilbud i Nordjylland. Dette, bl.a. ved tre hovedspor, som

omhandler særlige beskyttelsesvilkår, systematiseret og formaliseret dialog partner imellem, samt en forpligtigelse til early-warning ved vanskeligheder ift. økonomisk og faglig opretholdelse af tilbuddene.

Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed indgår, som et af tilbuddene i Det Forstærkede Samarbejde.

TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede tegnsprogsindsats, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab? Herunder også:

- 1) Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser?*
- 2) Hvordan sikres det fremadrettet, at børn og unge med et varigt høretab i alle dele af landet imødekommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af tegnsprog?*

Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede tegnsprogsindsatser til stede til målgruppen?

Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding? Herunder også:

- 1) Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?*
- 2) Hvilke tiltag har kommunerne i regionen selv mulighed for at iværksætte?*

Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatser

Den målgruppe, som kan profitere af højt specialiseret tegnsprogs indsats, som den primære indsats, forekommer ikke i særligt stort omfang i Nordjylland. De nordjyske kommuner vurderer, at de indsatser som målgruppen af børn og unge med varigt høretab modtager i dag, i største udstrækning matcher de behov, som målgruppen har. Indsatsen beror på et velfungerende samarbejde internt i kommunerne og eksternt ift. regionen, (særligt kommunikationscentret ISHD og skoletilbuddet CDH). Dette samarbejde indbefatter også videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere. Kommunerne inddrager således altid højt specialiseret fagekspertise, når der er behov herfor.

En udvikling af den fremadrettede tegnsprogsindsats vil således ske i tæt samarbejde, parterne imellem, herunder i rammeaftalesamarbejdet mellem kommunerne og Region Nordjylland, som fortsættes i regi af KKR Nordjylland.

KL's Koordinationsforum følger ligeledes løbende udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede

Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud. Dette kan være med en national videns portal, hvor der er viden om hvordan man "hands-on" arbejder med indsatserne – som formidles via let tilgængeligt materiale og på en måde, som gør det let omsætteligt, også for de fagprofessionelle i dagtilbud og skoler.

De nordjyske kommuner tilkendegiver, at der fortsat er behov for et højt specialiseret tilbud til børn og unge med varigt høretab og at kommunerne anvender- og vil anvende disse tilbud og indsatser i det omfang man har børn og unge i målgruppen. Heri indgår samarbejdsaftale om Det Forstærkede Samarbejde.

Bilag

- Det Forstærkede Samarbejde - Nordjylland

Afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding vedr. punktskrift-indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse

Beskrivelse af aktuelle indsatser og forslag til
fremadrettede indsatsmodeller

April

2023

Indhold

Resumé	3
Indledning.....	4
Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen	4
Proces og metode.....	4
TEMA 1: Beskrivelse af aktuelle indsatser	5
Formål med beskrivelsen.....	5
Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for punktskriftindsatser	5
Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering	6
TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen	8
Formål med beskrivelsen.....	8
Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser	8
Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne	8
Bilag	9

Resumé

Denne afrapportering indeholder de nordjyske kommuners behandling af Socialstyrelsens Centrale Udmelding vedr. punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Målgruppen for højt specialiserede punktskriftindsatser i Nordjylland er relativt begrænset og som er kraftigt reduceret i antal over en årrække.

I de tilfælde, hvor der er et barn i målgruppen, har kommunerne fokus på en helhedsorienteret tilgang, hvor der ses på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med de synshandicap, som de måtte have. Der er udviklet en lang række af kompenserende digitale undervisningshjælpemidler, fx kan barnet tilknyttes Nota, hvorfra undervisningsmateriale kan tilgås auditivt. Anvendelse af punktskrift fordrer et vist kognitivt funktionsniveau, derfor er der børn med synshandicap, som ikke kommer til at kunne tilegne sig punktskrift.

Kommunerne italesætter et særligt tæt samarbejde med det regionale tilbud; Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD), som central samarbejdspartner omkring de børn og unge, som har alvorligt synshandicap. Der sikres ligeledes altid et tæt samarbejde med barnets dag- eller skoletilbud omkring planlægning af optimalt læringsmiljø.

Der er stort fokus på videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere og kommunerne inddrager således altid højt specialiseret fagekspertise, hvor de kommunale tilbud og indsatser ikke har kompetencer in-house.

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud.

Direktørgruppen i Nordjylland ser frem til den videre dialog med Socialstyrelsen.

Indledning

Social- og boligstyrelsen udsendte d. 27. september 2022 en Central Udmelding til landets kommunalbestyrelser vedr. *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*. Social- og boligstyrelsen kan udsende Centrale Udmeldinger på målgrupper og særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommuner eller regioner for at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud. Kommunalbestyrelserne i Region Nordjylland afrapporterer i fællesskab på den Centrale Udmelding.

Social- og boligstyrelsen udsendte den Centrale Udmelding vedr. *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*, fordi de er bekymrede for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

Efter afrapportering til Social- og boligstyrelsen vil følge en dialog mellem styrelsen og kommunalbestyrelserne med henblik på at kortlægge, hvorvidt der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser til målgruppen.

Nærværende afrapportering samler besvarelser fra kommunerne i Region Nordjylland.

[Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen](#)

Indsatsen/målgruppen beskrives i den Centrale Udmelding som *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*. Social- og boligstyrelsen angiver i den Centrale Udmelding, at:

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og deraf manglende læsesyn. Det er børn og unge med isoleret synsnedsettelse og således uden yderlige funktionsnedsettelser. De højt specialiserede punktskriftindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne, regionerne og landsdækkende.

Proces og metode

Social- og boligstyrelsen har anmodet om, at kommunerne i Region Nordjylland dels beskriver deres koordination og samarbejde på tværs af regioner og på landsplan, dels at de beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser. For at kunne beskrive dette arbejde bedst muligt har kommunerne i Region Nordjylland haft en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne.

I februar 2023 har der været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i Region Nordjylland, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det socialfaglige arbejde med målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været logopædagoger, ledere af PPR, forstandere, centerchefer, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for de afholdte dialogmøder blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.

På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret et fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens to temaer:

- Tema 1: Koordination og samarbejde
- Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Efter dialogmøderne har der været følgende proces:

- Udkast til afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i Region Nordjylland
- Afrapporteringen behandles i DAS Social d. 1. juni 2023
- Afrapporteringen behandles i KKR Nordjylland den 23. juni 2023
- Afrapportering fremsendes til Socialstyrelsen 1. juli 2023 med forbehold for efterfølgende politisk godkendelse i de nordjyske kommunalbestyrelser

Nedenfor beskrives kommunerne i Region Nordjyllands koordination og samarbejde samt fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding og de to temaer heri.

TEMA 1: Beskrivelse af aktuelle indsatser

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse? Herunder også:

- 1) *Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (fx mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?*
- 2) *Hvordan koordineres punktskriftindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (fx i forbindelse med forskellige overgange)?*

Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse?

Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for punktskriftindsatser

Målgruppen

Målgruppen for højt specialiserede punktskriftindsatser i Nordjylland er relativt begrænset. Kommunerne har samlet kendskab til tre - fem børn og unge under 18 år, som enten er aktuelle punktskriftslæsere eller, som er under udredning med henblik på at blive visiteret til punktskriftsundervisning.

Der er tale om en målgruppe, som er kraftigt reduceret i antal over en årrække. Dog oplever enkelte kommuner op – og neddrift i antallet af børn i målgruppen fra år til år. Men fortsat på et meget beskedent niveau.

Kendskabet til et barn i målgruppen etableres fx via praktiserende læge, sygehus eller sundhedsplejerske når synstabet konstateres.

Kommunerne er ikke af den opfattelse, at der er børn med alvorlig synsnedsættelse, som ikke bliver opsporet eller tilbudt relevant støtte.

Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering

Koordinering af indsatser

Kommunerne har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen, hvor der ses på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med de synshandicap, som de måtte have. Kommunernes Pædagogisk Psykologiske Rådgivning er (PPR) ofte tovholder og samarbejder med række aktører, både internt i kommunerne, men også regionalt og nationalt, hvor dette er påkrævet ift. at sikre den rette indsats til børn og unge med behov for støtte ift. alvorlig synsnedsættelse.

Typiske aktører omfatter bl.a.:

- Hospitalsafdelinger fx børneafdeling, øjenafdeling, neuropædiatrisk afdeling
- Institut for Syn,- Hørelse og Døvblindhed (ISHD)
- Praktiserende læge
- Øjenlæger
- Skole-dagtilbud
- Socialrådgivere fra børne- familieafdelinger
- Myndighed ift. evt. hjælpemidler
- Synscenter Refsnæs
- Barnets familie/pårørende
- VISO-KAS
- Diverse PPR-netværk på tværs af kommunerne og regionen

Kommunerne italesætter et særligt tæt samarbejde med det regionale tilbud; Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD), som central samarbejdspartner omkring de børn og unge, som har alvorligt synshandicap. Synskonsulenter fra ISHD inddrages altid i de sager, hvor børn skal udredes for synsnedsættelse og konsulenterne er også medinddraget i barnets videre forløb, så længe der er behov for dette. Dette vurderer PPR og synskonsulenterne altid i samråd og naturligt i tæt samarbejde med barnets netværk. Der sikres altid tæt samarbejde med barnets dag- eller skoletilbud omkring planlægning af optimalt læringsmiljø.

Kommunerne har mere eller mindre faste dialogmøder med ISHD, hvilket afhænger af antallet af borgere indenfor målgruppen. Aalborg Kommune har f.eks. qua sin volumen et fast, årligt, koordinationsmøde med ISHD.

Case eksempel på samarbejde og koordinering vedr. punktlæsende elev (A.)

A. har hele sin opvækst været fulgt af synskonsulent fra ISHD (Institut for syn hørelse og døvblindhed i Aalborg). Synskonsulenten har været koordinerende bl.a. i forhold til statusmøder, hjælpemidler og kursusforløb for forældre, professionelle og for A. Dette er foregået i et tæt samarbejde med PPR. PPRs synsteam har løbende bevilliget ydelserne 2.A og 2.B (se nedenstående). Synsteamet har ligeledes bevilliget støttetimer til skole og fritidsordning for at give mulighed for at gøre den faglige undervisning og de sociale aktiviteter tilgængelige for A. Skolens PPR-psykolog har løbende deltaget i statusmøder og der har været indsatser fra andre af PPRs faggrupper.

Der har gennem årene været iværksat en række kurser for fagprofessionelle lokalt (basiskursus, idrætskursus, kursus om sociale kompetencer m.m.) samt på synscenter Refsnæs. A. har ligeledes løbende deltaget i regionale og nationale kurser samt arrangementer for punktlæsende elever (computercamps, internatkurser m.m.). A. har flere gange deltaget i ugekurser på synscenter Refsnæs, dels med og dels uden sine forældre. Ugekurserne omfatter tværfaglige udredningsforløb. Der har løbende været fokus på førpunkt og på punktlæsning. A. har punktlæsningsapparat og beskrives i dag som en dygtig punktskriftslæser. En punktlæsende underviser på ISHD har vejledt A, og A. er ligeledes undervist i forkortet punkt af egen synskonsulent. Aktuelt er der inddraget psykolog fra Refsnæs synscenter med henblik på en psykologisk undersøgelse.

(Ydelserne 2A og 2.B. Formål: Overfor eleven og dennes nærmeste pårørende at afhjælpe eller begrænse følgerne af den nedsatte synsevne og/eller kommunikationsevne med henblik på at styrke barnets lærings- og øvrige udviklingspotentialer. Overfor kommunerne at stille det faglige grundlag og beredskab til rådighed, således at disse sættes i stand til at opfylde elevens og de pårørendes retskrav på: Udredningsydelser, Vejlednings- og rådgivningsydelser, Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, Hjælpemiddelydelser)

Synskonsulent fra ISHD tilknyttes ofte børn med synsnedsættelse. Således er de altid tilknyttet når barnets har så stort et synshandicap, at punktskriftsundervisning overvejes. I dag findes en lang række af teknologiske muligheder for både at diktere og få oplæst tekst fra fx internettet. Der er udviklet en lang række af kompenserende digitale undervisningshjælpemidler, fx kan barnet tilknyttes Nota, hvorfra undervisningsmateriale kan tilgås auditivt. Anvendelse af punktskrift fordrer et vist kognitivt funktionsniveau, derfor er der børn med synshandicap, som ikke kommer til at kunne tilegne sig punktskrift.

Samarbejdsaftaler

I Nordjylland er der indgået en aftale om et Forstærket Samarbejde (bilag vedlagt), der har til formål at understøtte det tværkommunale og tværsektorielle samarbejde, samt sikre at borgerne i regionen til stadighed har adgang til de nødvendige specialiserede tilbud og kompetencer ved at aftalen understøtter eksistensen af de mest specialiserede sociale tilbud i Nordjylland. Dette, bl.a. ved tre hovedspor, som omhandler særlige beskyttelsesvilkår, systematiseret og formaliseret dialog partner imellem, samt en forpligtigelse til early-warning ved vanskeligheder ift. økonomisk og faglig opretholdelse af tilbuddene.

Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed indgår, som et af tilbuddene i Det Forstærkede Samarbejde.

TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede punktskriftindsats til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser? Herunder også:

- 1) Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser?*
- 2) Hvordan sikres det fremadrettet at børn og unge med alvorlig synsnedsættelse i alle dele af landet imødekommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af punktskrift.*

Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede punktskriftindsatser til stede til målgruppen?

Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding? Herunder også:

- 1) Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?*
- 2) Hvilke tiltag har kommunerne i regionen selv mulighed for at iværksætte?*

Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser

Den målgruppe, som kan profitere af højt specialiseret punktskriftindsats, som den primære indsats, forekommer ikke i særligt stort omfang i Nordjylland. De nordjyske kommuner vurderer, at de indsats som målgruppen af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse modtager i dag, i største udstrækning matcher de behov, som målgruppen har. Indsatsen beror på et velfungerende samarbejde internt i kommunen og eksternt ift. regionen, (særligt kommunikationscentret ISHD). Dette samarbejde indbefatter også videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere. Kommunerne inddrager således altid højt specialiseret fagekspertise, hvor de kommunale tilbud og indsats ikke har kompetencer in-house.

En udvikling af den fremadrettede punktskriftindsats vil således ske i tæt samarbejde, parterne imellem, herunder i rammeaftalesamarbejdet mellem kommunerne og Region Nordjylland, som fortsættes i regi af KKR Nordjylland.

KL's Koordinationsforum følger ligeledes løbende udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede

Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud. Dette kan være med en national videns portal, hvor der er viden om hvordan man "hands-on" arbejder med indsatserne – som formidles via let tilgængeligt materiale og på en måde, som gør det let omsætteligt for den fagprofessionelle.

De nordjyske kommuner tilkendegiver, at der fortsat er behov for et højt specialiseret tilbud til børn og unge med svære synsned sættelser og at kommunerne anvender og vil anvende disse tilbud og indsatser i det omfang man har børn og unge i målgruppen. Heri indgår samarbejdsaftale om Det Forstærkede Samarbejde.

Bilag

- Det forstærkede samarbejde - Nordjylland

Socialstyrelsen

Central udmelding

Tegnsprogsindsatser til børn og
unge med et varigt høretab

september 2022

Viden til gavn

Indhold

Del I: Central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab	2
1. Baggrund for den centrale udmelding	3
2. Beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding	4
Målgruppens størrelse på landsplan	4
3. Indholdet i højt specialiserede indsatser til målgruppen	5
Centrale elementer i den højt specialiserede indsats	5
4. Vidensgrundlag	7
5. Afrapportering	7
Del II: Foranalyse til CU – tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab	8
Baggrund og formål	8
Metode og dataindsamling	9
Analyse	11
Referencer	18

Til landets kommunalbestyrelser

Del I: Central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab

Socialstyrelsen udsender hermed en central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

Udmeldingen foretages, jf. servicelovens §13b, stk. 2¹, fordi en foranalyse (jf. Del II) af udbuddet af tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab giver anledning til bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, så børn og unge med et varigt høretab i hele landet kan imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation.

Landets kommunalbestyrelser bedes derfor afrapportere på deres tilrettelæggelse og koordination af indsatser til målgruppen med det formål at sikre, at kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser både regionalt og på landsplan.

Udmeldingen er udsendt den 29. september 2022. Afrapportering bedes foretaget inden den 31. marts 2023 ved indsendelse til Socialstyrelsen.

På baggrund af afrapporteringen skal Socialstyrelsen kunne vurdere, om der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge.

Temaer for afrapportering vil derfor være:

1. Koordination og samarbejde
2. Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

En vejledning til afrapportering på den centrale udmelding og hvordan Socialstyrelsen vil vurdere kommunernes indrapporterede løsningsforslag, samt de spørgsmål omhandlende de konkrete oplysninger, som afrapporteringen skal indeholde, er samlet i bilag 1 og 2.

Foranalysen, som er grundlag for den centrale udmelding, er foretaget med det formål at vurdere målgruppens volumen og behov for højt specialiserede indsatser samt vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og viden om målgruppen. Socialstyrelsen har under udarbejdelse af foranalysen været i dialog med relevante tilbud, faglige organisationer samt bruger- og interesseorganisationer på området, ligesom foranalysen er drøftet i Det Faglige Råd for den nationale koordinationsstruktur. Når det specialiserede

¹ § 13b. Socialstyrelsen skal følge udviklingen i målgrupper, tilbud og indsatser og indsamle og formidle viden om effekt af indsatserne på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning, der gives i henhold til lov om folkeskolen eller lov om specialundervisning for voksne.

Stk. 2. For at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, som er tilpasset udviklingen i målgruppernes behov, på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning kan Socialstyrelsen udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner.

Stk. 3. Socialstyrelsen kan på baggrund af afrapporteringer om kommunalbestyrelsernes tilrettelæggelse og organisering af indsatsen i forhold til centralt udmeldte målgrupper og indsatser, jf. stk. 2, anmode kommunalbestyrelserne i en eller flere regioner om at foretage en fornyet behandling af deres tilrettelæggelse og organisering af indsatsen.

specialundervisningsområde indgår, deler Socialstyrelsen kompetencen i Den Nationale Koordinationsstruktur med Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM), hvorfor Socialstyrelsen har holdt sideløbende møder med BUVM, hvor foranalysen og bekymringen blev præsenteret og drøftet. På baggrund af dialogen med de forskellige parter har Socialstyrelsen besluttet at udsende en central udmelding på området.

I det følgende præsenteres baggrunden for, at Socialstyrelsen foretager en central udmelding, en kort beskrivelse af målgruppen og indholdet i den højt specialiserede indsats, som disse børn har brug for. Del II er 'Foranalyse til CU – tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab', som er de faglige og datamæssige grundlag for den centrale udmelding.

1. Baggrund for den centrale udmelding

Socialstyrelsen kan ifølge Servicelovens § 13 b, stk. 2, udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner. Formålet med centrale udmeldinger er at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser tilpasset udviklingen i målgruppernes behov på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde.

Socialstyrelsen har vurderet, at der er behov for at foretage en national central udmelding på området tegnsprogsindsatser til børn og unge med varigt høretab. Socialstyrelsen er bekymret for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, så børn og unge med et varigt høretab i hele landet kan imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation.

Målgruppen børn og unge med et varigt høretab har siden 2014 været omfattet af Den Nationale Koordinationsstruktur. Det indebærer, at Socialstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen. Tegnsprogsindsatser til børn og unge med varigt et høretab er højt specialiserede indsatser, som kræver en øget koordination, planlægning og tilrettelæggelse på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.

Socialstyrelsen har i efteråret 2021 foretaget en analyse med det formål at afdække behovet for, samt udbuddet af, indsatser til målgruppen (se endvidere Del II). Endvidere var formålet at vurdere behovet for en central udmelding. Analysen blev igangsat på baggrund af, at Socialstyrelsens vidensafdækning på specialundervisningsområdet og dialogen med leverandører samt bruger- og interesseorganisationer på området, pegede på, at der var behov for en nærmere afdækning og analyse af området.

Analysen er baseret på intern og ekstern vidensindsamling samt forudgående analyser af tilbudsstrukturen på området og vidensafdækningen på specialundervisningsområdet. Derudover har en løbende dialog med Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbudssiden givet anledning til en bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, så børn og unge med et varigt høretab, der ikke profiterer af høreteknologi og CI, og som derfor har eller kunne have stor gavn af have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog, i hele landet kan imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation.

Socialstyrelsens bekymring beror derudover på en løbende dialog med kommunerne om vigende efterspørgsel på området som følge af stigende anvendelse af CI-operationer og anvendelse af tilbud i nærmiljøet, samt at høringsvar fra bruger- og interesseorganisationer har givet anledning til bekymring for en uhensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår tegnsproglige indsatser til målgruppen.

Foranalysen giver anledning til bekymring for, om kommunerne og regionerne koordinerer i tilstrækkelig grad med hinanden, fordi Socialstyrelsen ud fra den aktuelle viden ser indikationer på:

- at børn og unge med et varigt høretab ikke opnår tilstrækkelige sprogkunderskaber på dansk tegnsprog.
- at den sproglige udvikling hos børn og unge med et varigt høretab ikke har tilstrækkelig opmærksomhed i kommunerne, herunder en risiko for, at målgruppen får et mindre ordforråd, hvilket vil have indflydelse på målgruppens faglige udvikling.
- at der pt. er tre undervisningstilbud og ganske få førskoletilbud, der kan være højt specialiserede til målgruppen.
- at der er risiko for, at de eksisterende tilbud ikke har mulighed for at opretholde en høj specialisering i tegnsprogsindsatser til målgruppen pga. et meget lille borgerflow, herunder bekymring for uhensigtsmæssig afspecialisering ift. tegnsproglige indsatser til målgruppen, fx kan relevante kompetencer ikke fastholdes, sproget og den faglige indsats bliver nedprioriteret.
- at der ikke reelt er den fornødne kapacitet af relevante højt specialiserede tilbud og indsatser til målgruppen.
- at børnene og de unge ikke i tilstrækkelig grad imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation i deres nærmiljø (dagtilbud og folkeskoletilbud), da mange lærere ikke har undervisningserfaring med målgruppen.
- at der er en vigende efterspørgsel på kurser hos de tre tilbud (Center for Døvblindhed og Høretab (CDH), Center for Høretab (CfH) og Langelinieskolen).
- at der er et ønske om stærkere samarbejde på området fx mellem de højt specialiserede tilbud og de audiologiske klinikker om målgruppen [koordinering og planlægning].

(se uddybning af ovenstående indikationer i Del II)

2. Beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med varigt høretab med behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, der ikke profiterer af høreteknologi og Cochlear Implant (CI)², og som derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog. De højt specialiserede tegnsprogsindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering. De følgende afsnit 2 og 3 er opsummering af Del II: Foranalysen til den centrale udmelding.

Målgruppens størrelse på landsplan

Målgruppen "børn og unge med et varigt høretab" er efter Socialstyrelsens aktuelle viden en lille målgruppe, som modtager indsatser på tværs af social- og specialundervisningsområdet.

² CI - Cochlear Implant - er et avanceret høreapparat, der giver mennesker med svær hørenedsættelse og døve mulighed for at opfatte lyd. Et CI består af en udvendig og en indvendig (indopereret) del.

Børn og unge med tidligt konstateret høretab er overordnet en lille og heterogen gruppe. Der foreligger ikke eksakt viden om, hvor stor målgruppen er. Dette hænger blandt andet sammen med, at de centrale registerdata, der er tilgængelige om målgruppen i Danmark, kun oplyser om diagnose, og som ikke giver sikker information om sproglig og kommunikativ funktionsevne.

Høretab forekommer hos cirka 1-2 ud af 1.000 nyfødte børn, og forekomsten stiger op igennem barndommen og voksenlivet. Ved treårsalderen har cirka 3 ud af 1.000 børn et høretab (jf. Del II).

Cirka halvdelen af alle varige høretab er nedarvede. Nogle arvelige høretab viser sig ikke ved fødslen, men først i løbet af barndommen eller senere. Nedsat hørelse, der ikke er nedarvet, kan blandt andet skyldes meget for tidlig fødsel, infektioner i fosterlivet eller i tidlig barnealder, støjskade eller skadevirkning af visse typer medicin.

Der findes ingen statistik på, hvor mange børn og unge der har høreapparat, men på baggrund af beregninger på forekomsten for høretab og høreapparater blandt børn anslås det, at der på landsplan er cirka 2.500- 2.800 børn og unge i alderen 0-18 år, som behandles med høreapparater.

Herudover er knap 700 børn og unge i alderen 0-18 år aktuelt behandlet med CI. Sundhedsstyrelsen forventer, at 50-60 børn årligt kommer i betragtning til behandling med CI. Størstedelen udgøres af børn med et medfødt høretab, og en mindre del udgøres af børn som gradvist eller pludseligt mister så meget hørelse, at de kommer i betragtning til behandlingen. ABI (auditivt hjernestammeimplantat) gives i de få tilfælde, hvor hørenerven enten mangler eller ikke fungerer og i tilfælde af en deform øresnegl, som udelukker CI (jf. Del II).

3. Indholdet i højt specialiserede indsatser til målgruppen

I det følgende beskrives kort de centrale elementer i de højt specialiserede indsatser til målgruppen, der henvises til Del II i forhold til uddybende beskrivelser af de forskellige indsatser, herunder AVT-forløb³ i sundhedssystemet, rådgivningsforløb i VISO/KaS⁴-regi til målgruppen, tegnsprogsindsatser og tilbudsstrukturen på området.

Centrale elementer i den højt specialiserede indsats

FN's handicapkonvention forpligter kommunerne til at anerkende og støtte tegnsprog som minoritetssprog og som et kulturbærende og identitetsskabende sprog. Forældrene spiller en central rolle i beslutningen om, hvorvidt barnet skal lære tegnsprog. Samtidig er der en lille gruppe af børn med tidligt konstateret høretab, som ikke kan opnå funktionel hørelse ved hjælp af høreteknologi og talehørepædagogisk undervisning. Disse børn har behov for et alternativ til talesprog, som fx dansk tegnsprog eller anden tegn-støttet kommunikation.

Alle elever i børnehaveklassen, grundskolen og 10. klasse med et så omfattende høretab, at de – uanset brug af tekniske hjælpemidler – har store vanskeligheder med at opnå sikker kommunikation ved hjælp af tale, kan og bør derfor tilbydes undervisning i tegnsprog.

³ AVT - Auditory Verbal Therapy - er en metode, som er målrettet børn og unge med høretab, uanset høreteknologi (HA/CI/BAHS). Dens overordnede mål er at disse børn og unge udnytter deres optimale potentiale ift. at udvikle talesprog gennem brug af hørelsen.

⁴ Koordinering af Specialrådgivning

Undervisningen kan finde sted på almindelige folkeskoler, specialskoler eller i regionale undervisningstilbud. Undervisningen er et supplement til folkeskolens fag og emner. Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i tegnsprog (BEK nr. 1375 af 15/12/2005) fastlægger fagets formål og rammer.

Socialstyrelsen anbefaler i sin forløbsbeskrivelse fra 2019⁵, at kommunerne inddrager højt specialiserede tilbud og vidensmiljøer med tegnsproglige kompetencer i indsatser til børn, der skal lære dansk tegnsprog. Det kan eksempelvis være i forbindelse med undervisning, kurser og rådgivning. Socialstyrelsen anbefaler også, at børn og deres familier, der skal lære dansk tegnsprog, støttes i at opnå kontakt med og relation til andre, der kommunikerer på dansk tegnsprog, for at træne og øge deres aktive sprogkunderskaber.

I 2007 udgav Børne- og Undervisningsministeriet publikationen *Dansk tegnsprog i folkeskolen*⁶ med udgangspunkt i Fælles Mål-faghæfterne for folkeskolens fag. Målet med materialet er at sikre og understrege, at dansk tegnsprog både er et dannelsesfag og et sprogfag, hvor eleverne opnår kundskaber og færdigheder, som kan ligestilles med anden sprogundervisning.

AVT-forløb i sundhedssystemet

Alle børn med høretab er tilknyttet en primær audiologisk afdeling fra der opstår mistanke om høretab, og indtil barnet fylder 18 år. Den afdeling kan være på det samme hospital som éns AVT-center, eller på et andet hospital, som behandler børn. Barnet er i samme tidsrum tilknyttet den lokale tale-hørekonsulent i egen kommune. Kommunen kan inddrage VISO/KaS for at udrede, vejlede osv., hvis kommunen eller forældrene ønsker det (se yderligere i Del II, side 12).

Rådgivningsforløb i KaS-regi til målgruppen

Den højt specialiserede rådgivning vedr. børn og unge med høretab i alderen 0-17 år leveres i et konsortium mellem CfH og CDH. Formålet med rådgivning i rehabiliterende indsatser er, at styrke børn og unges hørelse, sprog og kommunikation samt muligheder for aktivitet og deltagelse på lige fod med normalthørende (se yderligere i Del II, side 13).

Tegnsprogsindsatser i barnets og den unges omgivelser

For de få børn, hvor dansk tegnsprog er den primære tilgang til sprogtilegnelse, er fokus på den familiecentrerede indsats helt central. Børns sprogtilegnelse er afhængig af stimuli fra og samspil med omgivelserne, uanset hvilket sprog der skal læres. Da børnenes primære base er hjemmet og familien, er det vigtigt, at forældrene og søskende støttes i at opnå kompetencer i dansk tegnsprog, så barnet får gode muligheder for at blive stimuleret sprogligt og deltage kommunikativt i familien. For de få børn, som ikke kan få udbytte af høreteknologi, og hvor dansk tegnsprog bliver barnets primære sprog, vil det ofte gøre sig gældende, at forældrene ikke selv taler det tegnsprog barnet skal lære. Det rette tegnsprogsundervisningstilbud til forældrene er en væsentlig forudsætning for, at børnene kan udvikle sig alderssvarende sprogligt, emotionelt og personligt. Som det gør sig gældende ved et hvilket som helst andet sprog, kræver det både tid og ressourcer for forældre at komme til at mestre det i en sådan grad, at de kan bruge det aktivt sammen med barnet. Som en del af den tegnsproglige indsats kan børn med behov for tegnsprog som den bærende sprogtilegnelse stimuleres ved adgang til tegnsprog både i hjemmet og i tegnsproglige miljøer (se yderligere i Del II, side 14).

⁵ Forløbsbeskrivelse. Rehabilitering og undervisning af børn og unge med tidligt konstateret høretab (socialstyrelsen.dk)

⁶ Dansk tegnsprog i folkeskolen (uvm.dk)

Tilbudsstrukturen

Ifølge Socialstyrelsens afdækning af praksis- og vidensmiljøer for tegnsprog og visuelle kommunikationsformer til børn og unge med et varigt høretab, omfatter tilbudsstrukturen til målgruppen og behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser fem højt specialiserede tilbud med en række forskellige afdelinger (jf. Del II, boks 1 og 2). Derudover gav afdækningen Socialstyrelsen kendskab til en række øvrige aktører, der er vigtige for at kunne opretholde tegnsprogmiljøer (jf. Del II, boks 3)

4. Vidensgrundlag

Foranalysen til central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab (Del II) er baseret på en gennemgang af aktuelt bedste viden på området, herunder artikler og rapporter fra bl.a. Børne- og Undervisningsministeriet, faglige miljøer, leverandører på området og Socialstyrelsen.

Foranalysen er yderligere kvalificeret på dialogmøder med bruger- og interesseorganisationer, leverandører på området og faglige organisationer. Yderligere er foranalysen kvalificeret af Socialstyrelsens fagpersoner på området.

Foranalysen er efter færdiggørelse drøftet med Det Faglige Råd i National Koordination, Børne- og Undervisningsministeriet, de administrative styregrupper (under KKR) i regionerne og KL.

5. Afrapportering

Den centrale udmelding er udsendt den 29. september 2022, og afrapportering bedes foretaget inden den 31. marts 2023 ved indsendelse til Socialstyrelsen.

På baggrund af afrapporteringen skal Socialstyrelsen kunne vurdere, om der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge.

Derfor skal afrapporteringen ske i henhold til de temaer, der er beskrevet i bilag 1-2.

Socialstyrelsen vil frem mod afrapporteringen være i løbende dialog med de administrative styregrupper i hver region. Processen herfor vil være nærmere beskrevet i bilag 1.

Del II: Foranalyse til CU – tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab

Offentliggjort den 25. marts 2022

Notatet indeholder Socialstyrelsens foranalyse på området for "Børn og unge med et varigt høretab". Analysen er udarbejdet med baggrund i en aktuel bekymring for, hvorvidt børn og unge, der ikke profiterer af Cochlear Implant (CI)⁷ og lignende høreteknologiske hjælpemidler, opnår tilstrækkelige sprogkunderskaber på dansk tegnsprog.

Baggrund og formål

Målgruppen børn og unge med et varigt høretab har siden 2014 været omfattet af Den Nationale Koordinationsstruktur. Det indebærer, at Socialstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen.

En løbende dialog med Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbudssiden har givet anledning til en bekymring for den del af målgruppen, der ikke profiterer af høreteknologi og CI og derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog.

Når det mest specialiserede specialundervisningsområde indgår, deler Socialstyrelsen kompetencen i Den Nationale Koordinationsstruktur med Børne – og Undervisningsministeriet (BUVM). Socialstyrelsen har i den forbindelse afholdt et møde med BUVM i sommeren 2021, hvor problemstillingen blev præsenteret. Sideløbende er BUVM orienteret via Styregruppen for National Koordination.

Socialstyrelsen foretog i 2018-19 en foranalyse for en central udmelding på målgruppen. Denne analyse gav anledning til en nærmere undersøgelse af tilbudsstrukturen til målgruppen. Denne analyse pegede på en bekymring for, om tilbuddene – med et meget lille borgerflow – har mulighed for at opretholde en høj specialisering ift. målgruppen.

Igennem Socialstyrelsens vidensafdækning på specialundervisningsområdet og via dialog med tilbudsstrukturen og bruger- og interesseorganisationer, vurderede Socialstyrelsen i efteråret 2021, at der var behov for en nærmere afdækning og analyse af området med henblik på at vurdere behovet for en central udmelding med udgangspunkt i adgangen og efterspørgslen til indsatser på tegnsprogsområdet.

Analysen af tilbudsstrukturen og lokale tegnsprogsindsatser for børn og unge under 18 år med varigt høretab og behov for højt specialiserede indsatser er foretaget i vinteren 2021-2022 med det formål at afdække behovet for samt udbuddet af indsatser til målgruppen.

Vurderingen er foretaget på baggrund af flere forhold. For det *første* har kommunerne i den løbende dialog med Socialstyrelsen oplyst, at der er stigende efterspørgsel på området som følge af stigende anvendelse af CI-operationer og anvendelse af tilbud i nærmiljøet. Det drejer sig om de regionale skoler Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) i Aalborg, Center for Høretab (CfH) i Fredericia og Langelinieskolen i København. For det *andet* kan hørings svar fra Danske Døves Landsforbund (DDL) give anledning til bekymring for en uhensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår tegnsproglige indsatser til målgruppen.

⁷ CI - Cochlear Implant - er et avanceret høreapparat, der giver mennesker med svær hørenedsættelse og døve mulighed for at opfatte lyd. Et CI består af en udvendig og en indvendig (indopereret) del.

Metode og dataindsamling

Socialstyrelsen har i forbindelse med undersøgelsen af området foretaget både en intern og ekstern vidensindsamling. I den interne vidensindsamling er der afholdt møder med hhv. kontor for Handicap og VISO/KaS. I den interne undersøgelse indgår desuden viden fra følgende opgavespor i National Koordination: Monitorering af tilbudsstrukturen, målgruppebeskrivelsen, høringssvar og resultater af interne vidensafdækning på specialundervisningsområdet.

Socialstyrelsen har forsøgt at afdække målgruppens volumen ved hjælp af registertræk, målgruppebeskrivelse, datatræk fra CI-centrene og indhentning af kvalitativ data fra bruger- og interesseorganisationer.

Desuden har Socialstyrelsens kontor for Tværgående Analyse, Monitorering og Evaluering (TAME) foretaget datatræk fra Danmarksstatistik over børn med CI og specialundervisningsbehov. Det skal i den sammenhæng bemærkes, at det ikke er en forudsætning at have CI for at indgå i målgruppen. TAME har ikke lavet samme analyse af børn med andre former for høreteknologi.

Socialstyrelsen har udarbejdet forløbsbeskrivelsen *Rehabilitering og undervisning af børn og unge med tidligt konstateret høretab* (2. udgave august 2019). Forløbsbeskrivelsen har indgået i analysen som en kilde til baggrundsviden.

Socialstyrelsen har i den eksterne vidensindsamling været i dialog med en række aktører med henblik på at opnå et så solidt datagrundlag som muligt og afdække, hvorvidt de rejste problemstillinger er genkendelige.

For det *første* har Socialstyrelsen været i dialog med bruger- og interesseorganisationen Danske Døves Landsforbund (DDL). DDL genkender Socialstyrelsens bekymring for målgruppen. DDL understreger, at de bifalder både CI og andre høreteknologier, men at den teknologiske udvikling har bevirket nogle strukturelle ændringer i forbindelse med de traditionelle skoletilbud, med truende afspecialisering til følge. DDL fremhæver desuden, at de ved for lidt om hvordan det går med børnene ude i de almene tilbud. Organisationer ser en del enkeltsager og har kendskab til børn, der bruger tegnsprog i de almindelige klasser. I enkelte kommuner foregår enkeltintegrationen ved at der ansættes en konsulent til det enkelte barn. I forhold til tilbudsstrukturen peger DDL på at der særligt er sket en afspecialisering på centerskolerne. Enten er skolerne (herunder klasserækker) nedlagte eller også har de vanskeligt ved at opretholde kvaliteten i tilbuddet. DDL fremhæver, at de i 2020 undersøgte kommunernes rådgivning om tegnsprog til familier med børn og unge, der ikke umiddelbart kan profetere af høretekniske hjælpemidler. Ifølge DDL oplyste 45% af de adspurgte kommuner ikke forældrene om mulighederne for tegnsprog i PPR-regi, mens 50% af kommunerne ikke bakkede familierne op, hvis de mente, at AVT-forløb⁸ ikke fungerede. DDL fremhæver, at tegnsprog i dag er absolut sidste udvej for børnene og at det er et valg der tages forholdsvis sent i barndommen, når alle andre tiltag ikke fungerer.

For det *andet* har Socialstyrelsen været i dialog med forældreforeningen Decibel. Decibel kan i første omgang ikke genkende problematikken i folkeskoleregiet. Med udgangspunkt i børn med CI fremhæver foreningen, at det udelukkende drejer sig om en meget lille gruppe børn, som ikke kan få et CI. De udtaler dog også, at de oplever at nogle børn glemmes eller overses i skolen – oftest som følge af en fejlplacering.

⁸ AVT - Auditory Verbal Therapy - er en metode, som er målrettet børn og unge med høretab, uanset høreteknologi (HA/CI/BAHS). Dens overordnede mål er at disse børn og unge udnytter deres optimale potentiale ift. at udvikle talesprog gennem brug af hørelsen.

Decibel påpeger desuden, at der er en gruppe børn, der ikke indhenter deres sproglige efterslæb i løbet af det treårige AVT-forløb. Her peger foreningen bl.a. på tosprogede børn og de børn, hvor høretabet erkendes relativt sent.

For det *tredje* har Socialstyrelsen været i dialog med bruger- og interesseorganisationen Høreforeningen. Med de ændringer, der er sket i forhold til Specialrådgivningen for børn med høretab, er foreningen bekymret for at flere familier og børn vil komme i klemme i systemet, hvilket vil skabe ulighed i forhold til adgangen til specialrådgivningsindsatser. Som organisation oplever Høreforeningen helt generelt, at kommunerne visiterer i mindre grad til tilbud og indsatser, end i det omfang, de vurderer at der er behov for.

For det *fjerde* har Socialstyrelsen været i dialog med Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) i Aalborg, Center for Høretab (CfH) i Fredericia og Langelinieskolen i København. De tre tilbud genkender alle problemstillingen. Tilbuddene fremhæver den aktuelle inklusionsdagsorden, der lige nu også har betydning for børn med et omfattende høretab, ved at de oplever manglende opbakning fra kommunerne. De familier de møder på tilbuddene bliver ofte forsøgt fastholdt i egen kommune og kommer med forskellige småkurser i tegnsprog. I Nordjylland har der ikke været efterspørgsel på et reelt tilbud med dansk tegnsprog i flere år. Børnene får i stedet tegn til tale-kurser, hvilket kan give anledning til at tro, at børnenes reelle behov ikke imødegås.

Socialstyrelsen har desuden i 2022 modtaget et høringssvar fra Logopædisk Forum der skriver, at "Kommunernes logopæder i PPR primært arbejder konsultativt [på høreområdet], og flest mulige elever inkluderes i almenundervisningen qua kommunernes inklusionsstrategier. Der er ligeledes mange andre problematikker, som i dag også skal løses i klasseundervisningen. Der er desuden få elever med hørenedsættelser på de enkelte skoler. Det betyder, at der er mange lærere, som ikke har undervisningserfaring med disse elever.

Selvom kommunerne har mulighed for at tilkøbe yderligere intervention, kan Logopædisk Forum frygte, at det ikke vil svare til det reelle behov. Særligt i lyset af, at forskningen viser, at sættes der ikke rettidigt ind med den særlige indsats, er risikoen stor for et mindre ordforråd under normen. Det vil have indflydelse på elevens faglige udvikling gennem hele skole- og uddannelsesforløbet

Logopædisk Forum er bekymret for, at den sproglige udvikling hos børn og unge med hørenedsættelser ikke vil blive taget alvorligt nok i kommunerne. Vi kan frygte, at økonomien vil være dominerende langt hen ad vejen. Vi kan grue for, at det er først, når der kan påvises en reel tilbagegang i børn og unges faglige udvikling / alvorlige mangler i kommunikationskompetencerne, at det kan komme på tale, at visitere disse børn videre til relevante skoletilbud med højt kvalificerede lærere m.fl."⁹

Tilbuddene fremhæver, at de børn, de ser, har haft dårlige skoleliv inden de kommer til de traditionelle tegnsprogsskoler. Her fremhæves også børn med anden etnisk baggrund end dansk.

På førskoleområdet er der ganske få tilbud. Tilbuddene fremhæver Konkylie i Københavns Kommune, men ellers er der tale om enkelte lokale tiltag på dagtilbudsområdet. Ved at fastholde børnene i små lokale tilbud er det vurderingen, at relevante kompetencer ikke kan fastholdes, sproget og den faglige indsats bliver nedprioriteret samt høretabet opfattes som nederst i hierarkiet af problemstillinger.

⁹ Høringssvaret er modtaget i 2022 og derfor ikke færdigbehandlet.

De tre tilbud efterspørger nationale retningslinjer og grænseværdier for hvor langt bagud et barn må komme sprogligt inden der sættes ind med en mere gennemgribende indsats. Tilbuddene efterspørger desuden et stærkere samarbejde med f.eks. de audiologiske klinikker omkring de børn, der viser tegn på ikke at kunne profitere af høreteknologi og AVT-indsatsen.

Analyse

Analysen er foretaget med udgangspunkt i at vurdere målgruppens volumen og behov for højt specialiserede indsatser samt vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og viden om målgruppen.

De nedenfor oplyste undersøgelsesspørgsmål har været styrende for analysen:

- Hvori består målgruppens problemstillinger?
- Hvori består målgruppens behov for særlig viden, metoder og kompetencer i indsatsen?
- Hvad er målgruppens samlede antal på landsplan og fordelt på regioner?
- Hvilke højt specialiserede indsatser har målgruppen behov for?
- Hvilke højt specialiserede specialundervisningstilbud kan identificeres som relevante for målgruppen?
- Hvad leverer de til målgruppen?
- Hvad er deres geografiske fordeling og optageområde, og matcher det med målgruppens demografi?
- Er der kendskab til formaliserede samarbejdsaftaler på området?

Viden om målgruppens behov for tegnsprogsindsatser:

FN's handicapkonvention forpligter kommunerne til at anerkende og støtte tegnsprog som minoritetssprog samt som et kulturbærende og identitetsskabende sprog. Forældrene spiller en central rolle i beslutningen om, hvorvidt barnet skal lære tegnsprog. Samtidig er der en lille gruppe af børn med tidligt konstateret høretab, som ikke kan opnå funktionel hørelse ved hjælp af høreteknologi og talehørepædagogisk undervisning. Disse børn har brug for et alternativ til talesprog, som fx dansk tegnsprog eller anden tegn-støttet kommunikation.

Alle elever i børnehaveklassen, grundskolen og 10. klasse med et så omfattende høretab, at de – uanset brug af tekniske hjælpemidler – har store vanskeligheder med at opnå sikker kommunikation ved hjælp af tale, kan tilbydes undervisning i tegnsprog. Undervisningen kan finde sted på almindelige folkeskoler, specialskoler eller i regionale undervisningstilbud. Undervisningen er et supplement til folkeskolens fag og emner. Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i tegnsprog (BEK nr. 1375 af 15/12/2005) fastlægger fagets formål og rammer.

Socialstyrelsen anbefaler i sin forløbsbeskrivelse fra 2019, at kommunerne inddrager højt specialiserede tilbud og vidensmiljøer med tegnsproglige kompetencer i indsatser til børn, der skal lære dansk tegnsprog. Det kan eksempelvis være i forbindelse med undervisning, kurser og rådgivning. Socialstyrelsen anbefaler også, at børn og deres familier, der skal lære dansk tegnsprog, støttes i at opnå kontakt med og relation til andre, der kommunikerer på dansk tegnsprog, for at træne og øge deres aktive sprogkundskaber.

I 2007 udgav Børne- og Undervisningsministeriet publikationen *Dansk tegnsprog i folkeskolen*¹⁰ med udgangspunkt i Fælles Mål-faghæfterne for folkeskolens fag. Målet med materialet er at

¹⁰ Dansk tegnsprog i folkeskolen (uvm.dk)

sikre og understrege, at dansk tegnsprog både er et dannelsesfag og et sprogfag, hvor eleverne opnår kundskaber og færdigheder, som kan ligestilles med anden sprogundervisning.

Målgruppens størrelse

Børn og unge med tidligt konstateret høretab er overordnet en lavfrekvent og heterogen gruppe. Der foreligger ikke eksakt viden om, hvor stor målgruppen er. Det hænger blandt andet sammen med, at de centrale registerdata, der er tilgængelige om målgruppen i Danmark, kun oplyser om diagnose, som ikke giver sikker information om sproglig og kommunikativ funktionsevne.

Høretab forekommer hos cirka 1-2 ud af 1.000 ny fødte børn, og hyppigheden stiger op igennem barndommen og voksenlivet. Ved treårsalderen har cirka 3 ud af 1.000 børn et høretab.

Cirka halvdelen af alle varige høretab er nedarvet. Nogle arvelige høretab viser sig ikke ved fødslen, men først i løbet af barndommen eller senere. Nedsat hørelse, der ikke er nedarvet, kan blandt andet skyldes meget for tidlig fødsel, infektioner i fosterlivet eller i tidlig barnealder, støjskade eller skadevirkning af visse typer medicin.

Udbredelse af høreteknologi

Der findes ingen statistik på, hvor mange børn og unge der har høreapparat, men på baggrund af beregninger på forekomsten for høretab og høreapparater blandt børn anslås det, at der på landsplan er cirka 2.500- 2.800 børn og unge i alderen 0-18 år, som behandles med høreapparater.

Herudover er knap 700 børn og unge i alderen 0-18 år aktuelt behandlet med CI. Sundhedsstyrelsen forventer, at 50-60 børn årligt kommer i betragtning til behandling med CI. Størstedelen udgøres af børn med et medfødt høretab, og en mindre del udgøres af børn som gradvist eller pludseligt mister så meget hørelse, at de kommer i betragtning til behandlingen. ABI (Auditivt hjernestammeimplantat) gives i de få tilfælde, hvor hørenerven enten mangler eller ikke fungerer og i tilfælde af en deform øresnegl, som udelukker CI.

Tabel 1: Antal CI-operationer til børn og unge i 2009-2020

Tilbud	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vestdansk Center for CI	36	24	22	29	21	18	19	15	26	30	38	29
Østdansk Center for CI	19	17	27	22	21	13	22	16	15	27	29	25
I alt	55	41	49	51	42	31	41	31	41	57	67	54

Kilde: Oplysningerne er indhentet fra de to CI-centre, der behandler børn, i april 2019 og opdateret med tal fra 2019 og 2020 i januar 2022

AVT-forløb i sundhedssystemet

Alle børn med høretab er tilknyttet en primær audiologisk afdeling fra der opstår mistanke om høretab, og indtil barnet fylder 18 år. Den afdeling kan være på det samme hospital som éns AVT-center, eller på et andet hospital, som behandler børn. Barnet er i samme tidsrum tilknyttet

den lokale tale-hørekonsulent i egen kommune. Kommunen kan inddrage VISO/KaS for at udrede, vejlede osv., hvis kommunen eller forældrene ønsker det.

Alle børn fra 0 år til og med 5 år, der starter op i behandling for et dobbeltsidigt behandlingskrævende høretab med en PTA værdi ≥ 40 dB på bedst hørende øre. Børn med CI, som ikke er omfattet af målgruppen, dvs. børn fra 0 til og med 5 år med ensidigt CI, og børn ældre end 5 år med ensidigt eller dobbeltsidigt CI, har stadig tilbud om et 1-årigt AVT-forløb på Aarhus Universitetshospital og Rigshospitalet.

Tidligere blev der kun givet et etårigt AVT-forløb til børn og unge med Cochlear Implant. Fra 2017 og frem til 2021 har 141 børn afsluttet det treårige AVT-forløb mens 177 aktuelt er i gang med forløbet. Af de deltagende børn anvender 74% af børnene høreapparater, BAHS¹¹ eller er bimodale¹², mens 25% af børnene bruger Cochlear Implant.

Foreningen Decibel, der står for den generelle vidensindsamling på området skriver, at sprogkoden for børnene hovedsageligt er dansk (73%), en del er tosprogede (21%) mens 6% bruger tegnstøtte eller dansk tegnsprog som sprogkode derhjemme. 81% af børnene, der sammen med deres forældre gennemfører det treårige AVT-forløb, opnår alderssvarende talesprog¹³.

I alt 39 familier har afsluttet AVT-forløbet før tid, og mens mindst fem¹⁴ familier har takket helt nej til AVT. De primære årsager til fravalg eller afslutning af forløbet var afstand til AVT-centret, og at familien selv har valgt eller er blevet henvist til et andet tilbud. Størstedelen af de familier, som falder fra, kommer fra Region Syddanmark, dernæst Region Nordjylland og Region Midtjylland.

Rådgivningsforløb i KaS-regi til målgruppen

Den højt specialiserede rådgivning vedr. børn og unge med høretab i alderen 0-17 år leveres i et konsortium mellem Center for Høretab og CDH.

Formålet med rådgivning i rehabiliterende indsatser er, at styrke børn og unges hørelse, sprog og kommunikation samt muligheder for aktivitet og deltagelse på lige fod med normalthørende.

Rådgivningen tilrettelægges i samarbejde med den kommunale PPR, pårørende og det faglige netværk omkring barnet/den unge. Rådgivningen målrettes den enkeltes behov, særlige udfordringer og potentiale. Målet er at understøtte og gennemføre høreafaglige indsatser med størst mulig effekt for den enkelte.

I 2020 gennemførte og igangsatte specialrådgivningen til børn og unge med høretab 289 rådgivningsforløb og 122 udredningsforløb. Henvendelser til specialrådgivningen kommer hovedsageligt fra PPR, pårørende og kommunale tilbud. Over de seneste tre år (2018-2020) har 90 unikke kommuner henvendt sig for specialrådgivning (Hovedstaden 27,8%, Syddanmark 25,3%, Midtjylland 20,3% Sjælland 13,9% og Nordjylland 12,7%). I 2020 har 48 henvendelser været med sprogkoder med tegn eller anden visuel støtte:

¹¹ BAHS - Bone Anchored Hearing System – er et benforankret høreapparat, som fx anvendes ved kronisk infektion eller misdannelse i øret

¹² Når man har Cochlear Implant på det ene øre og et høreapparat på det andet, kaldes det for en bimodal høreløsning

¹³ Dok & Viden (Decibels dokumentations- og vidensfunktion) | Decibel

¹⁴ Data fra 2019 – nyere tal for familier der takker helt nej til AVT-tilbuddet kendes pt ikke.

Tabel 2: Sprogkoder og forløb i 2020:

Sprogkoder	Antal forløb i 2020
Dansk med støttetegn	28
Dansk med anden visuel støtte	8
Dansk tegnsprog	10
Flersproglig tegnsprog	2
I alt	48

Kilde: afrapportering fra Specialrådgivningen på målgruppen børn og unge med varigt høretab

Siden 2019 har konsortiet for specialrådgivningen til børn og unge med høretab indsamlet data på 58 markører i deres rådgivningsforløb. I pilotundersøgelsen fra 2021 peges der på, at cirka en fjerdedel af de deltagende børn har brugt eller bruger tegn. Den hyppigste årsag er "Mangelfuldt talesprog" (59%) og derefter "Det har vi forældre valgt" (48%).

Forældrene har sat kryds i "Generelt forsinket udvikling" hos seks børn (5%), og trækkes disse fra gruppen af børn med "Mangelfuldt sprog", udgør gruppen af børn, som har mangelfuldt sprog, men ikke en generel udviklingshæmning, 10-11% af hele populationen. Til sammenligning med en foreløbig opgørelse fra december 2020 over det treårige AVT-projektforløb ved de danske Audiologiske afdelinger, som Decibels Dok&Viden står for, opgives det, at 3% af børnene bruger tegnstøtte (Decibel, 2020).

Cirka hver tredje af de børn, der bruger tegn, har forældre, som har tegnsprog som førstesprog eller anvender tegn i kommunikationen i hjemmet. Denne gruppe udgør 8,7% af hele populationen. Dette er lidt over den sædvanlige citerede andel i faglitteraturen (5-6%). Til sammenligning har 2% af deltagerne i de audiologiske afdelingers AVT-projektforløb tegnsprog som modersmål/ førstesprog i hjemmet (Decibel, 2020). Den anekdotiske erfaring blandt specialrådgiverne antyder, at nogle tegnsprogede forældre vælger specialrådgivningen frem for de audiologiske afdelinger til rådgivning omkring deres børn. Dette ville forklare afvigelsen fra de 5 – 6 %.¹⁵

Viden om tegnsprogsindsatser

For de få børn, hvor dansk tegnsprog er den primære tilgang til sprogtilegnelse, er fokus på den familiecentrerede indsats helt central. Børns sprogtilegnelse er afhængig af stimuli fra og samspil med omgivelserne, uanset hvilket sprog der skal læres. Da børnenes primære base er hjemmet og familien, er det vigtigt, at forældrene og søskende støttes i at opnå kompetencer i dansk tegnsprog, så barnet får gode muligheder for at blive stimuleret sprogligt og deltage kommunikativt i familien. For de få børn, som ikke kan få udbytte af høreteknologi, og hvor dansk tegnsprog bliver barnets primære sprog, vil det ofte gøre sig gældende, at forældrene ikke selv taler det tegnsprog barnet skal lære. Det rette tegnsprogsundervisningstilbud til forældrene er en væsentlig forudsætning for, at børnene kan udvikle sig alderssvarende sprogligt, emotionelt og personligt. Som det gør sig gældende ved et hvilket som helst andet sprog, kræver det både tid og ressourcer for forældre at komme til at mestre det i en sådan grad, at de kan bruge det aktivt sammen med barnet. Som en del af den tegnsproglige indsats kan børn med behov for tegnsprog som den bærende sprogtilegnelse stimuleres ved adgang til tegnsprog både i hjemmet og i tegnsproglige miljøer.

¹⁵ *Sprogfærdigheder og sprogudvikling hos småbørn med høretab* (Institut for syn, hørelse og døvblindhed og Center for høretab, 2021)

Eksempler på tegnsprogs miljøer omfatter:

- Dagtilbud med personale og andre børn, der taler dansk tegnsprog.
- Netværk for børn, der taler tegnsprog.
- Undervisningstilbud hvor undervisningen foregår på dansk tegnsprog.
- Børn, der anvender dansk tegnsprog, kan fx gå i de dagtilbud eller specialskoler/almene skole med specialrækker, der tilbyder tegnsprog, eller i dagtilbud eller specialskoler/almens skoler med specialrækker, der tilbyder tegnsprog(s-undervisning) for børn, der anvender dansk tegnsprog.

Ovenstående betyder, at det kan være nødvendigt at indtænke muligheder for tolkebistand i dag- og undervisningstilbud, sociale aktiviteter mv.

Tilbudsstrukturen til børn og unge med varig hørenedsættelse og behov for tegnsprogsindsatser

Socialstyrelsen har kendskab til en række tilbud med tale- og tegnsprogsindsatser. Det bygger på en afdækning foretaget af Socialstyrelsen i 2021 af praksis- og vidensmiljøer for tegnsprog og visuelle kommunikationsformer til børn og unge med høretab.

Resultatet af afdækningen omfatter fem tilbud med en række forskellige afdelinger, jf. boksen nedenfor, samt en række aktører, der er vigtige for at opretholde tegnsprogs miljøer, fx kursusudbydere og uddannelsesinstitutioner, jf. det efterfølgende afsnit.

Boks 1: Overblik over tilbud til børn og unge med varigt høretab

Tilbud	Driftsherre	Døgntilbud	Undervisningstilbud	Dagtilbud	Fritidstilbud	Kurser i visuel kommunikation
Byskovskolen	Ringsted Kommune		X		X	
Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)	Region Nordjylland		X			X
Center for Høretab (CfH)	Region Syddanmark	X	X	X	X	X
Konkylie	Københavns Kommune			X		
Langelinieskolen	Københavns Kommune	X	X		X	
I alt		2	5	2	4	2

Med afsæt i afdækningens resultat har Socialstyrelsen i januar 2022 foretaget en gennemgang af de fem tilbuds hjemmesider og vidensindsamling via dialog med tilbuddene. På den baggrund er tilbuddenes afdelinger kort beskrevet i boksen nedenfor.

Boks 2: Kort beskrivelse af indholdet i de enkelte tilbud

Byskovskolen	
Døgntilbud	-
Undervisningstilbud	Centerklasserne på AsgårdCentret er et takstfinansieret tilbud med elever fra store dele af Sjælland. Undervisningstilbuddet er tilrettelagt den enkelte elev, så ergo- og fysioterapi og tale/høreundervisning kan indgå i tilbuddet. Det betyder, at eleverne sjældent skal have yderligere behandling i hverdagen. AsgårdCentret tilgodeser elever i svære tale-

Dagtilbud	sprogvanskeligheder og/eller elever, der har fysiske funktionsnedsættelser, herunder elever med høretab og Cochlear Implant (CI).
Fritidstilbud	-
Kurser i visuel Kommunikation	<i>Beskæftigelsen</i> er et fritidstilbud på skolen til centereleverne i løbet af skoledagen i deres "fritimer". Alle centerelever er på skolen 30 lektioner om ugen, uanset klassetrin. Undervisningslektioner og "fritidstimer" bliver lagt i et skema, hvor nogle har fritidstimer om formiddagen, andre midt på dagen og andre igen sidst på skoledagen. Det pædagogiske tilbud er tilrettelagt på centerelevernes præmisser med SFO-pædagoger, der arbejder tæt sammen med skolens øvrige medarbejdere.
Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)	
Døgntilbud	-
Undervisningstilbud	På <i>skoleafdelingen</i> varer en skoledag fra kl. 08.00 og til kl. 14.30, og ved skoledagens afslutning sørger personalet for overlevering til forældre og til personale i fritids-/afslutningstilbud ved behov. Der arbejdes i grupper à 2-6 elever, og i helt særlige situationer kan der arbejdes 1:1 mellem personale og elev. Undervisningen er bygget op med fast struktur og genkendelighed som bærende elementer.
Dagtilbud	-
Fritidstilbud	-
Kurser i visuel Kommunikation	CDH tilbyder en række kurser for forældre til børn med høretab, der er opdelt i otte trin. Målet er blandt andet, at kursisterne får træning i at opfatte sprog med øjnene og udtrykke sig med hænder, mimik og krop.
Center for Høretab (CfH)	
Døgntilbud	<i>Elevhjemmene</i> på Center for Høretab (CfH) består af to villaer, der ligger tæt på skolen. Der er i begge elevhjem plads til 6-8 børn og unge, der i fritiden kan få opfyldt deres behov for samvær med ligestillede. Dagligdagen er tilrettelagt, så den enkelte indgår som en del af et fællesskab, hvor dennes følelsesmæssige, sociale og sproglige udvikling søges stimuleret optimalt. Kommunikationen tager udgangspunkt i det enkelte barn/ung sprogkode, hvorfor der er tale om flere sprogkoder, det vil sige dansk, dansk med støtte tegn og tegnsprog.
Undervisningstilbud	<i>Fredericiaskolen</i> har tilbud om undervisning til børn med høretab med behov for en særlig pædagogisk, faglig og teknologisk indsats. Børnene kan ud over høretabet have andre fysiske og psykiske funktionsnedsættelser. Skolen har plads til mere end 150 børn og yder en pædagogisk, faglig og teknologisk indsats, der sigter mod at sidestille elevernes muligheder med normalthørende elever.
Dagtilbud	<i>Netværksbørnehaven Sprogleg</i> er et tilbud til børn med høretab tilknyttet Center for Høretab i alderen 3-6 år. Børnehaven har plads til 16 børn. Børn, der går i en lokal institution, har førstehøjdeprioritet.
Fritidstilbud	<i>Klubben</i> (Fredericiaskolens SFO-tilbud) åbner, når den normale skoletid slutter og lukker igen kl. 15:30. Klubben er et fritidstilbud og indeholder en række leg- og spilsituationer, hvor de sociale kompetencer bliver udviklet på tværs af alder og classeskel.
Kurser i visuel Kommunikation	CfH tilbyder kurser i visuel kommunikation til forældre. Kurserne bliver oprettet efter behov og tilrettelægges med afsæt i konkret formulerede behov.
Konkyljen	
Døgntilbud	-
Undervisningstilbud	-
Dagtilbud	<i>Konkyljen</i> er institution med hørehandicappede børn i alderen 0-6 år og er inddelt i tre vuggestuegrupper og tre børnehavegrupper. Der er 2-3 pladser til børn med særlige behov på alle stuerne. Størstedelen af basisbørnene er børn, der er født døve eller hørehæmmede, men som ved hjælp fra CI eller høreapparater har fået hørelse. Der er tilknyttet to talepædagoger til basisbørnene i Konkyljen.

Fritidstilbud	-
Kurser i visuel kommunikation	-
Langelinieskolen	
Døgntilbud	<i>Elevhjemmet på Danstrupvej</i> er et pædagogisk hjem for de børn, der går i skole på SPK.
Undervisningstilbud	<i>Skolen på Kastelvej (SPK)</i> er en skole for børn, der har behov for tydelig kommunikation – børn, der vanskeligt kan opfatte og anvende talesprog på samme vis som deres jævnaldrende.
Dagtilbud	-
Fritidstilbud	<i>KKFO Basisgruppe SPK</i> har åbent kl. 13-16 på skoledage og kl. 8-16 på skolefridage. Når et barn er elev på SPK, får barnet ligeledes tilbudt plads i fritidsordningen, der er åben for børn i 0.-10. KKFO Basisgruppe SPK har blandt andet til opgave er at skabe et socialt mødested i et flersprogligt miljø. Klasse. Fritidsordningen ligger på samme matrikel som Langelinieskolens fritidsordning, så børn fra SPK oplever det samme, som de andre børn på skolen. KKFO er Københavns Kommunes fritidsordning.
Kurser i visuel kommunikation	-

Det skal bemærkes, at Socialstyrelsen via den løbende tilbudsmonitorering har gennemført en survey blandt sociale tilbud til alle målgrupper omfattet af den nationale koordinationsstruktur. I den forbindelse modtog styrelsen svar fra tre tilbud om, at de yder indsatser til målgruppen (Specialinstitutionen Solsikken, Center for Hjernesgade og Geelsgårdskolen). En screening på baggrund af Socialstyrelsens specialiseringskriterier har dog vist, at de tre tilbud efter styrelsens vurdering ikke er højt specialiserede.

Øvrige vidensmiljøer på tegnsprogsområdet

Afdækningen af praksis- og vidensmiljøer for tegnsprog og visuelle kommunikationsformer til børn og unge med varigt høretab, gav desuden styrelsen et kendskab til en række øvrige aktører, der er vigtige for at kunne opretholde tegnsprogsmiljøer. Af boksen nedenfor fremgår beskrivelser af de enkelte aktører inddelt i kursusudbydere, uddannelsesinstitutioner samt institutioner for tegnsprogs- og skrivetolkning.

Boks 3: Beskrivelse af øvrige vidensmiljøer inden for tegnsprog

Kurser	
Center for Døve (CFD)	Center for Døve (CFD) er et tilbud med Gladsaxe Kommune som driftsherre. Det er et tilbud til voksne og udgør et vigtigt vidensmiljø generelt på tegnsprogsområdet. CFD tilbyder eksempelvis tegnsprogskurser. Det kan bemærkes, at Center for Døvblindhed (CDH) og Center for Høretab (CfH) ligeledes tilbyder tegnsprogskurser.
Uddannelse, forskning, dokumentation og oplysning	
Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen (Københavns Professionshøjskole)	Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen (Københavns Professionshøjskole) ¹⁶ uddanner tegnsprogs- og skrivetolke. En tegnsprogs- og skrivetolk tolker mellem døve og hørende, så de kan kommunikere med hinanden.
Dansk Tegnsprogsråd (Dansk Sprognævn)	Dansk Tegnsprogsråd har til opgave at udarbejde principper og retningslinjer for arbejdet med at følge og dokumentere det danske tegnsprog og med at give råd og oplysninger om dansk tegnsprog. Tegnsprogsrådet sekretariatsbetjenes af Dansk Sprognævn.
Tegnsprogs- og skrivetolkning	

¹⁶ Københavns Professionshøjskole er en fusion mellem det tidligere Metropol og UCC. Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen har tidligere ligget på Center for Tegnsprog på UCC.

Den Nationale Tolkemyndighed og tolkeleverandører

Socialstyrelsen driver Den Nationale Tolkemyndighed, der bevilliger tolk, når hørehandicappede skal til aktiviteter, hvor ingen andre har ansvar for at sikre tolk. Socialstyrelsen har gennem udbud udpeget en række tolkeleverandører.

Endelig kan det bemærkes, at Decibels videnscenter ligeledes udgør en vigtig aktør på området for børn og unge med varigt høretab. Decibels videnscenter samarbejder med relevante parter, herunder audiologiske afdelinger og CI-Centre.

Referencer

Kilder til beskrivelser af de fem tilbud

- Kilder til beskrivelse af Byskovskolen
- <http://byskovskolen.skoleporten.dk/sp/p477423/text/Centerklasserne%20et%20helhedstilbud>
- <http://byskovskolen.skoleporten.dk/sp/p373572/foreside?pagelId=75ef6291-3a3e-4505-ac41-29b118406cc1>
- Kilder til beskrivelse af Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)
- <https://ub-cdh.rn.dk/da/Tilbud/Undervisning/Boern>
- <https://ab-cdh.rn.dk/tilbud/kurser-og-efteruddannelse/kurser-for-foraeldre>
- Kilder til beskrivelse af Center for Høretab (CfH)
- <http://www.cfh.dk/fredericiaskolen.html>
- <https://ckv.rsyd.dk/wm438272>
- <http://www.cfh.dk/assets/kursuskatalog-19-03-til-hjemmesiden.pdf>
- Kilder til beskrivelse af Konkylie:
- <http://konkylie.kbhbarndk.dk/FrontEnd.aspx?id=637983>
- Kilder til beskrivelse af Langelinieskolen
- <http://langelinieskolen.skoleporten.dk/sp/113337/file/Inpage/e5e67ab3-caf4-4877-9f88-31385e92c93b>
- <http://langelinieskolen.skoleporten.dk/sp/183453/file/Inpage/7d9644e1-6db4-4562-a89b-71ad5b0f5506>
- <http://langelinieskolen.skoleporten.dk/sp/101944/file/Inpage/d1a74f10-6daa-46df-94d0-f853128627fe>

Kilder til beskrivelser af øvrige vidensmiljøer

- Kilder til beskrivelse af Center for Døve (CFD)
- <https://www.cfd.dk/undervisning>
- Kilder til beskrivelse af Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen (København Professionshøjskole)
- <https://ucc.dk/tegnsprogstolk>
- <https://ucc.dk/tegnsprogstolkeuddannelsen/om-uddannelsen>
- Kilder til beskrivelse af Dansk Tegnsprogsråd
- <https://dsn.dk/tegnsprog/organisation/dansk-tegnspogsrad-1>
- Kilder til beskrivelse af Den Nationale Tolkemyndighed og tolkeleverandører
- <https://socialstyrelsen.dk/handicap/horehandicap/tolkemyndigheden>
- <https://dntm.dk/index.php>

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk

september 2022

Socialstyrelsen

Central udmelding

Punktskriftindsatser til børn og
unge med alvorlig
synsnedsettelse

september 2022

Viden til gavn

Indhold

Del I: Central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse	2
1. Baggrund for den centrale udmelding	3
2. Beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding	4
Målgruppens størrelse på landsplan	4
3. Indholdet i den højt specialiserede indsats til målgruppen	5
Centrale elementer i den højt specialiserede punktskriftindsats	5
4. Vidensgrundlag	5
5. Afrapportering	6
Del II: Foranalyse til CU - punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse	7
Baggrund og formål med initiativpapiret	7
Metode og dataindsamling	7
Analyse	8

Til landets kommunalbestyrelser

Del I: Central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

Socialstyrelsen udsender hermed en central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Udmeldingen foretages, jf. servicelovens §13b, stk. 2¹, fordi en foranalyse (jf. Del II) af udbuddet af punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse giver anledning til en bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser, så børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i hele landet imødekommes i deres behov for højt specialiseret punktskriftindsatser.

Landets kommunalbestyrelser bedes derfor afrapportere på deres tilrettelæggelse og koordination af indsatser til målgruppen med det formål at sikre, at kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser både regionalt og på landsplan.

Udmeldingen er udsendt den 29. september 2022. Afrapportering bedes foretaget inden den 31. marts 2023 ved indsendelse til Socialstyrelsen.

På baggrund af afrapporteringen skal Socialstyrelsen kunne vurdere, om der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Temaer for afrapportering vil derfor være:

1. Koordination og samarbejde
2. Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

En vejledning til afrapportering på den centrale udmelding, hvordan Socialstyrelsen vil vurdere kommunernes indrapporterede løsningsforslag, samt spørgsmål omhandlende de konkrete oplysninger, som afrapporteringen skal indeholde, er samlet i bilag 1 og 2.

Foranalysen, som er grundlag for den centrale udmelding, er foretaget med det formål at vurdere målgruppens volumen og behov for højt specialiserede indsatser samt vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og viden om målgruppen. Socialstyrelsen har under udarbejdelse af en foranalyse været i dialog med relevante leverandører/tilbud og bruger- og interesseorganisationer på området, ligesom foranalysen er drøftet i Det Faglige Råd for National Koordination. Når det specialiserede specialundervisningsområde indgår deler Socialstyrelsen kompetencen i den nationale koordinationsstruktur med Børne- og

¹ § 13b. Socialstyrelsen skal følge udviklingen i målgrupper, tilbud og indsatser og indsamle og formidle viden om effekt af indsatsene på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning, der gives i henhold til lov om folkeskolen eller lov om specialundervisning for voksne.

Stk. 2. For at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, som er tilpasset udviklingen i målgruppernes behov, på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning kan Socialstyrelsen udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner.

Stk. 3. Socialstyrelsen kan på baggrund af afrapporteringer om kommunalbestyrelsernes tilrettelæggelse og organisering af indsatsen i forhold til centralt udmeldte målgrupper og indsatser, jf. stk. 2, anmode kommunalbestyrelserne i en eller flere regioner om at foretage en fornyet behandling af deres tilrettelæggelse og organisering af indsatsen.

Undervisningsministeriet (BUVM), hvorfor Socialstyrelsen har holdt et sideløbende møde med BUVM, hvor foranalysen og bekymringen blev præsenteret. På baggrund af dialogen med de forskellige parter har Socialstyrelsen besluttet at udsende en central udmelding på området.

I det følgende præsenteres baggrunden for, at Socialstyrelsen foretager en central udmelding, kort beskrivelse af målgruppen og indholdet i den højt specialiserede indsats, som den har brug for. Del II er 'Foranalyse til CU – punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse', som er det faglige og datamæssige grundlag for den centrale udmelding.

1. Baggrund for den centrale udmelding

Socialstyrelsen kan ifølge Servicelovens § 13 b, stk. 2, udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner. Formålet med centrale udmeldinger er at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser tilpasset udviklingen i målgruppernes behov på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde.

Socialstyrelsen har vurderet, at der er behov for at foretage en national central udmelding på området punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse. Socialstyrelsen er bekymret for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser, så børn og unge med alvorlig synsnedsættelse i hele landet imødekommes i deres behov for højt specialiseret punktskriftindsatser.

Målgruppen børn og unge med alvorlig synsnedsættelse har siden 2014 været omfattet af den nationale koordinationsstruktur. Det indebærer, at Socialstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen. Punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse er højt specialiserede indsatser, som kræver en øget koordination, planlægning og tilrettelæggelse på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.

Socialstyrelsen har i efteråret 2021 foretaget en analyse med det formål at afdække behovet for samt udbuddet af indsatser til målgruppen (se endvidere Del II), og endvidere var formålet at vurdere behovet for en central udmelding på området. Analysen blev i gangsat på baggrund af en række høringsvar modtaget i perioden 2017-2021, hvor Socialstyrelsen vurderede, at der var behov for en nærmere analyse af tilbudsstrukturen og lokale punktskriftindsatser for børn og unge med alvorlig synsnedsættelse.

Analysen er baseret på en intern og ekstern vidensindsamling samt forudgående analyser af tilbudsstrukturen på området. Derudover har en løbende dialog med Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbudssiden givet anledning til bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden, således at målgruppen modtager den nødvendige undervisning og fastholdelse i brug af punktskrift til at det rette faglige niveau fastholdes og tilbydes til de berørte børn og deres familier. Socialstyrelsens bekymring beror derudover på en løbende dialog med kommunerne om vigende efterspørgsel på kurser og efteruddannelse på området, samt at høringsvar fra bruger- og interesseorganisationer har givet anledning til bekymring for en uhensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår punktskriftindsatser til målgruppen.

Foranalysen giver anledning til bekymring for, om kommunerne og regionerne koordinerer i tilstrækkelig grad med hinanden, fordi Socialstyrelsen ud fra den aktuelle viden ser indikationer på:

- at børn og unge ikke modtager den nødvendige undervisning og fastholdes i brug af punktskrift i folkeskolen.
- at der er ganske få undervisnings- og kursustilbud og førskoletilbud, der kan være højt specialiserede til målgruppen.
- at de eksisterende tilbud ikke har mulighed for at opretholde en høj specialisering i punktskriftindsatsen pga. et meget lille borgerflow, herunder bekymring for en uhensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår punktskriftindsatser til målgruppen.
- at der reelt ikke er den fornødne kapacitet af højt specialiserede tilbud til målgruppen.
- at børnene ikke i tilstrækkelig grad imødekommes i deres behov for punktskriftindsatser i deres nærmiljø (dagtilbud og folkeskoletilbud), herunder fagpersoners punktskriftfærdigheder.
- at der er vigende efterspørgsel på kurser og efteruddannelse hos de landsdækkende tilbud samt de kommunale og regionale kommunikationscentre.

(se uddybning af ovenstående indikationer i Del II)

2. Beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med alvorlig synsnedsættelse og deraf manglende læsesyn. Det er børn og unge med isoleret synsnedsættelse og således uden yderlige funktionsnedsættelser. De højt specialiserede punktskriftindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne, regionerne og landsdækkende. De følgende afsnit 2 og 3 er opsummering af Del II: Foranalysen til den centrale udmelding.

Målgruppens størrelse på landsplan

Der optages årligt ca. 200 børn i Synsregisteret². Den 1. januar 2021 var 1.836 børn (0-17 år) tilknyttet Synsregisteret, herudover 19 børn fra Færøerne og 23 børn i Grønland.

I Synsregistrets årsberetning for 2020 er der foretaget et registertræk fra Synsregisteret 31.12.2020, som viser at³ 732 børn og unge har isoleret synsnedsættelse. De resterende 1104 børn og unge i Synsregisteret har yderligere funktionsnedsættelser.

Socialstyrelsens bekymring går på børnene, der har isoleret synsnedsættelse. Af de 732 børn er det formentligt hovedparten af børnene, der kan klare sig med forstørrelse og ikke har behov for punktskrift. Ifølge data fra Synscenter Refsnæs er der aktuelt 56 børn og unge under 18 år, der har behov for punktskrift. Børnene og de unge går på enten specialskoler eller er enkeltintegrerede og i nogle tilfælde er det ukendt, hvor skoleplaceringen er⁴. Socialstyrelsen er aktuelt ikke bekendt med hvilke konkrete indsatser de får.

² Synsregisteret er et register over alle børn i Danmark i alderen 0-17 år, som har et synshandicap. Registret Synsregisteret administreres af Øjensygdomme, Kennedy Centret (www.rigshospitalet.dk/afdelinger-og-klinikker/hovedorto/øjensygdomme/for-fagfolk/synsregisteret/Sider/default.aspx).

³ Synsregisteret Årsberetning 2020 - Øjensygdomme – Kennedy Centret.

⁴ Jf. data fra Synscenter Refsnæs, der er fremsendt i forbindelse med dialogmødet om målgruppen.

3. Indholdet i den højt specialiserede indsats til målgruppen

I det følgende beskrives kort de centrale elementer i de højt specialiserede punktskriftindsatser til målgruppen, herunder punktskriftindsatser. Der henvises til Del II hvad angår tilbudsstrukturen til børn og unge med synsnedsættelse og øvrige tilbud, der yder undervisning eller kurser i punktskrift.

Centrale elementer i den højt specialiserede punktskriftindsats

Punktskrift udgør en særdeles vigtig kompenserende færdighed for de børn og unge i målgruppen, der ud fra egen funktionsevne har mulighed for at mestre færdigheden. At lære punktskrift er en højt specialiseret indsats, der gennem en tværfaglig kobling af viden om synsrehabilitering, læsning, understøttende hjælpemidler og pædagogik kræver særlige forudsætninger hos den fagprofessionelle.

For blinde børn og unge er punktskriftudstyr centralt, når de skal lære at læse og skrive. Der er forskellige typer af punktskriftudstyr, som bruges i forskellige sammenhænge. Manuelle punktskrivemaskiner til at give barnet en grundlæggende forståelse af skriftsproget samt at skrive direkte på et stykke papir, elektroniske punktnotationsapparater til gennem punktskrift at skrive, redigere og lagre dokumenter, punkttastaturer og displays til brug i forbindelse med computer. Materiale på lyd i dag er lettere at få adgang til, derfor bliver punktskrift brugt mindre, når der skal læses materiale. Det er dog vigtigt at mestre både lyd og punkt, da det har to forskellige og vigtige virkninger og formål.

I Socialstyrelsens forløbsbeskrivelse⁵ for målgruppen beskrives indsats på tværs af folkeskoleloven (herunder specialundervisning) og serviceloven (særligt tilrettelagt specialundervisning og specialpædagogisk støtte til børn, der ikke har påbegyndt folkeskolen). For at støtte barnets trivsel, udvikling og læring i skoleforløbet er det nødvendigt, at der i skoleforløbet er tilknyttet en specialiseret synsfaglig specialrådgivning fra den kommunale eller regionale synskonsulent.

I Synscenter Refsnæs' punktskriftguide⁶ fremgår det, at det er væsentligt, at forældre og fagprofessionelle opnår særlig viden om punktskrift, alvorlig synsnedsættelse samt barnets udvikling, så forældre, pårørende og fagprofessionelle kan støtte og vejlede punktskriftindlæringen. Forældre og fagprofessionelle har behov for kontinuerligt at tilegne sig viden.

4. Vidensgrundlag

Foranalysen til central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse (Del II) er baseret på en gennemgang af aktuelt bedste viden på området, herunder artikler og rapporter fra bl.a. Børne- og Undervisningsministeriet, faglige miljøer, leverandører på området og Socialstyrelsen.

⁵ Forløbsbeskrivelse. Rehabilitering og undervisning af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse 0-18 år (socialstyrelsen.dk).

⁶ Punktskriftguide. Vejledning og anbefalinger vedrørende punktskriftindlæring hos børn og unge med alvorlig synsnedsættelse (synref.dk).

Foranalysen er yderligere baseret møder med bruger- og interesseorganisationer og leverandører på området. Yderligere er foranalysen kvalificeret af Socialstyrelsens fagpersoner på området.

Foranalysen er efter færdiggørelse drøftet med Det Faglige Råd for National Koordination, Børne- og Undervisningsministeriet, de administrative styregrupper (under KKR) i regionerne og KL.

5. Afrapportering

Den centrale udmelding er udsendt den 29. september 2022, og afrapportering bedes foretaget inden den 31. marts 2023 ved indsendelse til Socialstyrelsen.

På baggrund af afrapporteringen skal Socialstyrelsen kunne vurdere, om der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser på landsplan.

Derfor skal afrapporteringen ske i henhold til de temaer, der er beskrevet i bilag 1-2

Socialstyrelsen vil frem mod afrapporteringen være i løbende dialog med de administrative styregrupper i hver region. Processen herfor vil være nærmere beskrevet i bilag 1.

Del II: Foranalyse til CU - punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

Offentliggjort den 25. marts 2022

Denne foranalyse danner grundlag for indstillingen til initiativer vedrørende punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Baggrund og formål med initiativpapiret

Målgruppen børn og unge med alvorlige synsnedsettelser har siden 2014 været omfattet af den nationale koordinationsstruktur. Dette indebærer, at Socialstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen.

En løbende dialog med Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbudssiden har givet anledning til en bekymring for, at målgruppen ikke modtager den nødvendige undervisning og fastholdelse i bruge af punktskrift (Braille).

Når det mest specialiserede specialundervisningsområde indgår, deler Socialstyrelsen kompetencen i den nationale koordinationsstruktur med Børne – og Undervisningsministeriet. Socialstyrelsen har i den forbindelse afholdt et møde med BUVM i sommeren 2021, hvor problemstillingen blev præsenteret. Sideløbende er BUVM orienteret via Styregruppen for National Koordination.

På baggrund af en række høringsvar modtaget i perioden 2017-2021 vurderede Socialstyrelsen, at der var behov for en nærmere analyse af tilbudsstrukturen og lokale punktskriftsindsatser for børn og unge under 18 år med en synsnedsettelse og behov for højt specialiserede indsatser.

Analysen er foretaget i ultimo 2021- primo 2022 med det formål at afdække behovet for samt udbuddet af indsatser til målgruppen.

Vurderingen er foretaget på baggrund af flere forhold. For det *første* meddelte Synscenter Refsnæs og IBOS, at der er vigende efterspørgsel på kurser og efteruddannelse. For det *andet* kan høringsvar fra Dansk Blindesamfund indikere en bekymring for en u hensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår punktskriftindsatser til målgruppen.

Metode og dataindsamling

Socialstyrelsen har foretaget en intern og ekstern vidensindsamling. I den interne vidensindsamling er der afholdt møder med henholdsvis Handicap og VISO/KaS, der er desuden anvendt viden fra følgende opgavespor i National Koordination: Monitorering af tilbudsstrukturen, målgruppebeskrivelsen og hørringssvar.

Socialstyrelsen har forsøgt at afdække målgruppens volumen ved hjælp af synsregistret og tilsendt materiale fra Synscenter Refsnæs. Desuden har Socialstyrelsens kontor Tværgående Analyse, Monitorering og Evaluering (TAME) foretaget datatræk fra Danmarksstatistik over målgruppens størrelse og specialundervisningsbehov.

Socialstyrelsen har udarbejdet en forløbsbeskrivelse om Børn og Unge med alvorlig synsnedsettelse (anden udgave er udgivet i juni 2020). Forløbsbeskrivelsen har indgået i analysen som en kilde til baggrundsviden.

Eksternt har Socialstyrelsen været i dialog med en række aktører med henblik på at opnå et så solidt datagrundlag som muligt og afdække hvorvidt problematikken der rejses er genkendelig.

For det *første* har styrelsen været i dialog med bruger- og interesseorganisationen Danske Blindesamfund (DBS). Dialogen tog afsæt i, om styrelsens bekymring for målgruppen kunne genkendes. DBS genkendte bekymringen, og er overordnet bekymret for, hvordan der arbejdes med punktskrift i børnenes nærmiljøer. Bekymringen for målgruppen blev udfoldet med eksempler og en uddybning af, hvilken betydning punktskrift har for børnene, samt hvilke behov børnene har. DBS vurderede, at der er tale om en målgruppe på 40-50 børn i alt, som svarer til 4-5 punktskriftsbrugere pr. årgang. DBS fremsendte efter mødet undersøgelsen "Punktskrift og børn og unge med synshandicap", samt en artikel "The Braille Literacy Crisis in America"⁷.

For det *andet* har styrelsen været i dialog med Synscenter Refsnæs og Institut for blinde og svagsynede (IBOS). De to tilbud er landsdækkende og er VISO/KaS leverandører. I dialogen blev det drøftet, i hvilken grad kommunerne benytter sig af tilbuddenes ydelser. Det blev ligeledes drøftet, hvordan udfordringerne med punktskriftindsatserne kan løses. IBOS sendte efter mødet data og yderligere materiale om målgruppen⁸.

Analyse

Analysen er foretaget med det formål at vurdere målgruppens volumen og behov for højt specialiserede indsatser samt vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og viden om målgruppen. De nedenfor oplyste undersøgelsesspørgsmål har været styrende for analysen:

- Hvori består målgruppens problemstillinger?
- Hvori består målgruppens behov for særlig viden, metoder og kompetencer i indsatsen?
- Hvad er målgruppens samlede antal på landsplan og fordelt på regioner?
- Hvilke højt specialiserede indsatser har målgruppen behov for?
- Hvilke højt specialiserede specialundervisningstilbud kan identificeres som relevante for målgruppen?
- Hvad leverer de til målgruppen?
- Hvad er deres geografiske fordeling og optageområde, og matcher det med målgruppens demografi?

Viden om målgruppen

Målgruppen omfatter Børn og Unge med alvorlig synsnedsættelse og dermed med manglende læsesyn og behov for kompensation i form af punktskrift (Braille). Bekymringen går på børn og unge med isoleret synsnedsættelse og således uden andre funktionsnedsættelser.

I indsatserne til målgruppen er der generelt behov for en tværfaglig indsats, da der er snitflader til sundheds- og undervisningsområdet. Derudover er der behov for et tværgående fokus på elever med synsnedsættelse og deres sociale trivsel.

Børn og unge med alvorlig synsnedsættelse har fra identifikationen af synsnedsættelsen behov for træning inden for grundlæggende synsfaglige områder, særligt at orientere sig fysisk og lære metoder til at færdes i en visuelt domineret hverdag. De grundlæggende områder er:

- Individuelt tilrettelagt træning i O&M (Orientering og Mobility). Træning i O&M kobler social, sundhedsmæssigt og undervisningsrettet indhold.

⁷ Materiale sendt fra Dansk Blindesamfund i forbindelse med vidensindsamlingen til foranalysen.

⁸ Datamateriale tilsendt fra Institut for Blinde og Svagsynede i forbindelse med vidensindsamlingen til foranalysen.

- Punktskrift og læsning (følgende redskaber kan anvendes MDVI⁹ og Synstasken¹⁰)

Der er tale om en høj sværhedsgrad i målgruppens problemstilling, men den kan aftage i takt med, at personen modtager højt specialiserede sociale og rehabiliterende indsatser, som støtter udviklingen af kompenserende færdigheder i forhold til selvstændighed, deltagelse og aktiviteter i personens kontekst. Der er behov for løbende justering og tilretning af indsatser til børnene og de unge, da små ændringer i personens kontekst, kan give behov for en fornyet, højt specialiseret indsats.

Der er tale om en flerhed (kompleksitet i bredden) og særlig sammensætning af problemstillinger. Et flertal af børn og unge, der er registreret i synsregisteret har yderligere funktionsnedsættelser kognitivt, motorisk og sensorisk. For en stor dels vedkommende er der således tale om en kompleksitet i både dybde og bredde, som nødvendiggør højt specialiserede indsatser og viden.

I forhold til punktskrift (Braille), kræves der særlige kompetencer for underviseren. Det er ikke tilstrækkeligt at have kendskab til punktskrift og kunne begå/mestre det, men det er særligt vigtigt at underviseren kan anvende didaktikken bag for at sikre at børnene og de unge mestrer kompleksiteten i skriftsproget.

Målgruppens størrelse

Der optages årligt ca. 200 børn i Synsregisteret. Den 1. januar 2021 var 1.836 børn (0-17 år) tilknyttet Synsregisteret, herudover 19 børn fra Færøerne og 23 børn i Grønland.

Kriterierne for optagelse i registeret er synsstyrke $\leq 6/18$ på bedste øje med optimal korrektion, eller synsfeltspåvirkning i form af hemianopsi eller koncentrisk indskrænket til under 20 gr. Derudover optages børn med arvelig nethindesygdom (dystrofia tapetoretinalis), som vides at medføre alvorlig synsnedsættelse over tid.

De hyppigste årsager til nedsat syn hos børn er medfødte og genetiske, og en tredjedel af børnene optages i Synsregisteret inden for de to første leveår. Optagelsen falder gradvis derefter op mod det 17. år. Antallet af børn registreret i Synsregisteret er relativt stabil set over en 10-årig periode. Det skal dog bemærkes, at forældre kan undlade at lade deres barn optage i Synsregisteret. Selvom et barn ikke er optaget i Synsregisteret, kan det alligevel have behov for højt specialiserede indsatser¹¹. Der kan således være et mørketal.

I Synsregisterets årsberetning for 2020 er der foretaget et registertræk fra Synsregisteret 31.12.2020, det viser at¹²:

- 732 børn har isoleret synsnedsættelse
- 976 børn har synsnedsættelse og udviklingshæmning
- 35 børn har synsnedsættelse og hørenedsættelse
- 78 børn har synsnedsættelse, udviklingshæmning og hørenedsættelse
- 15 børn har synsnedsættelse og ADHD

⁹ <https://synref.dk/specialraadgivning/synskonsulenter/fokus-mdvi/>

¹⁰ Synstasken - Synscenter Refsnæs (synref.dk).

¹¹ Forløbsbeskrivelse. Rehabilitering og undervisning af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse 0-18 år (socialstyrelsen.dk).

¹² Synsregisteret Årsberetning 2020 - Øjensygdomme – Kennedy Centret.

Socialstyrelsens bekymring går på børnene, der har isoleret synsnedsettelse. Der er dermed på baggrund af ovenstående afsnit registreret 732 børn i 2020¹³. Af de 732 børn er det formentligt hovedparten af børnene, der kan klare sig med forstørrelse og ikke har behov for punktskrift. Socialstyrelsen er ikke bekendt med det eksakte antal børn der har behov for punktskrift, og hvilke konkrete tilbud de får. Det er således forhold, som Socialstyrelsen vil drøfte med rammeaftalesekretariatene.

Viden om punktskriftsindsatser

Punktskrift udgør en særdeles vigtig kompenserende færdighed for de børn og unge i målgruppen, der ud fra egen funktionsevne har mulighed for at mestre færdigheden. At lære punktskrift er en højt specialiseret indsats, der gennem en tværfaglig kobling af viden om synsrehabilitering, læsning, understøttende hjælpemidler og pædagogik kræver særlige forudsætninger hos den fagprofessionelle.

Den tidlige indsats i forhold til punktskrift er vigtig for at sikre så gode færdigheder i læsning og skrivning for barnet som muligt. Jo ældre barnet er, når punktskrift skal tillæres, jo sværere er indlæringen. Den tidlige punktskriftmæssige indsats kan eksempelvis bestå af leg og træning med særlige taktile læremidler. Denne læring er tæt koblet til indsatserne omkring perceptionsudvikling, begrebsdannelse og sprogudvikling. Indsatsen kan starte i både familie og daginstitution på samme tid, som seende børn støttes i sproglig opmærksomhed og interesse for læsning og skrift. Indsatsen vedrørende punktskrift stiller særlige krav til den fagprofessionelle, der blandt flere kompetencer skal være i stand til at bruge forskellige specialpædagogiske metoder for hver elev, der skal lære punktskrift.

For blinde børn og unge er punktskriftudstyr centralt, når de skal lære at læse og skrive. Der er forskellige typer af punktskriftudstyr, som bruges i forskellige sammenhænge. Manuelle punktskrivemaskiner til at give barnet en grundlæggende forståelse af skriftsproget samt at skrive direkte på et stykke papir, elektroniske punktnotationsapparater til gennem punktskrift at skrive, redigere og lagre dokumenter, punkttastaturer og -displays til brug i forbindelse med computer.

Undervisning af elever med alvorlig synsnedsettelse kan som hovedregel planlægges og tilrettelægges ud fra, at eleven deltager i alle aspekter og niveauer i den almene undervisning og opnår de faglige mål og god trivsel. For at understøtte elevens udvikling og læring i almenundervisningen kan der blandt andet anvendes tolærerordninger og undervisningsassistenter, der kan støtte den enkelte elev og klassen som helhed. Eleven skal dog overordnet støttes i selv at mestre færdigheder i og udenfor skolen¹⁴.

I Socialstyrelsens forløbsbeskrivelse for målgruppen beskrives indsatser på tværs af folkeskoleloven (herunder specialundervisning) og serviceloven (særligt tilrettelagt specialundervisning og specialpædagogisk støtte til børn, der ikke har påbegyndt folkeskolen). I praksis gives der indsatser på tværs af de to sektorer, eksempelvis på kommunikationscentret. For at støtte barnets trivsel, udvikling og læring i skoleforløbet er det nødvendigt, at der i skoleforløbet er tilknyttet en specialiseret synsfaglig specialrådgivning fra den kommunale eller regionale synskonsulent.

Synscenter Refsnæs skriver i deres punktskriftguide følgende: "Specialiseret viden – teach-the-teacher: Den vejledende anbefaling er, at myndighedspersoner har et særligt fokus på og

¹³ Synsregisteret Årsberetning 2020 - Øjensygdomme – Kennedy Centret.

¹⁴ Forløbsbeskrivelse. Rehabilitering og undervisning af børn og unge med alvorlig synsnedsettelse 0-18 år (socialstyrelsen.dk).

støtter, at forældre og fagprofessionelle opnår særlig viden om punktskrift, alvorlig synsnedsettelse samt barnets udvikling, så forældre, pårørende og fagprofessionelle kan støtte og vejlede punktskriftindlæringen. Forældre og fagprofessionelle har behov for kontinuerligt at tilegne sig viden. Den lokale synskonsulent og kommunens kommunikationscenter tilbyder rådgivning og henvisning til kurser¹⁵.

På møderne styrelsen holdte med Dansk Blindesamfund, Synscenter Refsnæs og IBOS blev det fremhævet at materiale på lyd i dag er lettere at få adgang til, derfor bliver punktskrift brugt mindre, når der skal læses materiale. Organisationerne fremhæver dog vigtigheden af at mestre både lyd og punkt, da det har to forskellige og vigtige virker og formål. Børnene og de unge skal kunne meste læse/skrivestrategier på punktskrift og forstå nyttigheden af skriftsproget. Punktskrift er vigtigt helt fra den tidlige "før-punkt" til skriftsproget på videregående uddannelser.

Tilbud til børn med en synsnedsettelse

Herunder fremgår en oversigt over tilbud til børn og unge med synsnedsettelse.

Synscenter Refsnæs	
Kort beskrivelse	Synscenter Refsnæs er det nationale, specialpædagogiske ressource- og kompetencecenter for børn og unge med synsnedsettelse. Synscenter Refsnæs har landsdækkende funktion og dermed nationalt optageområde. Centret er placeret i Region Sjælland og er VISO/KaS-leverandør.
Ydelser	Centrets ydelser består af rådgivning, udredning, vidensarbejde, materialeproduktion, specialpædagogiske indsatser på skole, botilbud, sommerkurser og elevkurser. Synscenter Refsnæs udbyder kurser i punktskrift til pårørende og fagprofessionelle i alle regioner, som en del af deres landsdækkende forpligtelser ¹⁶ . På møderne styrelsen holdte med Synscenter Refsnæs og IBOS, blev det fremhævet at de oplever et fald i tilslutningen til de kurser de udbyder. Refsnæs fremhæver at de tidligere har afholdt kurser ugentligt, men at der er sket en ændring i kommunernes tilmelding. Som et tiltag har de har forsøgt at udbyde kurser lokalt, men dette ikke har løst udfordringen i forhold til deltagertilslutningen. I dialogen med DB fastlagde de også en bekymring for tilbagegangen i kurser, og begrundede det med manglende visitation fra kommunerne.
Faggrupper	Centret har følgende faggrupper ansat i indsatsen til målgruppen – punktskriftunderviser, synskonsulenter og psykologer ¹⁷ .
Lovgivning	Synscenter Refsnæs omfatter følgende områder: <ul style="list-style-type: none"> • Skole (to folkeskoletilbud jf. FSL § 20.2 + STU jf. Lov nr. 564) • Specialrådgivning og materialeproduktion under VISO/KaS • Botilbud jf. SEL §§ 66.6, 107, 108, 52a og 104 <p>Synscenter Refsnæs leverer specialundervisning jf. Folkeskolelovens § 20.2 i to typer af skoletilbud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Børneskolen jf. FSL § 20.2 • Efterskolen (efterskolelignende tilbud – fremover benævnt Efterskolen) jf. FSL § 20.2 <p>Fælles for begge tilbud gælder det, at specialundervisningen leveres som en højt specialiseret undervisningsindsats jf. folkeskolelovens formål med henblik på at udvikle faglige, sociale og personlige kompetencer, der understøtter at eleverne bliver så dygtige, som de kan. Undervisningen følger Børne- og</p>

¹⁵ Punktskriftguide. Vejledning og anbefalinger vedrørende punktskriftindlæring hos børn og unge med alvorlig synsnedsettelse (synref.dk).

¹⁶ www.synref.dk/kurser-forloeb/

¹⁷ www.synref.dk/medarbejdere/specialraadgivningen/

Synscenter Refsnæs	
	Undervisningsministeriets udmeldte timetal, og alle elever deltager som udgangspunkt i alle fag. Undervisningen foregår i klasser med størrelse mellem 4 og 8 elever og er individuelt tilrettelagt med afsæt i elevens forudsætninger og potentiale. Der udarbejdes individuelle elevplaner, der dokumenteres i MeeBook (lovpligtig digital læringsplatform), der belyser elevens kompetencer og potentialer. Elevplanerne er målstyret og tager afsæt i folkeskolens fælles mål. Elevplanerne danner grundlag for den daglige undervisning og justeres løbende.
Børneskolen	På børneskolen skal Refsnæs: Tilbyde et højt specialiseret undervisningsindsats jf. Folkeskolelovens formål med henblik på at udvikle faglige, sociale og personlige kompetencer, der understøtter at eleven på sigt kan inkluderes i et skole- eller uddannelses tilbud i elevens hjemkommune. For børnene er den primære funktionsnedsættelse synet - oftest en hjernebetinget synsnedsættelse (CVI). Overordnet kendetegn for målgruppen er, at udviklingsniveauet hos eleverne er fra væsentligt til noget under levealderen.
Efterskolen	På Efterskolen (det efterskolelignende tilbud) skal Refsnæs tilbyde: Et synskompenenserende læringsmiljø med det rette synspædagogiske og –didaktiske sigte at kunne tilbyde elever fra 8. – 10. kl. med alvorlig synsnedsættelse eller blindhed en højt specialiseret undervisningsindsats jf. Folkeskolelovens formål med henblik på at udvikle faglige, sociale og personlige kompetencer, der understøtter elevens forudsætninger for at blive uddannelsesparate samt gennemføre folkeskolens prøver med så godt et resultat som muligt. For eleverne på efterskolen er syn deres primære funktionsnedsættelse - typisk i kombination med andre delproblematikker, fx social isolation, skolevægning, hvilket kan være en konsekvens af enkelintegrering i folkeskolen.
Indskrevet elever	Der er pr. marts 2021 indskrevet 15 elever fordelt som følger: Børneskolen 6. kl. (1 elev), 8. kl. (2 elever), 9. kl., (2 elever), 10. kl. (2 elever). Efterskolen 8. kl. (2 elever), 9. kl. (2 elever), 10. kl. (4 elever). Pr. marts 2021 fordeler de 15 indskrevne elever sig på 14 unikke kommuner fordelt på 4 regioner (Region Midt, Region Syd, Region Hovedstaden og Region Sjælland) ¹⁸ .

Øvrige tilbud der yder undervisning eller kurser i punktskrift

Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS)	
Kort beskrivelse	Institut for Blinde og Svagsynede (IBOS) er et landsdækkende tilbud er et landsdækkende tilbud til unge og voksne med synsnedsættelse (14+ år). Instituttet hører under Københavns kommune og er VISO/KaS-leverandør.
Ydelser	IBOS' ydelser består af rådgivning, udredning, vidensarbejde, kursusvirksomhed, specialpædagogiske indsatser på botilbud, sommerkurser og elevkurser.
Ungdomsuddannelse	IBOS afholder hvert år startpakke dage i forbindelse med uddannelsernes opstart. På en startpakke dag udleveres computer og hjælpemidler, som indstilles til den enkelte og der undervises i the basics ift. brug af det. Derudover er der oplæg fra vores studievejledere og der arbejdes netværksskabende med årgangen IBOS fremhævede på det afholdte møde med Socialstyrelsen, at de oplever en problematik når de unge starter på en ungdomsuddannelse. Der sker en akkumulation af alt det, som de ikke lærte i folkeskolen. F.eks. har de unge svært ved at håndtere fag som matematik, der kræves der bestemte færdigheder og metoder i anvendelse af punktskrift i programmer som LaTeX IBOS yder studiestøtte, sekretærhjælp og kurser i f.eks. LaTeX og punktnoder

¹⁸ Datamateriale tilsendt fra Synscenter Refsnæs i forbindelse med vidensindsamlingen til foranalysen.

Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS)	
	rettet mod de unge. Efter folkeskolen har de unge selv et ansvar for at søge hjælp og rådgivning, så de kan forbedre deres færdigheder til at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse. IBOS rejser udfordringen ved at de unge ikke har opnået tilstrækkelige færdigheder i punktskrift inden de påbegynder en ungdomsuddannelse.
Skærm-læsere til startpakke-dage	I årene 2017-2021 har IBOS haft 17 skærmlæsere til startpakkedag i forbindelse med opstart på ungdomsuddannelse. De har kunne punktskrift i en eller anden grad og har brugt det meget forskelligt. I de 17 personer indgår en person to gange på grund af to påbegyndte uddannelser ¹⁹ .
Afbrudt uddannelse	Af de 17 personer, der var en del af startpakkedage, er der 7, der i perioden har afbrudt deres påbegyndte uddannelse. Af de 7 har 5 skiftet til en anden uddannelse. Typisk er der tale om skift fra STX til HF og særligt HF-enkeltfag. Fra studievejlederne der er tilknyttet IBOS, ved de, at det er et udtryk for, at det kan være et stort pres at følge almindeligt gymnasietempo samtidig med at man skal meste kompensation. De to, der er fuldstændig stoppet med uddannelse har haft problemer med tilgængelighed og syn og i begge tilfælde har der været tale om frafald fra erhvervsuddannelse.
Punktskrifts-indsatser til nyblinde	IBOS tilbyder punktundervisning på alle stadier: <ul style="list-style-type: none"> • Læsning og skrivning af punktalphabetet • Læsning og skrivning af tal • Læsning og skrivning af diverse sætningstegn • Læsning og skrivning af den forkortede danske punktskrift • Afmærkning på punkt fx afmærkning af ting i hjemmet • Elektroniske punktapparater, både de "kloge" selvstændige og de "dumme" der skal kobles til computer/smartphone <p>De seneste 5 år har IBOS haft 3 unge under 25 år: Én nybegynder, én øvet der skulle lære forkortet punktskrift og én øvet der skulle lære at anvende et elektronisk punktapparat.</p>
Kursusvirksomhed	IBOS har en samarbejdsaftale med STUK i forhold til levering af kurser til elever og studerende under SPS, som er skærmlæser- og punktskriftsbrugere. Ud over disse kurser kan elever og studerende frit kontakte IBOS' studievejledning med spørgsmål, lige som der i studievejledningen udbydes kurser under VISO KaS ramme til elever og studerende – ind til videre om uddannelsesvalg og overgangen mellem folkeskole og ungdomsuddannelse. Flere af kurserne nedenfor henvender sig til elever og studerende, som skal anvende nye programmer, som det kræver en stor indsats at tilegne sig. Derfor har STUK begrænset målgruppen til elever og studerende, som skal bruge programmerne i fag på højt niveau fx matematik A. Det betyder, at blinde elever og studerende, som skal følge fag på et lavere niveau eller måske bare skal have et introkursus, ofte kommer til at arbejde gennem en sekretær og måske derved ikke lærer disse fag på samme måde som deres klassekammerater og medstuderende. Kurser udbudt under STUK rammen: <ul style="list-style-type: none"> • Startpakkedage - Deltagerne i startpakkedagene er støttemodtagere, der påbegynder ny uddannelse eller har en markant forandret uddannelsessituation. Formålet med startpakkedagene er, at støttemodtageren er bedst muligt forberedt, og fra uddannelsens

¹⁹ Datamateriale tilsendt fra Instituttet for Blinde og Svagsynede i forbindelse med vidensindsamlingen til foranalysen.

Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS)

første dag har mulighed for at deltage på lige vilkår i videst muligt omfang. I perioden 2017-2021 har 16 unge været tilknyttet.

- Kursus i læse- og studieteknik - Formålet med kurset er, at støttemodtageren tilegner sig synskompenserende teknikker og strategier for læsning, notetagning mv. således at støttemodtageren i videst muligt omfang opnår samme studieeffektivitet som andre uddannelsessøgende. I perioden 2018-2022 har i alt seks fået læsevejledning.
- Support og e-læring i synskompenserende programmer, abonnement for blinde - Beskrivelsen af mulighederne for blinde adskiller sig alene fra mulighederne for svagsynede ved, at der for blinde også er mulighed for, at få besøg af instruktøren i rimeligt omfang. Siden skoleåret 2017/2018 frem til 2021/2022 fordeler ni brugerne sig på årene.
- Kursus i LaTeX og tilknyttede tegne- og beregningsprogrammer - Formålet med kurset er, at støttemodtagere, der er blinde, lærer at anvende LaTeX-programmerne således at støttemodtageren i videst muligt omfang opnår samme muligheder for at deltage som andre uddannelsessøgende i fag hvor beregninger, tegninger og/eller grafik bl.a. til matematik er nødvendige. LaTeX er et synskompenserende alternativ til utilgængelige CAS-værktøj. Målgruppen for kurset er afgrænset. Tildelingen er til dem der har et behov på et højt niveau, på en ungdoms- eller videregående uddannelse. I årene 2020 og 2021 har 5 brugere, fået tildelt kursus.
- Kursus i Excel for skærmlæserbrugere - Formålet med kurset er, at støttemodtageren tilegner sig synskompenserende teknikker og strategier for læsning, skrivning og beregning i Excel-regneark, således at støttemodtageren i videst muligt omfang opnår samme muligheder for at anvende Excel-regneark som andre uddannelsessøgende. Målgruppen for kurset er afgrænset. Tildelingen er til dem der har et behov på et højt niveau, på en ungdoms- eller videregående uddannelse. I 2020 og 2021 har 6 brugere, fået tildelt kurset.
- Node læse/skrive kurser for skærmlæserbrugere - Formålet med kurset er, at støttemodtageren lærer at læse og arbejde med noder med skærmlæser dvs., via lyd eller punktskrift på computer, således at støttemodtageren i videst muligt omfang opnår samme muligheder for at deltage i musikfaget som andre uddannelsessøgende. Tildelingen til kurset er til personer der læser musik på en videregående uddannelse eller til elever der planlægger at have musik på A-niveau på en ungdomsuddannelse. I foråret 2022 er to blevet bevilliget kurset²⁰.

Socialstyrelsen har været i kontakt med 15 kommunikationscentre, der har besvaret en række spørgsmål. På de 15 kommunikationscentre er der i alt tilknyttet 19 punktskriftsbrugende børn og unge under 18 år og fire børn med før-punkt.

Det enkelte kommunikationscenter udbyder i varierende grad kurser i punktskrift til børnene og de unge, familierne og til fagprofessionelle. Hyppigheden og udviklingen i efterspørgslen af kurser er varierende²¹.

²⁰ Datamateriale tilsendt fra Instituttet for Blinde og Svagsynede i forbindelse med vidensindsamlingen til foranalysen.

²¹ Kontakten er blevet koordineret af Danske tale-, høre-, og synsorganisationer (DTHS).

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk

september 2022

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 10.

Ekspertudvalgets delrapport

2023-035213

Resume

Ekspertudvalget på socialområdet har offentliggjort sin første delrapport med foreløbige anbefalinger til en bæredygtig faglig og økonomisk udvikling på socialområdet.

Sagsfremstilling

Ekspertudvalgets første delrapport har fokus på hvad der driver udviklingen i udgifterne og borgernes indsatser. Til denne del er Ekspertudvalget fremkommet med 11 anbefalinger til, hvordan en bæredygtig faglig og økonomisk udvikling på det specialiserede socialområdet kan understøttes.

Ekspertpanelets arbejde skal, efter planen, være tilendebragt med årets udgang. Der er ikke fastsat en nærmere tidsplan for offentliggørelse af kommende delrapporter.

Ekspertudvalget består af følgende medlemmer:

- Torben Tranæs (formand), forskningsdirektør ved VIVE
- Jakob Kjellberg, professor i sundhedsøkonomi ved VIVE
- Jon Kvist, professor i Europæisk offentlig politik og velfærd ved RUC
- Mette Gørtz, professor i økonomi ved Københavns Universitet
- Lise Plougmann Willer, direktør for Borger & Arbejdsmarked i Esbjerg Kommune
- Ann-Sofie Bech von Hielmcrone, generalsekretær for KFUK's Sociale Arbejde
- Trine Stokholm, tilsynschef ved Socialtilsyn Øst
- Jakob Bigum Lundberg, landsformand for Foreningen af Kommunale Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedschefer i Danmark (FSD)
- Mogens Lindhard, Head of Global Social Responsibility hos Grundfos og formand for Det Centrale Handicapråd.

Sekretariatet giver en kort præsentation af Ekspertudvalgets overvejelser og foreløbige anbefalinger.

Indstilling

Det indstilles, at DAS Social

- Drøfter Ekspertudvalgets foreløbige anbefalinger
- Tager orientering til efterretning

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 11.

Orienteringspunkter

2023-035213

- Status ift. data-arbejdsgruppe og møde med Komponent
- KL Koordinationsforum
- Status vedr. fokusområdet "Recovery" fra Nordjyske Socialaftale - udgangspunkt i Socialstyrelsens nye koncept og materiale til kommunerne (konkret forslag kommer til næste DAS)

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 12.

Eventuelt

Mødet den 01.06.2023

DAS Social

Åben

Punkt 13.

Næste møde

Næste møde finder sted d. 21. august mellem 12.00-16.00. Mødet er planlagt til virtuel afholdelse.